

Phil. C
1098 m

Philos. C. 528^e

2888

ANTONII
LAURENTI-
NI POLITIANI
DIALOGUS PUL-
CHERRIMUS ET
utilissimus,

DE RISU:

Εἰς ἃς CAUSIS ET CONSE-
quentibus, dilucidè ac philosophicè
tractatus, inq̄ Libros duos
divisus.

MARPURGI,
Typis Pauli Egenolphi, Typogr. Acad.

MDCVL

Philos.

Philosophic. 1894

315
335

ILLUSTRISSIMO ET
REVERENDISSIMO D.

D. JOANNI DELPHINO,
Vicetiæ Episcopo,

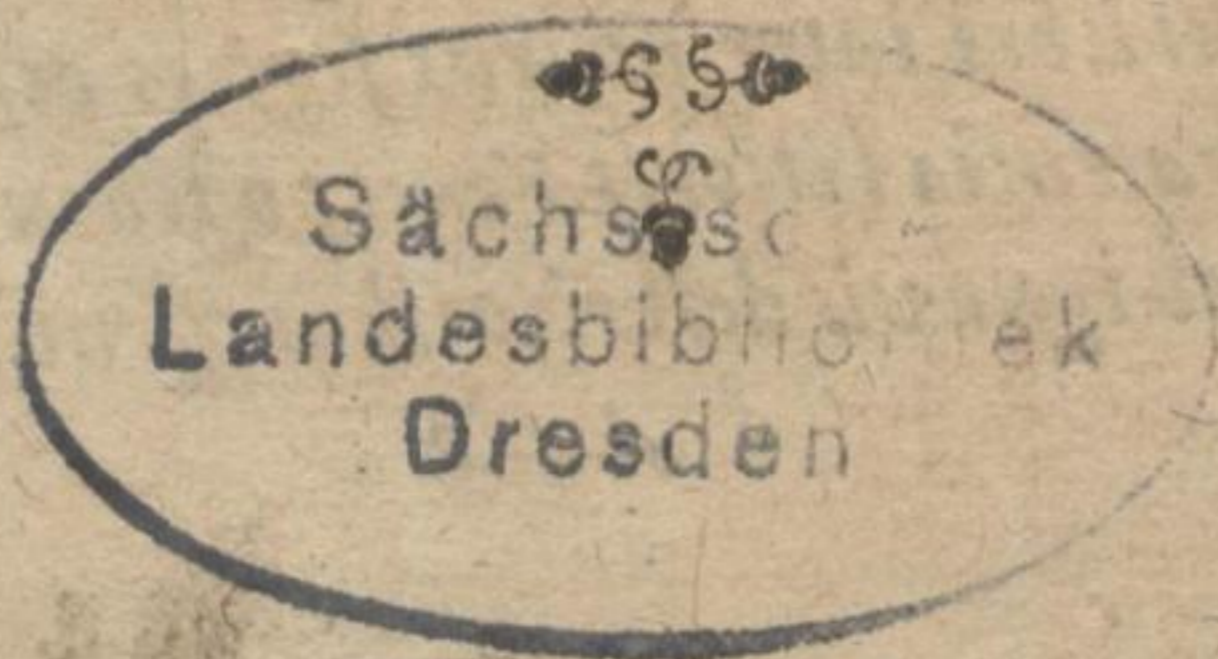
ANTONIUS LAURENTINUS S. D.

*Amdudum de nostro Agello,
Ill.^{me} & R.^{me} Præsul, prodiit
Dialogus de Risu, atque typis
Francofordianis, absque certo
quopiam Patrono proximis
hiscæ mēsis in Italiam est asportatus. Quod
autem aliqua strictim & subobscurè dicta mi-
hi in eo fuerant, veritus sum, ne multi ansam
inde sumerent nostra studia carpendi, ideò alia
cursim addidi, & nonnulla mutavi; id enim
ingenui puto officium literis augendis semper
incumbere; Placuit etiam Librum de Cælis,
eorumq; motibus, atq; alterum insuper de Na-
tura Logicæ, quam publicè quondam in Pisano
Gymnasio sum professus, unà in lucem edere, si-
quidem hi libri inter nostras segetes occurre-
runt in præsentia latiores. Venit postea in men-
tem, ut ab ignavis detrectoribus essent tutio-*

res, eos tibi dicare consecrareq^{ue}; Omnibus enim
 patent eximia animi tui virtutes, nempe, ut in
 morali ac civili prudentia, cunctarumq^{ue} re-
 rum scientia prestes, atq^{ue} extellas, quippe qui
 ab inclyta & sapientissima tua Patria fueris
 ad omnes ferme orbis terrarum Principes pri-
 mum legatus, eoq^{ue} munere, quam rectissime
 functus, fueris mox Procuratoria D. Marci
 dignitate, quæ secundum Principatum amplif-
 sima est, ornatus, & proximè à Clemente O-
 ptimo Maximo Pontifice, ad Pastorale, Pater-
 numq^{ue} in animas Imperium in nobilissima
 Vicetia civitate, elatus, gradu proximo ad ma-
 jora, quæ, ut luce meridiana clarius est, de Re-
 publ. Christiana es commeritus. Illud igitur
 pro tua ingenti humanitate deprecor te, atque
 obsecro, ut hæc qualiacunq^{ue} sint, tanquam stu-
 dii, & observantiæ erga te meæ argumentum
 tuo præclarissimo nomine decorari, illustrariq^{ue}
 benignè permittas. Vale. Patavii, X I. Kal.
 Sept. M D C I V.

ANTO.

ANTONII LAU-
RENTINI POLITIANI,
DE RISU LIBER
PRIMUS.

Philander, Politianus, Cosmus.

Cum ipsum opportunè nobis obvium, ô Cosme exoptate salve. Co s. Deus vos amet amici, quid vos tam mœstos, tristesq; primo aspectu conspicatus sum? ac, ut inquit ille, obstipio capite, & figentes lumine terram? equidem haud arbitror, vos meditari ægroti veteris somnia. Ph. Rectè quidem ex vultu conjecturam facis: nam est quidpiam, quod nimium turbat, nec quidem somnium, sed res, cujus scientia utilitatis haud parum afferre valet, ut ipse, si ocium sit, fateberis. Co s. Ubi addiscendi aliquid sit mentio, nunquam occupatus sum: videor enim mihi, summa cum voluptate ætatem degere, dum, ut Solon ille Atheniensis, semper aliquid addiscens senesco, ergò eloquimini obsecro quamprimum, quid hoc sit. Ph. Arbitror, te haud latere, nos ab ineunte

A 3

æta-

ætate Philosophiæ operam usque navasse, sic
 hominis sapientiam modestè Pythagoras pri-
 mus appellavit. Co s. Non tam modestè,
 quàm verè tantus vir eloquutus fuit. Sapien-
 tia enim, ut Aristoteles ex Poëta Simonide
 accepit, unius Dei honor est, eamque omni-
 nò complecti in hac vita, quamvis eam petat
 suapte natura, homo nequit; sed attendo quò
 evadas. P H. Ad eam utut adipiscendam illa
 ingressi sumus via, qua ex oraculo fabulosi
 Apollinis Pythii nosmetipsos nosceremus,
 quod præceptum, ut Ausonius Poeta tradit,
 in Columna Delphica inscriptum, potius as-
 scribendum est ex illis septem Græciæ priscis
 sapientibus, Atheniensi Soloni, aut Chiloni
 Lacedæmonio. Co s. Id ipsum ex Socrate ac
 Platone etiam atque etiam vobis commen-
 do, Phœnicum item sapientes suimet scien-
 tiam sapientiam esse literis cupientes Hiero-
 glyphicis mandare serpentem suammet cau-
 dam admordentem pro templi foribus scul-
 pisse dicuntur. Numa item apud Romanos
 idem præcepisse videtur, cùm Janum, qui fo-
 ribus ac liminibus præesset, bis bifrontem seu
 quadrifrontem finxit, mediis faciebus in se-
 metipsas respicientibus, aliarum altera intra
 domum, altera extra spectante, quasi sapiens,
 se primo, mox sua, postremoq; aliena respi-
 ciat. Sed quid opus his testimoniis, si id divina
 elo-

eloquia apertè demonstrant: Homo enim, inquit Psalmographus, cum in honore esset, non intellexit, comparatus est brutis ac jumentis insipientibus, & similis factus est illis, hoc est, Homo se non cognoscens, stultus est, se verò cognoscens, sapiens; proin tu quid hac via insitens assequutus sis enarra. PHIL. Primum quidem negotium haud difficile nobis visum est, siquidem ad memet noscendum me ipsum quærere opus mihi fore non putabam, cum mecum esse nunquam non mihi ipse viderer; at verò cum vires experiri cœpi meas, res omnium difficilima apparuit. COS. Haud mirum, cum in plerisque, quod Aristoteles ait, Natura humana serva sit, atque homines præ externis, ac iis quidem multis negotiis plerumque apud se non sint, neque, uti par est, secum ipsi habitent, ut minus rectè Plautinus ille simia philosophari videatur: nedum enim in foro, ut ait, vix decimus quisque est, qui ipse sese noverit, verum maximè rara hæc est avis, atque omni in re, quod Tullius inquit, optimum quidque rarissimum est. PHIL. Verumtamen permulta nobis didicisse videmur: ab hominis enim corpore orsi omnes ejus partes sigillatim cognovimus, usque ad prima vocata elementa, sectionem distributionemque, ac dissolutionem moliti; inde ad animam cognoscendam perreximus. Quam-

vis enim Plato, sapientiæ initium ex Anima, atq; ex ejus præstantissima parte, quæ in intelligentia versatur, ducendum esse existimet, attamen de cognitione distincta perfectaq; loquitur, quæ per regressum demonstrativum, quem vocant, habetur. Itaq; ut ingressi fuimus, progressi usq; eò gradatim, nostrum extulimus intellectum, summos labores ac vigilias impatibiles exantlantes, ut tanquam Hercules in abyssum, inq; totum orbem terrarum, & in cœlos ipsos penetraremus acumine intellectus, ac Deum Optimum Maximum quoque modo, quantum homini natura est datum, apprehendentes cognoscere-mus, atque arbitraremur, Philosophiam omnem nos adeptos, complexosq; cum ceu ex insidiis insignis rei spectatissimæq; ignorantia sese nobis objecit; cum etenim ejus Comœdiæ, quæ nudius tertius acta est, nos etiam magno risu spectatores fuissetus, ea acta Philothimus, amicus noster, de causis per se, tum proximis, tum etiam remotis hujus passionis, sive (quod libentius dixerim) accidentis per se, quod Græci γέλωρ, Latini risum appellant, quærere cœpit; ac primò quidem obmutescere omnes rei novitate percussi, postquam autem aliquantum cogitatum fuit, propositæ sunt causæ quædam variis ex auctoribus, quales extant Isaach Israelita, Fracastorius,

storius,

storius, Valeriola, Valesius, & Josius; Jubertus item dicitur hac de re Gallico sermone egisse, cujusmodi scripta cum diligentia magna requireremus, invenire non potuimus, ex prædictis autem nihil perceptum nobis est, in quo intellectus planè acquiesceret; desperationē fortè nobis injecit Cicero, quem, quid sit Risus, (ut ejus verbis utar) quo pacto concitetur, ubi sit, quo modo existat, atq; ita repente erumpat, ut eum cupientes tenere nequeamus, & quomodo simul latera, os, venas, vultum, oculos occupet, nescire non pudet, quoniam, inquit, ne ipsi quidem illi sciunt, qui pollicentur. Conquerebamus omnes, cum plura abstrusaq; de sensu intellectuque scire videamur, hanc hominis proprietatem, quæ quotidie ob oculos versatur, nos turpiter ignorare, abivimus singuli tristes domum quisque suam, ubi præ cæteris ego cogitando sum defessus, & quò magis prædictorum auctorum scripta perlegebam, eò amplius in ignorantia tenebris me penetrabam. Co s. An ignorabatis, nunquam ad id, quod satis sit, in Philosophia pervenire quenquam posse? quoties autem commonefeci vos, ne his nostris recentibus scriptoribus nimium confideretis, utpote qui ab ea antiquorum excellentia plurimum desciverint, ut penè illud Flacci usurpare queamus:

A s

Damno-

Damnosa quid non imminuit dies.

Ætas parentum pejor avis tulit

Nos nequiores mox duros (nisi Deus aver-
tat)

Progeniem vitiosorem.

P O L. Quonam pacto id fieri potuit, cum re-
rum scientia, ut ipse de Philosophia asseris, sit
quodammodo infinita, facileq; , ut ajunt, sit
inventis addere? nisi fortè cum celebri quo-
dam Comico hanc de vino conjecturam fa-
cias, quod vetus multò, quàm novum melius
est, quanquam apud nos nimium vetus fuge-
re, vappaq; fieri soleat. C O S. An fortè me se-
nem, quod ajunt, laudatorem temporis acti
derides? ratione moveor contra recentiores,
alibi fusius tractanda, nunc scias, Cœlorum
influxui id posse referri acceptum. Etsi enim
Sol, Mercuriusque ingenia excellentia sem-
per alicubi ferre possit, & fortasse producat:
Jovis tamen sydus ea impedit, aut corrumpit,
non quidem suapte natura, sed maleficis a-
stris infectum, ac depravatum; quamvis hæc
humana pectora non cogant. Accedit, quòd
hi recentiores suoapte ingenio feroculi sper-
nunt Methodum, præsertim demonstrati-
vam, qua sine nil veri certo haberi potest, in
tanto præcipuè antiquorum philosophan-
tium hac de re silentio, ut nemo (quod sciam)
de ea meminerit, præter unum Aristotelem,
qui,

qui, ut sui moris est, ardua reconditaq; in re pauca, eaque obscurius de Risu pronunciat. P O L. Quid ita obsecro: sic enim scribere, non scribere est. C O S. His fermè verbis ipse ad Alexandrum quærentem, quod arcana Philosophiæ divulgasset, respondisse fertur; vulgus enim prophanum arcere voluit, quod illa parvi pendit, rebus ab homine extraneis omninò deditum; at verò Philosophis, qui plurimum propter Philosophiam laborarunt, ejus doctrinam assequi, tenereq; datur. P O L. Multum quidem laboris hac in re impendimus, sed in cassum, atq; , ut abs te doceremur, data opera ex urbe huc nos contulimus. C O S. Docendusné vos doceam? haud par est: at si mecum addiscere nō nihil vobis libet ex mutis, quod ajunt, Doctoribus, quorum princeps est rerum ipsarum natura, utiq; , si Deus annuerit, poteritis, & vestrum quidem gratia jam redibo domum, ut ibi nostro in viridario totam hanc rem exquiramus. P H I L. Gratissimum nobis feceris, at non parvo spatio à domo tua distamus, ex quo bonum erit factu, si consilium placebit, aliquid inter eundum de Risu dicere ingrediamur: ut enim parasitus ille proverbio apud Plautum inquit: Mane quod tu occeperis negotium agere, id totum procedit diem. C O S. Fortassè quoniam, ut Flaccus ait, dimidium facti, qui cœpit, habet.

&c

& proinde omni studio diligentiaq; in principium cujuscunq; rei agenda incumbendum est, id quod mane, ut Marsilius vester accuratè ostendit, præ cæteris diei partibus, maximè fieri potest, unde quando tu non saturio, sed esurio, ut ille inquit, huc advenisti, haud equidem refragabor; sed primum omnium in hoc proximo templo Deo, beatissimæq; ejus genitrici semper virgini Mariæ, ac martyri virginiq; Catharinæ sacro, divinum nomen invocemus. PHIL. Id in principio cujusque actionis, vel Platone teste convenientissimum est, & nunc mihi in mentem venit, divam hanc Catharinam, utpote quæ à teneris annis sapientiæ studiis quàm maximè flagravat, in eisq; summa cum laude floruit, non raro Deum exorare, ut hominibus sibi devotis, sapientiæq; cupidis ejus copia fiat. COS. Nunc autem, ut ad id, quod cupimus, pervenire possimus, operæ pretium est, quæ sensui nostro, dum aliquis ridet, apparent, in medium proferatis. PHIL. Facillimum videtur, sed me quædam urget confusio. COS. Hujuscemodi ordinem sequere, primùm risum ipsum dividere, deinde cum duo sensibilibium sint genera, primò sensibilia communia refer, mox propria, quæ per quinque externos sensus sunt distributa; utraq; autem sensibilibium genera in quolibet risu tibi conandum est nobis proponere.

pone-

ponere. P O L. At verò dubium hîc me offendit : cùm etenim Socrates , aliiq; Philosophi, sensum nunquam non decipi asseverarint, frustra à sensibilibus ordo seu methodus videtur. C O S. Arbitrabatur itidem Socrates, nullam à nobis in hac vita scientiam haberi posse ; hanc sententiam ipse præter cæteros sua ætate professus ea opinabatur , ut à Platone refertur , se omnium hominum sapientissimum ab Apolline Pythio appellatum fuisse. Aristoteles verò asseruit , sensum in sensibilibus propriis non decipi, adde neq; in his, quæ communia sunt, si congrua in distantia , atq; uti par est, ad sensibile sese habeat. Controversia hæc inter nobilissimos Philosophos peculiarem exigit tractatum , qui nobis ponentibus, aliquampiam scientiam in hominibus inesse, fieriq; ex cognitione sensus, nunc supervacaneus esset. P O L. Intellego, nam ex suppositione nobiscum agis, imitatus Platonem & Aristotelem, ac Mathematicos ipsos. C O S. Sic decet, jam ergò tu Philander nobis Risum divide. P H I L. Hoc opus hic labor est ; num ignoras, Platone id asserente, quàm difficile sit probè dividere ? aliquam methodum mihi ostendas velim, etenim in hoc munere exercitatus minimè sum. C O S. Nempe tu in doctrina recentiorum educatus , qui tempus omne conterunt in disputationibus, tractationi-

tionibusq; plerumq; inanibus, levibusq;, methodum autem demonstrativam, atq; compositivam (hac & divisivam Aristoteles complexus est) simul cum earum usu nihili pendunt; at vos ne arbitremini, divinum hoc munus (sic à Platone divisiva methodus appellatur) omninò me nunc traditurum: longiorem enim postulat sermonem. PHIL. Quæ tu vis, eadem nos quoq; volumus. COS. Accipe igitur, quod ad præsens opus spectat; notin' Risum duo habere, & nomen, & rem, per illud significatam. PHIL. Novi. COS. Primò itaq; in medium proponere nitaris, quæ nomine Risus significantur; secundò autem res ipsas Risus nomine significatas distribuas, & primum quidem tibi in varia scriptorum lectione versato haud difficile erit. PHIL. Dicam ea, quæ in mentem veniunt: Præter hunc Risum, quem quotidie frequenter videmus, & cuius causam præcipuè quærimus, datur & aliud Risus genus, quod Sardonium appellat: eum ita denominatum ferunt ex Insula Sardinia maris mediterranei, in qua copiosius, quàm alibi, herba quædam nascitur, saporis, ut ajunt, dulcis, cuius meminit Dioscorides, dicens, eam esse de genere Batrachii, quod Latini ranunculum dicunt, addit mentem ipsam vescentibus adimere, & quadam nervorum distentione labia in rictum contrahere,

ut

ut risus speciē præbeat, & ah hac affectione de Sardonio risu in vulgus infausto omine adagium manasse; & insuper huic veneno asserit, curam omnem, quæ convulsioni nervorum adhibetur, exequi oportere. Pausanias de eadem herba loquens ait, eam reperiri venenatam duntaxat in Sardinia, & juxta fontes provenire, quamvis aquas non inficiat, eamq; qui ederit ridentem emori, esseq; similem Selino, Apiové. Dicitur præterea hæc herba scelerata in eo de Plantis commentario, quod Apulejo ascribunt; refert Cælius Rhodiginus, suis temporibus hanc risus herbam appellitari, ex quo patet, quid Sardonii risus nomine propriè significetur, quanquam non me præterit, aliam à quibusdam afferri rationem, uti refertur apud Paræmiarum quendam scriptorem. Zenodotus enim ex Æschylo memorat, in Sardone, quæ erat Carthaginensium regio, morem fuisse, senes septuagenarios Saturno sacrificare, qui ridentes, dum immolarentur, ac mutuo sese amplexantes, æquo animo mortem patiebantur. Ipse Zenodotus aliter hanc rem enarrat, dicens, filios in Sardoniiis parentes grandævos fustibus cædentes, in foveam, ubi sepeliendi erant, præcipites dare solitos, quam mortem, illi ridentes, ac fœlicem arbitrantur, itidem æquo animo perferrent: alii dicunt, id tantùm fieri so-

ri so-

ri solitum de Captiveis septuagenariis , ex
 Cleanto patet Carthagine in magnis votis so-
 litum sacrificari puerum Saturni Manibus,
 qui dum sacrificaretur, ignis vapore contra-
 ctus ac tortus, ridentis speciem præbebat. Ex
 eodem Zenodoto breviter dicam de fabulo-
 so illo Talo Æneo, ac unicam venam haben-
 te, qui ad Sardiniam accedens, plurimos mor-
 tales inibi interemit, ut ridentes viderentur,
 & postea in ignem defiliens Saturno sacrifi-
 candos pectori suo admotos cum imagine
 quadam risus neci dabat: evenit enim, ut in-
 cendio qui pereunt ringentes moriantur. Et
 hæc quidem de ratione, qua Risus Sardonicus
 ita appellatus fuit: quanquam ex Paulo Ægi-
 nera omnes risus præter naturam, seu à causa
 tantum externa Sardonicus dicuntur. Co s. Ac-
 curatè loqueris. PHIL. At verò neq; illud re-
 ticuerim, quod quidam asserunt, si quis in le-
 bete aquæ ferventis immittatur, inibi cum
 risu decedere; meminit Plinius cujusdam
 herbæ, quam Magi Gelotophyllidam voci-
 tent, & quæ in Bactris, & circa Boristenem na-
 scatur, hæc si bibatur cum Myrrha & vino, va-
 rias, inquit, obversari species, ridendiq; finem
 non fieri, nisi potis nucleis pineæ nucis in vino
 Palmeo. Asserunt quidam, Crocum, si ad tres
 drachmas sumatur, præ nimio risu interfice-
 re. Dioscorides quidem hoc tantum, inquit,
 ex

ex

ex aliorum sententia, eum esse exitiosum tribus drachmis ex aqua potis. Apud Strabonem invenio in Cambylena, quæ flumen Alazonium accolit, araneorum genus quoddam nasci, quod mordens alios ridendo cogat emori, alios verò flendo. Scriptor ille Paramiarum ex quibusdam addit, cum Risu interitum sequi etiam morsum Tarcotellæ, quod animal nunquam me legisse recordor, quodnam sit, neq; adeò, quid hoc nomen significet, forsitan est Phalangii genus, quod Arabes Rutelam, nostrates verò la Tarantola dicunt, ex Tarento Japygiæ urbe, ubi viget, quamvis & in Apulia, & alibi frequens sit, à quo morfi alii vomunt, alii sudant, alii dormiunt, tremiscunt alii, aut usq; saltant, aut flent, aut rident, aliisq; symptomatis pro varia, ut puto, in primis herbarum, in quibus in nascentur, natura afficiuntur, quæ musicæ instrumentorum sonis, iis quidem variis, pro affectionum, quas hoc venenum affert, varietate (non enim quilibet sonus ad quamlibet accommodatus est) tolluntur; usque enim saltare, quemadmodum ad rubeum, viridemq; colorem accurrere coguntur, ut multo sudore manent, venenumq; illud conficiant; nihil deinde vetat, alia horum similia, & proportionalia reperiri posse venena, quin etiam sponte ex putredine cujuscumque humoris, hujusmodi ali-

B

quid

quid potest in ipso met homine produci proportionale, nedum huic veneno, sed & alii, si quod est acrius immitiusq;. **COSM.** Ita ego quoq; arbitror. **PHIL.** Meminit Aristoteles illius, cui in prælio trajecta præcordia mortem cum risu attulerunt, quod & in gladiatorum spectaculis obrigisse memorat Plinius. Et hæc sunt, quæ de risu propriè Sardonio mihi succurrunt: nam & quadam similitudine, ut nosti, risus quidam secundum naturam Sardonius appellatur. **COS.** Teneo, sed alia ab homine dicuntur né ridere? **PHIL.** Apud Poetas metaphora quadam id usu venit, sic apud Poetam, nescio quæ, memini me legisse, Rosam aliosq; flores ridentes: ridentem item Achantū Vergilius dicit. Horatius, ridet argento domus (inquit) & Lucretius, Rident æquora Ponti, aliaq; apud alios huiusmodi sunt, quæ nunc enarrare longum esset. **COS.** Satis quidem variam, quam dicunt, præ te fers lectionem, neq; hæc adnotasse pigebit. **PHIL.** Solliciti maximè sumus de risu hominis secundum naturã. **COS.** Cùm igitur partiamini, ut, quæ in ipso sensu patent, faciliùs enumeretis. **PHIL.** Equidem hanc provinciam Politiano dandam censeo, ut risum, qui secundum naturam est nostris in oculis animisq;, exponat, dum ego de Sardonio deq; aliis cogito. **POL.** Quamvis verbis depingere non omnium

manium

mnum sit, enitar tamen mandata exequi: ve-
 rum quæ distributio hujus risus sit, non video,
 quo pacto explicari possit, si adhuc, quidnam
 ipse sit, à quibusvè causis fiat, ignoramus. **C O S.**
 Rectam instas viam: sic enim cum recentio-
 ribus non laboris. Cæterum etiam atq; etiam
 vide, aliquane hujus risus sit divisio, quæ in
 propatulo sit, neq; difficilis inventu. **P O L.**
 Nisi fortè considerare me velis risum secun-
 dum communia, prout est accidens quoddam,
 qua in re tria dicam. Primò, risum esse aut ma-
 gnum, aut parvum, hoc est, submissè, aut sum-
 mè editum. Secundò, aut rarum, aut crebrum,
 densumque, qui parva quaq; ex re excutiatur.
 Tertid, aut serum tardumq;, aut citum, velo-
 cemq;, scilicet aut citò excitari, citoq; sub-
 sidere, quæ distributio est per ea, quæ de hu-
 jusmodi aliis accidentibus invicem relatis di-
 ci possunt. **C O S.** Eam ipsam exoptabam, sed
 vide, an aliam deprehendere possis? **P O L.**
 Forsitan alia est per differentiam, ut dicunt,
 numericam, hoc est, per subjecta, seu varios
 homines. **C O S.** Dilucidè eam explices. **P O L.**
 Sic arbitror dicendum: Risum esse in viro,
 aut in muliere, præterea aut in puero, aut in
 juvene, aut in sene; insuper aut in Italo, aut in
 Gallo, aut in alio; item aut æstate, aut hyeme,
 aut in alio tempore, tum etiam aut in tempe-
 rato, aut in calido, aut in frigido, aut in alte-

rius temperamenti, & alia id genus permul-
 ta. C O S. Satis hæc sunt, nunc autem, ut, quæ
 sensu in Risu noscuntur, omnia afferre possis,
 hanc methodum accipe; pingendus tibi est
 summus ac maximus risus: summum enim, ut
 Philosophi experiuntur, mensura est & regu-
 la essentia aliorum, ejusq; defectu cætera me-
 titi perpendique constat. P O L. Ita est. C O S.
 Summum itaq; risum spectes eo in homine,
 in quo sit, ut in juvene, seu in alio. P O L. Per-
 cipio, namq;, ut Plato in Alcibiade primo po-
 ni malis ipsum idem, quàm ipsum quod est.
 C O S. Tenes. P O L. Et quod spectat ad sensi-
 bilia communia, cùm ex Aristotele ea quinque
 esse acceperim, nempe Motus, Quies, Nume-
 rus, Magnitudo & Figura; primò quidem in
 risu motus insignis apparet. C O S. Hic motus
 cujusnam sit, & qualis, te explicare oportet.
 P O L. Pro tenui infirmaq; parte connitar
 contendamq;, atq; à capite incipiens, quæ in-
 ter quinque corporis summas partes ab Aristo-
 tele enarratas prima quodammodo est, pri-
 moq; nobis in conspectum prodit, illud cer-
 tum est in risu eo summo, de quo est hîc ser-
 mo, totum caput moveri, atq; ejus illas partes,
 quæ faciei sunt, verum non omnes, ut auricu-
 læ, quæ uni homini semper immotæ manent,
 quanquam in aliquibus, cùm loquantur aut
 rident, trepidare motariq; videntur; at hic

motus

motus per se auricularum non est, sed quia aliquantum ipsæ adhærent, conjunctæq; sunt maxillæ seu mandibulæ inferiori, quæ præcipuè in risu movetur, superiori semper immota, vel in cæteris sanguineis, præterquam Crocodilo, cui ea tantùm movetur; excipitur etiam à Meletio Phœnix avis, ac excipi potest Psittacus, quem nostrates dicunt il Pappagallo; hæ etenim aves ambas maxillas movent, seu potiùs maxillis respondentia. **C O S.** Rectè loqueris. **P O L.** Moventur item in risu malæ seu genæ, quæ ex antiquioribus Latinis idem significant, earumq; motus is ipse est, qui & musculorum maxillam moventium; moventur etiam quoquo modo genæ, quæ circa oculum, in quibus palpebræ sunt, quæ & ipsæ moventur in risu, atq; etiam extremum superioris genæ, quod cilium antiqui, recentiores verò, ut Plinius testatur, supercilium appellarunt; moventur item in risu nares, nasi, inquam, cartilagine, os ipsum, oculi, ac etiam frontis cutis aliquantum moveri videtur, atq; in summa quæcunq; faciei pars, quæ moveri possit. Et hæc quidem de capitis motu in risu. Collum autem, quæ est inter caput & pectus secunda pars principalis, & ipsum cum capite in risu quidem maximo simul moveri videtur, præcipueq; pars ejus anterior, quæ guttur appellatur; thorax verò, quæ tertia est pars

principalis, & ipse ejusvé partes in risu mo-
 ventur; thoracem propriè ex Aristotele acci-
 pio, quæ pars à collo, ut inquit, ad pudenda
 usque pervenit, atque in duas diaphragmate
 membrana partiri potest, & superior quidem
 Thoracis nomine Medicis appellatur, pectus
 vulgò dicitur: inferior verò Abdomen Me-
 dicis dicitur, Aristoteli autem γαστήρ, quod La-
 tine vertunt venter, atq; utraq; quidem pars
 in risu movetur. Co s. Rectè explanasti. Po l.
 Aliæ insuper partes summæ, brachium du-
 plex, & crus duplex in risu moventur, magis
 autem brachia; his addendum censeo, totum
 corpus secundum se totum in risu, illo qui-
 dem summo, moveri. Co s. Ita habet, sed co-
 gita, ne quicquam actum esse, nisi etiam, qua-
 lesnam hi motus sint, sigillatim explices. Po l.
 At quónam pacto? Co s. Accepistine ex Ari-
 stotele, motum denominari definiriq; à ter-
 mino ad quem. Po l. Id quidem teneo. Co s.
 Hac igitur methodo prædictos motus sub
 oculis nobis ponas. Po l. Dura imperas, attamen,
 ut ut potero, explicabo. Et quod spectat
 ad motum totius corporis in risu, is certo ter-
 mino carere mihi videtur, est autem, ut quo-
 quo modo eum describam, ac si quis totus
 quatiatur, seu concutiatur, ut cum homines
 gestunt, tremiscunt, stare loco nesciunt, sal-
 tant, subsultant, exiliunt, ut toti diffluere, si-
 biq;

biq; non constare videantur. Co s. Rectè quidem dictum. Po l. Id ipsum dico de toto capite: movetur enim & ipsum in risu inordinato quodam motu; at verò si faciei partes consideremus, præsertim Malas, seu Genas, harum quidem in risu insignis, & manifestus est motus, qualis autem sit ambigo, quoniam pacto explicare possim. Co s. Connitamur ambo aliquid perscrutari, annè putas malorum, totiusq; faciei musculos (eadem enim, quod spectat ad hoc, omnium est ratio) simul omnes in risu moveri nec ne? Po l. Nequeo ego sanè adeò ad vivum hæc refecare. Co s. Animum adverte, an possis hoc mecum indagare, quanam conjectura musculum quempiam moveri, aut motum esse cognoscis? Po l. Cùm contractus, ac brevior, & durior apparet præsertim si subjectum os habeat, cumq; sibi destinatum movet mobile, quemadmodum Anatomicorum Princeps Hieronymus Fabricius de aqua pendente explanat. Co s. Annè omnes faciei muscoli in risu simul tensi, duriq; videntur, siquidem hi subjectum os habent? Po l. Præter illos forsitan frontis mihi omnes simul contrahi in risu videntur, totamque faciem pro ejus substantiæ constitutione tunc rigere, ac obdurescere. Co s. Quid ergò dubitas asserere omnes faciei musculos in risu simul moveri? Po l.

Omnes faciei musculos in risu simul moveri.

Profectò ita se res habet. Co s. Ex altera parte
 considera, num eodem tempore eadem res
 contrariis motibus moveri possit. Po l. Ne-
 quaquam. Co s. Anné musculi prædicti, ut
 malarum contrarios motus habent? Po l.
 Habent, nam alii maxillam inferiorem deor-
 sum, alii sursum trahendo os aut claudunt, aut
 aperiunt, alii verò modò extrorsus, modò in-
 trorsus, eam moventes circumagunt. Co s.
 Simul igitur maxillam inferiorem omnes
 movere non valent, quamobrem simul o-
 mnes non moventur. Po l. In confusionem
 ac tenebras me coniecisti. Co s. Videamus,
 an ex his tenebris quoquo modo nosmet i-
 plos liberare, eruereq; possimus, ac mihi re-
 spondeas, cum duo aliquid moventes in con-
 trarium illud trahunt, hinc scilicet unus, il-
 linc altrinsecus, ei adversus alter, quidnam e-
 veniet? Po l. Profectò ut Aristoteles ait, fie-
 ri non potest in eodem mobili simul motus
 ad contraria, quare, sicut ex hoc ipso, ut me-
 morat Aristoteles, quidam opinati sunt ter-
 ram immotam in mundi centro manere, sic
 etiam hi moventes, de quibus loqueris, si æ-
 qualis sint virtutis, aut nihil agent, aut si fieri
 potest mobile distrahetur. Co s. At verò si
 inæqualis virtutis ac roboris sint? Po l. In-
 firmior motui valentioris cedit, ut exempli
 gratia aperiatur porta, si aperiens magis va-
 leat,

leat. Co s. Sed num valentior movens hac in pugna, contentioneve, idem assequeretur, ac si non contendat, nullove repugnante moveat? P o l. Si quemadmodum omnibus pro certo est agens materialis in agendo repatur, & quodam pacto de suæ virtutis gradu dejicitur, quanto magis id eveniet cum adversarium, etsi imbecilliolem, at tamen apertè contranitentem habet? quare dicendum arbitror, tunc non tantum movere, quantum adversario non impeditus moveret. Co s. Tunc igitur valentior movens minus seu imperfectè movebit adversario, uti asseris usque contranitente. P o l. Sine dubio. Co s. Nunc verò perpende quinam musculi faciei sint valentiores. P o l. Quanam ratione id assequar? Co s. Annè plures simul moventes, data incunctis æqualitate, validiores sunt, quàm pauciores? P o l. Videtur modò ne superfluant, tunc enim præ multitudine mutuo sibi impedimento, & confusione essent, id quod nunquam provida natura admittit. Co s. Annè etiam inter hos musculos magni, crassiq; validiores sunt exilibus parvisq;? P o l. Sunt quidem. Co s. Expendas igitur quinam musculi ex prædictis sint plures, aut pauciores, crassiores aut exiliores. P o l. In primis quidem existimo musculos maxillam inferiorem sursum ut os claudant, trahentes plures, cras-

B 5

sio.

fioresque ac proinde valentiores esse quam eandem deorsum, ut idem aperiant, ducentes, id quod cum ex anatomicis patet, tum liquidò ostendunt, qui graviora onera è terra mordicus extollentes ore gestant; tum etiam qui Phrenesi, infaniavé perciti tanta vi ac pervicacia os claudunt, ut ne vix quidem, vel organis quibusdam ferreis referari possit, quamvis hoc in claudendo ore, restringendisq; dentibus robur minus haud immeritò homini (ut etiam muscoli temporales in ipso exiliiores declarant) quam brutis mordacibusq; animalibus sit, non esse autem tantam in ore aperiendo vim, cum tamen maxilla proprio pondere deorsum tendens in homine, præsertim apertionem adjuvet, ex eo constat quòd non tanta difficultate compelletur quis, quamvis pertinax, ac obstinatus ad os apertum claudendum. Multò igitur imbecilliores muscoli os aperiunt, seu maxillam inferiorem deorsum trahentes putandi sunt. **C o s.** Cùm itaq; in risu muscoli os aperiunt & cludentes simul moveantur, quid aliud eveniet, quam, ut, magis os claudatur? verum non exactè ob eum aperiuntium musculorum, ut ita loquar, contranixum, sed aliquantum etiam aperietur, quod Latini propriè hiscere dicunt, ut cum trepidè ac hæsitanter loquimur. **P o l.** Ex dictis sequitur, & res ita habet, namq; experior,

*Vt os in risu
moveatur.*

rior, neq; nimium hiante, neq; nimium clauso ore hominem ridere posse, præsertim risu illo summo, de quo semper est hic sermo.

C o s. In alio verò risu non summo, hæc minora erunt, & nunquam nimis claudetur aut aperietur os, nisi fortè musculis addatur quidam voluntarius motus, ut infra dicemus.

P o l. Ex hoc video etiam illud sequi; quòd mirum his, qui valdè nimium riserint, dolent deinde malæ, & maxillæ, ut quidam eas luxatas putarint; ob eam enim motuum contrarietatem, & violentiam accidit quodammodo, ut ligamenta, nervi, fibræ distrahantur, ex quo rectè vernaculo sermone dicimus smacellare delle risa, ò ridere squarciatamente.

C o s. Sic est loquendum, verùm observastinè in risu, an appareat motus illius muscoli, qui *μολιτις* Græcis, Latinis verò molitor dicitur? five is unus sit, five multiplex, & qui maxillam inferiorem, modò introitus, modò extrorsus movet, ut inter mandendum patet; P o l. Nūc in memoriam mecum redi, nō tantum me vidisse in risu os mediocriter clausum & mediocriter apertū, sed etiam inferiorem maxillam mediocriter introrsus vergentem propter eorum motuum, qui eodem tēpore in risu fiunt contrarietatem, & quoniam validiores fortè sunt Musculi introrsus eam agentes. C o s. Probè quidem memoras, sed annè hæc in aliquibus

Cur inferior maxilla mediocriter in risu introrsus vergat.

quibus deficient? P O L. Fieri quidem potest, ut hæc non ad eò ad amissim in singulis se habeant pro varia hominum natura, seu earum partium compositione commensioneque. C o s. Id parum nostra refert, verùm ubinam prædicti muscoli locantur, ut eorum contractionem in risu experiri possimus? P O L. In malis præcipuè, quæ idcirco (ut hoc de propriis sensibilibus prævertam) contractè, & duriusculè tum apparent; adsunt & in temporibus muscoli temporales vocati, quorum contractio cum in homine tenues sint, parum observatur, sicut & illorum, qui gemini ab osse pectoris, seu à clavicula vocata ortum ducunt, ac terminantur ad inferiorem maxillam, sed hi in parte colli anteriori existunt. C o s. Satis hæc sunt de hujus maxillæ ac malarum motu in risu: nunc eadem methodo de labrorum motibus dicas. P O L. In his quidem non video contrarietatem, nam in duobus mobilibus, labris (inquam) versantur, quare eorum musculis in risu simul contractis contrahuntur, & ipsa superius nimirum sursum, deorsum verò inferius, ex quo reteguntur dentes hoc ipso Gelasini Græcis appellati; quòd verò labrum superius magis videmus contrahi quàm inferius, id ex validioribus, quos obtinet musculis habet, quòd etiam labra in risu, neque introrsus, neque extrorsus moveantur (quos

*Vt labra in
risu mo-
veantur.*

*Cur in risu
retegantur
dentes Gela-
sini.*

(quos motus, & contrarios quidem eorum unumquodq; habet, ob quasdam fibras ad suos musculos pertinentes) accidit, quoniam cum hæ imbecilliores sint, ipsis musculis labrum superius sursum, & inferius deorsum moventibus, jure eorum motui cedunt, neq; introrsus, neq; extrorsus tunc labra movere valent, præsertim cum ex malatum, quibus utrinq; ea annectuntur, contractione utrinq; validè trahantur, extendanturq;, verùm propterea quod hanc tensionem, seu contractionem inter ridendum experiamur carpere, haud decet Martialem Poëtam, cum inquit:

*Et quicquid lepida procacitate
Laxat, perspicuo labella risu.*

Laxat enim quasi aperit, dixit. Sed neq; illud prætermittam: eam partem in qua labrorum contractio apparet forsitan à Latinis buccas appellari, quæ, ut puto, nomine *χεύειν* Aristoteli significatur, ac præcipuè in ira inflatur, ut Horatius indicat, in sua sorte non contentos dicens:

*Quid causa est, merito quin illis Jupiter ambas
Iratas buccas inflet?*

Etenim buccæ, inquit Plinius, sunt infra malas hilaritatem ac risum indicantes. C O S. Rectè quidem loqueris. P O L. Musculi autem nasi, qui nares diducunt aperiuntq; viribus valdè pollent, neq; in motu sibi mutuo adver-

si sunt,

*In risu ut
nares mo-
veantur.*

Nasus crispans aduncus in risu.

si sunt, & proinde in risu validè contrahuntur, ut nares, præsertim in derisu corrugentur, proprieq; nasus crispari, seu crispans dicitur Persio in derisores, cùm inquit:

Ingemināt tremulos naso crispante cachinnos.

Attollunt etiam hi, & cōtrahunt adeò nares, ut nasus curvus, & aduncus videatur, unde Flaccus ad Meccœnatem:

Nec quod avus tibi maternus fuit atque paternus,

Olim qui magnis legionibus imperitarint.

Ut pleriq; solent naso suspendis adunco.

Ignotos, ut me libertino patre natum.

Et apud Persium Monitor sic ait:

Rides, & nimis uncis naribus indulges.

Nasus acutus & Rhinocerotis.

Fiunt etiam eo pacto nares acutæ, unde Flaccus, *acutis*

— *Naribus horum hominum rideri possit.*

Ex quo etiam Martialis de derisoribus Romæ loquens, inquit:

Majores nusquam Ronchi juvenesq;, senesq;

Et pueri nasum rhinocerotis habent.

Palpebrarum motus in risu.

C o s. Ad unguem loqueris, P o l. Accipe nunc quid observarim de palpebris, seu oculorum integumentis, quæ in genis sunt; quæque utrinq; duæ sunt, superior scilicet, & inferior. Cùm arbitratus sit Galenus superiorem duntaxat in homine moveri sursum, deorsumq; variorum muscutorum munere

mo-

motus contrarios habentium, qui cum in risu simul fiant, ut per methodum abs te propositam experior, (omnes enim faciei musculi in risu simul contrahuntur) asserendum esset, tunc palpebras non moveri, si prædicti palpebræ superioris musculi æqualis roboris essent, sed cum, ut ex effectu patet, musculus deorsum eam trahens validior sit, cui etiam palpebræ ipsius pondus opitulatur, evenit, ut parum quidem deorsum palpebra tum moveatur & claudatur aliquantum oculus, & quamvis Arist. etiam inferiorem in homine moveri verè asseverarit, hic tamen motus exiguus est, & quin sit, parum abest, quare (ut illud ejusdem Arist. quoquo pacto usurpem) tanquam nihil quin sit abesse existimandum est. Quicquid autem hac de re sit, id nobis sat est, palpebram superiorem duos contrarios motus obtinere, & proinde neq; nimium oculum claudere, neq; nimium aperire in risu posse, quanquam magis claudit, velut de ore suprà dicebamus. animadverti in super ex hac motuum palpebræ superioris contrarietate fieri in risu ob contrarium quandam circa oculi angulum præcipuè externum corrugationem: cumq; uti dicebam, magis claudatur, quàm aperiatur oculus, evenit, ut ambocilia, sive supercilia deorsum paululum in risu trahantur, & aliquantum, leviter tamen inclinent.

clinent. Dico autem ambo supercilia simul in risu illo præsertim summo sic necessario moveri, cum aliàs ad arbitrium uno in homine separatim moveri possint, ut in nictatione patet. C o s. Ita se res habet, sed quid sis dicturus de motu oculorum & frontis expecto. P o l. Mihi quidem videntur oculi in risu retrahi, intraq; orbitam non nihil recondi. C o s. Putasne ex musculis hunc motum fieri? P o l. Quamquam ex pactis non teneor nisi de causis sensui apparentibus loqui, attamen quid sentiam hac in re aperiam. Arbitror igitur & nervos opticos Græcis sic appellatos retrahi posse, sicut & alios nervos, argumento esse potest, quod circa singulum eorum brutis animalibus peculiariter insignis & conspicuus est musculus, quibus animalibus ferè semper pronos habentibus oculos periculum immineret, ne ex capite deciderent, non sufficientibus eorum ponderi hisce nervis, utpote mollibus, nisi hic adesset musculus, quem fibris, quas obtinet rectis intra orbitam oculum etiam retrahere verisimile est, ad ejus nimirum tutelam. C o s. Benè sentis, sed in risu cæteri oculorum muscoli contrahuntur ne? P o l. Quidni? verum hac in re nil certi audeo pronunciare, quoniam sensui illi non patent, at si contrahuntur, assererem, omnes eos simul contrahi, in risu inquam, ut alii faciei

*Oculorum
motus in risu.*

ciei

eiei musculi, & proinde ob eam motuum, quos habent contrarietatem, & roboris forsitan æqualitatem, oculos potius quiescere, quàm moveri, experiri in semetipso quilibet potest, deprehendetq; inter ridendum oculos ad circumspiciendum visione distincta, quæ ad perpendicularem radium fit, difficulter se movere posse, nisi id motu totius capitis moliatur inordinato illo quidem, quem in risu caput, corpusq; totum ne vix quidem obtinebit. Co s. Quasi dicas oculorum motus ad circumspiciendum distinctè omninò in risu deficere. Po l. Ita quidem experior, sed de his musculis an tunc moveantur, quæso ne me divinare jubeas. Co s. Acquiescam sanè. at deniq; de motu frontis, hoc nomine cutim ejus intelligo, aliquid proferas. Po l. Quid sentiam indicabo. experior frontem moveri, nedum sursum, cùm attollitur, atq; ad capillorum radicem corrugatur, ut cum quidpiam, cujus causam, rationemvé ignoret, admiratur quis, aut cùm gravibus angitur curis, verùm etiam (quod miror à quibusdam non observari) deorsum cùm tenditur à capillorum regione, atq; ad nasi initium, quod sub fronte est corrugatur, superciliorum quadam cum deorsum contractione, ut cùm alicujus reminisci homines student, aut cùm alicui indignati minitantur, aut cùm, ut Plautinè loquar,

C

cape-

Frons quales motus habeat.

Frons in risu ut se habeat.

Collum & guttur in risu ut moveatur.

caperat frons severitudine; qualem etiam ferme statum frons habet, quibus natura est ad has passiones propensa, seu proportionalis, hi frontis sunt motus, musculis accepti, sive fibris referendi, ut credere par est æquivalentibus, ex quo cum in risu haud dissimili ratione, ac alii faciei musculi, simul moveantur, fit, ut tum frons potius immota explicataq; maneat, nisi forsitan deorsum ad explicationem aliquantum moveatur ob fibras validiusculas. Co s. Videtur, veruntamen, quidquid hoc fit, nimia diligentia excusatione digna magis quàm negligentia est. Po l. Sed hoc etiam, quod penè eram oblitus, paucis proloquar, hosce motus omnes magis in dextris, quàm in sinistris adesse. Co s. Nihil profectò te præterit. Po l. Hæc igitur de motu capitis in risu, de motu autem colli nihil ferme habeo dicere, guttur certè non nihil trepidare videtur, totum verò collum paululum inter ridendum contrahi brevius crassiusq; fieri, hunc equidem potius dixerim motum capitis deorsum ejus musculis contractis, verùm qualis qualis sit, ut ingenuè fatear, parum apparet, neq; est tanta observatione dignus, videturq; motum illum totius capitis inordinatum comitari. Co s. Ita se habet, age, alios expedi motus. Po l. De motu thoracis in risu difficile est iudicium, namq; Isaach Israelita muscu-
los

los thoracis sic apud Medicos appellati mo-
 veri tremitu quodam in risu existimat, non il-
 lo quidem propriè, qui pugna est naturam in-
 ter & mēbrum, ut pravè interpretatur Vale-
 riola, sed quodam, hoc est, impropriè dicto
 tremore, quæ sententia obscuritatis multum
 habet, & confusionis. neq; quid hac in re po-
 tissimum decernam, assequor, adeò observa-
 tu motus hic est difficilis. C O S. Mutuam er-
 gò operam hac in re disquirenda tradamus.
 P O L. Semper equidem præsto sum. C O S.
 Audisti né unquam thoracem hunc, seu malis
 dicere, pectus dilatari, restringi q; ope vario-
 rum musculorum? P O L. Jam hoc teneo.
 C O S. Præterea an etiam accepisti hanc tho-
 racis dilatationem restrictionem q; fieri mo-
 tus pulmonum gratia, qui instar follium al-
 ternatim attolluntur, deprimuntur que seu
 turgescunt ac deturgescunt? ex quo aëris ab
 iisdem pulmonibus attractio, expulsio q; fiat,
 seu inspiratio, & expiratio, ut q; uno verbo di-
 cam, respiratio ipsa? P O L. Id ex Aristotelis
 sententia accepi, & ea quidem vera, quan-
 quam medici dissentiant, existimantes ex tho-
 racis motu motum pulmonū evenire. C O S.
 Ut ut est, ex hoc apparet methodus, quam se-
 quamur in motu musculorum thoracis, dum
 quis ridet dispiciendo. Etenim, an observasti
 aliquando quomodo respiratio tunc sese ha-
 beat?

*Motus tho-
 racis qualis
 sit,*

*Respiratio
in risu qua.*

*In risu cur
nec degluti-
re, nec man-
dere, nec bi-
bere possi-
mus.*

beat? P O L. Certè visa est admodum magna,
nec non crebra, ac velox, sicut etiam & pro-
pter oris illum quem diximus statum, ut neq;
deglutire, & ne mandere quidem, neq; bibe-
re tunc quis possit. C O S. At verò si ita est uti
asseris, nonné pulmones necesse est in risu
valdè crebro, velociter ac multum attolli, de-
primiq;? P O L. Utiq;. C O S. At si res ita ha-
bet, an thoracem oportebit itidem valdè cre-
bro, velociter, ac multum dilatari, restringiq;?
P O L. Maximè. C O S. Annè hoc fiet ope mu-
sculorum thoracis? P O L. Prorsus, & video
jam jam apertè quid sis dicturus. In risu scili-
cet thoracis musculos valde cum multum,
tum cito, crebroq; moveri. C O S. Atq; hinc
est, quod tremitu quodam tunc moveri vi-
dentur, cum hunc vera motum, quem dixi-
sti, habeant, ex quo etiam evenit, ut guttur, uti
dicebas, trepidare videatur, etenim in ejus
interna regione adest arteria, quam asperam
vocant, qua per gutturem, quæ *λάρυγξ* est
Græcis, respiratio illa velox, crebra, magnaq;
fit. P O L. Intelligo, atq; hinc video cur in ve-
hementi risu, (quod nonnulli dicunt) costæ
in dorsi regione ad spinalem medullam pe-
nè luxatæ fuerint, ob eam nimirum, quam di-
ximus motuum magnitudinem, frequentiam
ac velocitatem. C O S. Ita ego quoq; existimo,
sed ne omninò hosce musculos sicco pede, ut
dicunt,

dicunt, pertranseamus, cum eos distinctè nosse in præsentia nostrum non sit, ni piget, summam eos nobis indica. P O L. Asseverant respirationis ergò, quam dicunt naturalem, seu qua nemo abiq; vitæ suæ dispendio carere potest, constitutum esse diaphragma, qui dum ad sui, sive medium, sive centrum, quod est ad spinam dorsi contrahitur, dilatat costas & thoracem ipsum, dum verò relaxatur, restringit, seu (quod verius affirmarim) proprio pondere ac natura ipsæmet costæ ad locum suum quasi redeunt, atq; ita coarctantur. Ad respirationem verò magnam destinatos fuisse dicunt musculos quos vocant intercostales, de quibus haud parva est inter Anatomicos dissensio, nunc minimè necessaria: consulatis autem philosophum medicumq; summum Hieron. Fabrit. anatomicorum quot sunt, quotq; fuere coryphæum, ad maximam verò respirationem musculos, præsertim abdominis, seu ventris. C O S. Annè omnes muscoli prædicti moventur in risu summo de quo loquimur? P O L. Prorsus: siquidem animadvertere tunc est maximam, velocissimam ac creberrimam respirationem, ut ne dum uti dicebam, penè loco motæ fuerint aliquando costæ, sed etiam præ risu homines dirumpi sibi videantur, & fortè quidam ridendo, ut Plautinè loquar, suos ruperint ramices; unde

De risu dolore intestinali, ac rumpi homines, ac defatigari.

Apulejus.

nostrates dicterium habent, crepare delle risa, ex quo etiam aurei Lucioli, dominus risu ipse quoq; latissimo, ut ille inquit, ad usque intestinorum dolorem redactus fuit; adeoq; insuper magna est tunc respiratio, ut haud parva quidem defatigatio, lassitudoque subsequatur. **C o s.** Satis de thoracis motu, reliquum est, ut de brachiis, cruribusque dicas, **P o l.** Hæc quidem ex maximo risu moventur inordinato quodam motu, sicut & totum corpus, ut brachia in primis gestire, gesticulariq; tum videantur, illisq;, ut Tullii verbis utar, in risu, quis frontem feriat; crura autem parum omninò, imò ut verè dicam nil moveri, sed præ imbecillitate contremiscere videntur. Et hæc habui quidem de motu in summo risu dicere, namq; in minimo aberit apparens hic crurium & brachiorum motus, sicut & ille totius corporis, & capitis totius. Aberit etiam adeò excellens respiratio, veruntamen necessariò insignis & magna apparebit, tum etiam & faciei motus, sed multò remissiores aderunt, in mediocri verò intentiores, ac respiratio major, & aliquapiam totius corporis, & capitis brachiorum, & crurium motatio, gestitioq;. **C o s.** Rectè sanè, nam risus seu motus, qui in eo cernuntur, cum singulorum graduum, quos habent indicibili, inenarrabiliq; latitudine considerandi sunt, **P o l.** Ex
 præ-

*Brachiorum
motus in risu
qualis.**Crurum
motus in risu
qualis.*

prædictis de quiete conijcere possumus. Ea quidem dum quis maximè ridet nulla in toto reperitur corpore, neq; in toto capite, neque in brachiis, cruribusve, neq; adeò in ipso thoro- race, etiam si vel parum quis rideat, at verò quod est observatione dignissimum, partium faciei ille motus quamvis maximus ocyssimè, ac fermè momento fit definitq;, hoc est, ridentis eam figuram homo statim nanciscitur, in eaq; dum ridet continenter quiescit, quæ- que sicut advenit itidem extemplo, cum quis à risu, quamvis summo cessat, evanescit, ut ne- cesse non sit sensim eam deficere. Et hæc qui- dem ferè dixerim quod spectat ad motum simpliciter, nam quod ordinatos ad motus actionesq;, has omnes fermè prorsus præpe- diri corrumpique in summo præsertim risu constat, ut homo, ne singulas ejus persequat actiones, sui impos, tum evadere videatur.

C o s. Intellego, sed in figuram ridentis irre-
pisti. P o l. Meritò, nam hæc motum, qui in
risu fit, consequitur; est itaq; in risu os clau-
sum, magis quàm apertum, hoc est, hiscens,
haud dehiscens, maxilla inferior introrsus
quodammodo vergit, labra distenta, atq; ita
contracta sunt, ut dentes ex eo Gelasini appel-
lati denudentur, malæ item contractæ quo-
quo modo corrugantur, circaq; os concavum
quoddam efficiunt, aut quandam, ceu vallecule-

*Quenam sit
quies in risu.*

*Figura ri-
dentis qua-*

lam, ut describatur, præcipuè ad nares, atq; ad menti regionem linea quasi circularis, Peripheriam Græci dicunt, quæ sui quasi concavo ambiat partem utriusq; maxillæ anteriorem, quæ Aristoteli γενειὸν, Latinis buccæ, nobis ilceffo, vernaculo sermone dicitur, sui autem convexo, ut terminet, seu attingat partem utriusq; maxillæ posteriorem, quæ Aristoteli γένον, Latinis propriè forsitan mala dicitur, quæq; utrinq; præcipuè in risu tanquam collis quidam sese effert. Hanc oris & malarum figuram simul cum iis ridentis in facie rugis γελάσινον, vocant, de qua Martialis:

*Gelasinus
quid.*

Nec cibus ipse juvat morsu fraudatus aceri,

Nec grata (inquit) est facies cui Gelasin⁹ abest.

Quanquam in aliquibus deformitatem afferre videtur, ut significat fortè Catullus, sic puellam acmen demonstrans:

Quæ sit (inquit) queritis illa quam videtis

Turpe incedere myrmicè & molestè

Ridentem catuli ore Gallicani.

Eadem figura, eodemq; oris habitu, cum fermè nunquam non esset Democritus, Gelasini cognomen invenit, at verò haud ex hoc quidem nomen sortitus est Gelasimus Parasitus apud Plautum, sed propterea quod ridiculus foret, seu quod ridiculis suis suum frequenter obtineret regem, dicitur insuper huiusmodi figura, seu oris, dentiumq; habitus, rictus,

rictus, ut ridentem ringere dicant equorum *Rictus & ringere.*
 instar canumvé, cùm ad pugnam se accingūt,
 cùmq; diducto ore exertisq; dentibus inimi-
 co interminantur, vel cùm Domino blan-
 diuntur, quod & Catullus loco proximè à no-
 bis allato indicavit. Idem fermè fieri non rarò
 ab asellis videmus, qui os cœlum versus attol-
 lentes, quasi ipsum inspectaturi ringunt, quod *Aselli cur ringant.*
 existimarim oscitationem, pandiculationem-
 vé quandam esse. Adest hujusmodi quædam
 alia penè figura in risu, cùm aliquem homi-
 nes derident, oreq; distorto ab occipitio fit,
 labris contractis, ac interiorum dentium o-
 stentatione, ut interpretatur Hieronymus,
 Sannam ex Persio & subsannare dicunt. Cæ- *Sanna & subsannare*
 terùm ad veram genuinamq; in risu figuram *quid.*
 redeo, hæc admodum varia est, pro varia ho-
 minum in faciei partibus substantiæ consti-
 tutione, ut inenarrabilis fermè sit, quibusdam
 enim in mento, inq; malis tunc fieri videas,
 concava quædam instar eorum, quæ in vascu-
 lis quibusdam sunt, ac in manibus, aliisque
 membris rebusq;, Cotylidonas Græci dicunt,
 Latini acetabula, sive acceptabula, quoniam
 ad accipiendum apta sint, vertere valent, fiunt
 autem hæc in facie ridentis, quoniam non-
 nullis faciei partes fortè ob inæqualem textu-
 ram, constitutionemvé æqualiter non con-
 trahuntur, neque turgescunt, sciendum est

C S

enim

Ridentis faciem intumescere.

Ridentis insuetus pulsus.

Facies in risu cur distorta.

Dentes falcati.

Figura totius corporis in risu.

enim (quod spectat ad magnitudinem, ridentis faciem non nihil intumescere, nam & oculi turgiduli in risu apparent, atq; itidem genæ in quibus palpebræ sunt, quæq; proportionem respondent substantiæ illi rubæ, quæ gallis galinaceis circa oculos est, tument, atq; extuberant, venæ item frontis, oculorū, temporum, atq; colli, quod & ipsum turgescit, manifestæ turgidæq; fiunt, sicut etiã arteriæ: quævé Aristoteli venæ Aortæ rami, quæ etiam insigniter, quod fueram penè dicere oblitus, præter modum tunc moventur, insuetusq; pulsus tangenti apparet. At de faciei figura in risu insuper dicamus. Nares patentiores, curvæ, aduncæ, corrugatæ, crispantesq; sunt, palpebræ oculum, qui aliquantum intra orbitam reconditus est, mediocriter claudunt, quadam cum circa ejus angulum externum corrugatione, frons deniq; exporrecta explicataq; videtur, atq; hæc singula magis in dextris, ut os, ipsaq; facies depravata distortaq; sit, dentesq; præsertim in derisu falcati Plautinè dicantur. De figura verò, seu potiùs de statu, habituque totius corporis, & capitis ac brachiorum, cruriumq; in risu latissimo nil prope modum dicam, quando omnia incomposita, inordinataq; sunt, totumq; corpus præter ipsam videlicet faciem remissum (cum Aristot. loquar) relaxatumq; est, suisq; compagibus

gibus quasi dissolutum dissutumq; , ut diffluere videatur, coganturq; etiam homines, tum animi sui, uti dicebam, impotes corruere, passimq; , & ubicunq; strati jacere. C O S. Optimè hæc quidem tanquam digito demonstraſti. P O L. Quoniam verò de magnitudine in collo, atq; in facie ridentis aucta modò dicebam, nec aliquid hac de re ulterius in reliquo corpore observare valeo, de numero deniq; audias. Dicam autem quæ res seu substantiæ in ridente exoriri soleant. In primis frequenter animadverti inter ridendum lacrymas, & eas quidem calidiores, quàm in fletu, ut hoc prævertar, effundi; solet etiam ex facie tunc manare sudor, præcipuè verò ex fronte, copiosiusq; risum consequi. C O S. Numquid aliud apparet? P O L. An expectas dum enarrem quosdam in summo risu meisse, unde dicterium fluxit apud nostrates, scompisciarsi delle risa, aliosq; terra visu, audituq; fecisse? C O S. Haud ita delicatæ sunt philosphorum aures, ut de hisce sermonem stomachentur, in omnibus enim (quod ex Heraclito Aristoteles ait) naturæ numen honestum pulchrumq; inest ingenium. P O L. Rectè consulis, jamq; de communibus in risu sensibilibus, de numero scilicet, de magnitudine, de figura, de quiete, ac de motu satis videor loquutus, ad sensibilia deniq; propria devenio. C O S. Tanquam

Quæ res in facie ridentis exoriantur.

Sudor in risu.

*Sensibilia
propria.*

*Rubor in fa-
cie ridentis.*

*Oculorum
splendor in
risu.*

quam pictor, ut cum Aristotele loquar, ubi primùm lineamentis ridentem effinxisti, mox vario illinis colore, ac perficis, ipsam naturam in generatione animalis imitatus. POL. Tuo istuc munere evenit, cumq; noverim te à me non petere, ut explicem, quot hæc sensibilia sint, & quomodo aliter à sensu communi atq; à sensibus externis cognoscantur, operam compendii faciam. Primùm autem, si quis ex me quæreret, quémnam odorem, aut quémnam saporem, dum aliquis ridet, percipiam, risu quidem prosequenda foret interrogatio. COS. Proxus. POL. A colore itaq; incipiens in risu, præsertim summo, de quo est hic sermo, conspicio ruborem quendam magis aut minus æqualiter, aut inæqualiter, in totam faciem pro varia hominum natura, cutisq; constitutione diffusum, proin quod in Æthiopibus ita non sit, per accidens evenit. Præsertim verò genæ, quæ circa oculum sunt, quemadmodum aliquibus, ut ceritis (Plautinè loquar) larvatisq;, menstruumque habentibus, virent, lividivæ ac fædi coloris sunt, sic ineffusissimo eo risu rubore quodam insigni suffunduntur.

Apparent etiam faciei venæ, de quibus supra dicebam, suo quoque subcæruleo colore cõspiciæ. Præterea oculi peculiariter tunc videntur splendiduli, rosciduliq;, seu scintillantes,

lantes,

lantes, ut mira cum venustate, ac lepore, tum colore quodam rutilo fulgurare, & suaviter ardere videantur, quin etiam in ipsammet vividam faciem redundat quadam cum dignitate, festivitateq; ac dulcedine claritas, nitor, lumenq; incredibile: percipio porrò in risu, vel mediocri, sonitum quendam, ut videtur, ex respiratione, qualem exaudimus, cum citò, crebroque, ac valdè follium opera utimur. C O S. Attigisti causam, verùm hæc præludia sunt. P O L. Et insuper (quod etiam notavit Aristoteles) animadverto, qui vel mediocriter ridet, quamvis difficulter loquatur, attamen, si id contingat, vocem quodam veluti cum murmure graviolem edere, atq; in fletu eveniat. Ad hæc verò in R I S U latissimo,

Qualis sonitus in risu.

quando ne vix quidem ridens loqui valet, *Cachinnus* quædam tamen vox mittitur, quæ difficile verbis demonstrari potest. Est autem repetita sæpè ac itidem ingeminata tremulaq; vox, *cachinnus*, & *cachinnare* dicitur, de qua Per-
sius inquit, ut suprà citavimus:

quid.

Ingeminant tremulos naso crispante cachinnos.

Et Lucretius de rerum principiis contra Anaxogoram loquens, ait:

Fiet uti risu tremulo concussa cachinnent.

Assimilis aliquando ea vox mihi videbatur, quarundam coturnicum vocis, quas nostrates appellant *le quaglie*, earumq; vocem

Græci

Græci κακκαβήζειν dicunt, quo & Nasoni Poëta caccare, & quidem id sonare videtur καγγαχάζειν. Sic Græcis cachinnare: cæterum doctius Catullus cachinnos (plures autem in risu fermè semper sunt, ex quo in plurium numero nobis vernaculo sermone, le risa, dicuntur) ostendit, cùm de maris undis loquens ait:

*Quæ tarde primum clementi flamine pulsa
Procedunt, le viterq; sonant clangore cachinni.*

Is nimirum sonus, qui ex undarum repercussione, refractione vé ad littus excitatur, istiusmodi etiam fit inter ebulliendum, cùm fervens liquor bullas, ampullasq; emittit, cachinnum item Plautus indicat, cùm inquit:

*Matrona tacitè spectent, tacitè rideant,
Canora hic voce sua tinnire temperent.*

Hoc est, ne cachinnent, néve alius confabulentur. Co s. Libenter te audio. P O L. Tangenti porrò ridentium, utcunq; faciei partes, eæ, nedum ex contractione, uti superius dicebam, duriusculæ rigidulæq; apparent, sed etiam blanditiæ, suavitateq; quadam calidiores, pro varia eorum natura ætateq;, præterea quod animadvertit Aristoteles, expiratus aër opponenti manum calidior, ac in flentibus visus est, atq; adeò in facie inq; expirato aëre insignem percipiunt calorem, ut putarim, ex hoc risum Græcis nomen reperisse. Γέλωσ enim dicitur, ut meminit Cælius Rhodiginus,

Facies ridentis calida, & rigidula.

Aër expiratus in risu calidus.

Risus Etymon.

nus,

nus, ab ἔλῃ, quæ vox caliditatem indicat, quare
 Hom. μέλωτα ἄσβεστον dixit, hoc est, inextingui-
 bilem, epitheton ignis, totum verò corpus
 præter faciem, sicut non durum, sed relaxa-
 tum, ita minus calidum observant, præcipuè
 inferioribus in membris. Et hæc quidem sunt,
 quæ in risu illo summo animadvertere potui,
 nam in mediocri perparvoq;, aut aliqua de-
 erunt, ut cachinnus, aut multò erunt remisso-
 ria, ut color ille rubeus flammeusq;, & calor
 prædictus. Co s. Satisfecisti, teq; arbitror
 per pauca fugisse, adeò recta methodo omnia
 sigillatim venatus es, nunc verò priusquam
 domum ingrediamur vicissim Philandro ope-
 ram demus. P H. Omnia equidem optimè
 percepi, quæ examussim de risu secundum
 naturam à Polit. enarrata sunt, neque enim,
 quin animum adverterem de risu Sardonio
 consideratio impedimento fuit, quoniã de eo
 loquuturus in hanc deveni sententiã, nullam
 penè ejus historiam me scribere posse, quan-
 doquidem hujusmodi risum nunquam vidi,
 neq; adeò videre cupio, verùm si in ratione,
 cum sensus experientiaq; deest, acquiescendũ
 est, assererẽ risum hunc propter naturã ab eo,
 qui secundum naturã in omnibus discrepare,
 præterquam in contractione partium faciei,
 quod ex oppositorum cõtrariorumq; ratione
 constat, hæc etenim sunt, quæ sub eodem ge-
 nere

*Historia vi-
 sus propriè
 Sardoniæ.*

nere maximè inter sese distant. Itaq; in sardonio risu nullus motus partium corporis præter contractionem, quæ maximè est in facie, cui nullus rubor, oculi verò tristes, & exanguis, tenebricosiq;, quamvis faciei oculorumq; quidam rubor ac tumor fortasse præcedat, nullus insuper sonitus, neq; vox, neq; adeò respiratio, nullusq; fermè calor aderit, ac deniq; omnia deerunt præter quandam in facie figuram haud omninò ab similem ejus, quæ in risu secundum naturam inspicitur.

C o s. Ita rationi consonum est, quam tu Dialecticam; demonstrativa infra afferenda est: at tu quidem nimium brevis fuisti, neq; tamen laborem effugies, namq; tibi dicendum est, si libet, de risu secundum naturam, quem proverbio sardonium vocant, quando hæc pars videtur à Pol. prætermissa.

P H. At verò hic risus in eo, de quo Pol. loquutus est, continetur, verum quoddam est discrimen, neq; enim quæ ipse enarravit exquisitè ad unguemvé in hoc apparent, adesse quidem potest motus fermè idem partium corporis, tum illa penè figura, & rubor faciei, tum etiam cachinnus, aliaq; hujusmodi; nunquam verò in oculis rutilus ille color, utq; uno verbo dicam, hilaritas inest, sicut in eo risu, de quo Pol. sermonem habuit, quin etiam semper ferè tristitia quædam in eis utpote cordis fenestris

fenestris

nestris tunc visitur, id quod significavit Hom. Ili. O. dicens de Sardonio Junonis risu, ut Patremiarum scriptor melius interpretatur.

—— ἡδ', ἐγέλασε,

Χείλεσιν, ὅδ' ἐμέτοπων, ἐπ', ὄφρ' ὄσι ἦν ἀνέμοι.

Ἰάδ' υ —— id est, ut idem scriptor vertit:

Illa quidem labiis ridebat, nubila porrò

Frons minimè renitebat. Frontem pro ocu-

lis & aspectu, vultuq; accipit, eamq; nubilam,

minimè scilicet hilarem affirmat, dicuntur et-

iam qui Sardonicè ridet, Flacco (ut puto) ma-

lis alienis ridere, hoc est, haud ex animo, sed

Malis alienis ridere.

amarulento quodam risu, cum præ se volu-

ptatem, lætitiámq; ferre quis studet, intus au-

tem, aut ira, aut molestia, aut invidia premi-

tur, ac rumpitur; quam ob rem adagium, quod

mali ominis est, ut inquit Dioscorid. in vulgus

fluxit, quod Dæmenetus senex apud Plaut. in-

dicat, Argýrippo enim filio cupienti ei signi-

ficare, se non ægrè ferre, quod videret eum,

quam ipse deperibat amicam amplexari, di-

centiq;, hem aspecta rideo. Respondit, uti-

nam malè qui mihi volunt sic rideant; quasi

ex ejus vultu apèrtè dignosceret, non verum,

sed adulterinum quendam risum illum esse,

siquidem quod Poëta Tibullus ait:

Difficile est tristi fingere mente jocum.

Nec benè mendaci risus componitur ore.

Verùm adhuc magis Sardonius risus est,

*Risus Sardoni-
nius difficilis est.*

D

cum

cùm nedum haud serena frons est, sed etiam cum restrictis dentibus labia solùm diducuntur; unde Plautinus ille parasitus conquerens, quod nemini risum excutere potuisset, etiamsi dixisset, dictum de melioribus dictis, quibus solebat menstruales cœnas adipisci, inquit;

Ne canem quidē irritatam voluit quisquam imitari.

Saltem si non arriderent, dentes, ut restringerent.

Et hæc quidem de risu Sardonio satis mihi sunt: causas verò de te audiemus. Co s. In his, ut vobis satisfaciam, meam operam omnem ponam, & conferam, sed jam domum introeamus, ut in viridario sub vite illa quidem vinifera fœcundaq; molliter confedentes dum extruitur, apponiturq; mensa de risu præter naturam, seu Sardonio propriè appellato pactis legibus differamus, scilicet, ut clam vulgus hunc diem, aliosque, si usu veniet, ut cum Plauti Menæchmo loquar, simul comburamus. Ph. Res jam in eum rediit locum, ut sit necesse, nos tibi omninò obsequi. Co s.

Causas visus propriè Sardonii rimatur.

Jam ergò dicere ingrediamur, ac primum omnium statuamus contractionem partium faciei in risu hoc præter naturam *σπασμὸν* Græcis, Latinis verò convulsionem nuncupari posse, quæ quatenus depravata cujuscumque membri

membri

membri est figura, morbus, qui νόσος Græcis, quatenus verò pravus est musculorum motus accidens, quod Græcis symptoma, aut quod potius dixerim, affectio, quæ & πάθημα sit.

PH. Ita est, perge. Co s. Nobis deinde ex Hippocrate occurrit, convulsionem fieri aut ex repletionem, aut ex evacuationem. PHIL. Antequam ad alia pergas, bonum erit factum, hanc Hippocratis sententiam ut explices. Co s. Res hæc optimè exemplis illustratur, etenim annè unquam vidisti funes tempore pluvio, locisvè humidis breviores fieri. PH. Comperitum id quidem mihi est. Co s. Hoc profectò nullam aliam ob causam evenit, nisi, quod contracti convulsiq; sunt, nemo enim eos abscidit. PH. Ita est. Co s. Tunc eam convulsionem dicimus ex repletionem fieri. PH. Quonam modo? Co s. Repletur quidem funis aëre in humorem converso, ex quo crassescit, ut sit necesse, quantum de crassitudine, profunditateq; acquirit, tantundem longitudinis deperdat ac brevior evadat. PH. Percepi, & fateor. Co s. Eundem funem aliàs ponas tempore æstivo, æstuosoq; loco, itidem contractum, convulsumq; cernere erit. POL. Ita est, & hoc ipsum accidit fidium chordis, seu nervis, hi enim à peritis cum sonare desistunt, nisi relaxentur, remittanturq; tempore, aut pluvio, aut æstuoso ita contrahuntur ac in-

*Convulsio-
nis causa ex
Hippocrate,*

tenduntur, ut abrumphantur, lori etiam, seu coria, membranæq; piliq; corneaq; aliaque permulta ignis calore contorquentur, proprieq; contrahi dicuntur, idemq; etiam pati humore imbuta verisimile est. Co s. Euge pellepide Politiane ab exemplo ad inductionem. Co s. De te quidem hoc jam didici. Co s. Propter calorem contractio ex evacuatione contingit. PH. Amabo planius dicas. Co s. Evacuationis, seu exinanitionis nomine intelligit Hipp. exiccationem, humoris præcipuè, ut ajunt, radicalis, hæc enim propriè rerum dicitur exiccatio, quæ, quod hujus est loci, elementarii humoris, & aërii præsertim, in quo radicale, ut aliàs dicemus, necessariò residet, exiccationem requirit, ubi enim elementarius humor, aded calore absumitur, ut natura humoris radicalis exiccationem persentiscat, tunc ipsum simul cum re, cujus est retrahit, contrahitq;, quod *ἀντιπεριστάσις* Græci vocant, latinè quidam vertunt contraristentiam, alii circumobistentiam, dici etiam potest contrarii coactio, est enim retractio seu fuga unius contrarii infirmioris, propter alterius validioris præsentiam. PH. Intelligo equidem, nam plura in gymnasiis de antiperistasi nuper accepi. Co s. Quod de calore dicebam, dicendum est de quacunq; qualitate, utcunq; humido cujusq;

*Antiperi-
stasis.*

rei

rei adversa, infestaq;. P H. Id quidem patet. Co s. Restat, ut dispiciamus, utrum ex evacuatione an ex repletione fiat Sardonia illa, cum in facie, tum forsitan & reliquo in corpore contractio. Arbitror ego eam fieri ex musculorum faciei eorumq; principii evacuatione, quam ea venena à nervis musculisvé percepta efficiant. P H. Sed num ex repletione hæc contractio fieri potest? Co s. Id minus verisimile est, tenuis enim veneni particula, ut in morfu aranei illius sufficere non videtur ad faciei musculos replendos, eorumq; principia, præsertim cum ex distantiori corporis parte ad faciem usq; sese insinuare debeat, nisi fortè quis dicat, rapi, cieri q; eo veneno ad faciei musculos, humores, quibus illi oppleti contrahantur, contrahantq; cum tumore ruborem illum, cujus ex Paulo Ægineta memineras. P H. Satis apertè videris explicasse, quo pacto ea in facie contractio ex herba Sardonia fiat, an verò ita sese habeat Sardonium risus ex herba illa Pliniana, ac ex croci tribus drachmis, tum etiam in his, qui in lebe-te aquæ ferventis, in igne vé ponuntur, perspicere attendo. Co s. Illud advertas, haud omninò mihi compertum esse risum ex eorum animalium morfu fieri ex evacuatione, atq; prorsus præter naturam, neq; etiam de eorum risu, qui in igne, aqua vé ferventi intereunt,

*Rubor &
tumor in
Sardonio risu
ex Paulo
Ægineta.*

*Risus ex
morfu Phalan-
gii &
combustio-
rum ex eva-*

*evacuatione vel
potius ex re-
pletione in-
ceptum esse.*

*Risus ex cro-
ci potione*

tereunt, id ipsum pro certo affirmarim. Is enim ex evacuatione seu exiccatione musculorum faciei fieri posse videtur, tum ex repletione, ut infra dicam, agens de risu secundum naturam, risus verò ille ex croci potione, ut arbitror, Sardonius non est, crocus enim tantum abest, ut vim maleficam habeat, ut potius mirum in modum, vel annulo suppositus, digito vé annulari perfricatus cordi ipsum hilarans conducatur, at verò de hujuscemodi rebus judicare difficile admodum est, cùm eas planè experiri sit nefas; de Gelotophyllida verò herba, de qua Plinius, viderint alii, fortasse enim magicum est mendacium, quasi de herbis, quæ nusquam sunt, ut de Happalopside quapiam me dicturum existimes, nostin' Plautini coqui nugas? P H. Novi, sed planius velim explices, quomodo his qui in aqua ferventi intereunt faciei muscoli siccentur, & contrahantur. C o s. Æstus, sive nimius ille calor adversus infestusq; naturæ, seu dicere mavis, humido radicali, seu spiritui eum refuge-re cogit, ad penitio-rem, ac tutio-rem, principemq; locum sedemvé, à quo item spiritu, firmiter membris affixo, ægreq; ab his discedente contrahuntur muscoli faciei, cùm per se, tum ob aliorum membrorum consensum, sympathiam Græci dicunt, qua de, deq; spiritu, aliquando plura dicemus. P H. Aliquan-
tum

tum equidem hanc demonstrationem percepi: at quid dices de risu illius, cui trajecta fuere præcordia? Co s. Potius existimo sardonium esse, præcordia enim seu septum transversum, quod diaphragma Græci dicunt, quod, dudum dicebat Politianus, est pars ob consensum, quem habet cum corde ac cerebro, aliisque principibus membris insignis cum primis ac nobilibus, ut ex nervis, venis atque arteriis ad ipsam pertinentibus constat, unde *φρένες* antiquis Philosophis, Hippocrati (inquam) Platoni & Aristoteli appellata est, hoc est, mens, quasi eam mens teneat, cum ejus inflammatio homines delirantes (phreneticos dicunt) citò concinnet, hæc igitur pars eo vulnere accepto, non mirum est, si semet contrahens, contrahi, sive ad se retrahi ex sympathia cogat, simul cum aliis faciei musculos, ut risus præ se speciem ferant. Ph. Mihi quidem satisfacis. Co s. Vide inquam, an risus sardonius aliqua causa fieri possit, quæ corporaliter, ac, ut dicunt, subjectivè, ut quæ dicebamus, in corpus non se insinuet, sed immaterialiter ac objectivè, ut dicunt, in sensus pervadat. Ph. Hoc statim videre nequeo. Co s. Spiritus, sive humidum radicale quo cognoscimus, repente percipiens objectum aliquod spectrumque triste, malumque, ané subito ejus aspectum reformidabit, atque refugiet? ac in

*Ex repenti-
no timore
risus.*

intimam sui arcem totus fermè se recipiet?
 P H. Maximè. C o s. Contrahet igitur mem-
 bra, & præsertim faciei musculos, ac partes,
 quibus visum spectrumvé illud maximè in
 animos, spiritusq; nostros irrumpit. P H. Pro-
 fectò. C o s. Hinc etiam rationem perspicere
 forsitan poteris, cur ille de Aristomene testu-
 do factus apud Apulejum senserit, quosdam
 effectus naturaliter, ut ait, in contrarium pro-
 venire, nam ut lacrymæ sæpiculè de gaudio
 prodeunt, ita & ipse in illo nimio pavore ri-
 sum nequirit continere. P H. Memini sanè, &
 rationem accipio. C o s. Id ipsum ferè evenis-
 se putarim procis apud Homerum, qui in Od.
 γ. inquit:

—— Μνηστῆροι ὃ πάλλας ἀθήνη
 Ἀσβεσον γέλον ὤρσε παρέπλαγεν ἀλλολείοισιν,
 Αἰμοβόρῃ τάδε τὰ κρέα ἤδιον, ὅσπερ δ' ἀρὰ σφέων
 Δακρυόφιν πίμπλαντο, γρόν δ' ὠϊέλο θυμός.

Latinè, si benè memini, sic vertit scriptor
 Paræmiarum celebris:

—— *Diva procis validum Tritonia risum,
 Haud compescendum, ac animum stupefecit,
 at illi*

*Jam malis sine mente quidem risere alienis.
 Carnis frustra, & cruda, & sanguinolenta vorantes.
 Interea lachrymis implentur lumina fletum,
 Sensit & ipse animus.*

Sequuntæ sunt autem lachrymæ, quoniam
 refu-

refugit, abscessitq; aliquantum ab oculis spiritus, & humidum radicale, quo humores ac elementa in unum coeunt, cogunturq; corpus, quod ne diffluat, & dissolvatur, ab eo coercetur, contineturq;, ut aliàs fortasse dicam. P H. Avidè usq; expectabo, nam hæc mihi somnia haud eburnea porta emissa videntur. C O S. Nunc verò ad mensam propter gelidum illum, muscosumq; fontem accumbamus, ubi nosmet ipsos reficiamus ejus strepitu, crepituq;, aviumq; cantu, dulcibus alloquiis, ac in primis optimo cibo, laticumq; honore. P O L. Rectè consulis, etenim narratur & prisca Catonis

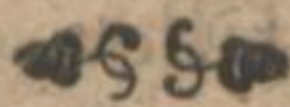
Sapè mero caluisse virtus.

Bacchus enim addocet artes, illumq; docentem in remotis rupibus, se vidisse dicit ipse Flaccus:

*Nymphasq; discentes & aureis
Capripedum Satyrorum acutas.*

Libri primi de risu, autore Laurentino Politiano, finis.

D S ANTO

ANTONII LAUREN-
TINI POLITIANI, DE
RISU LIBER ALTER.

Cosmus, Politianus, Philander.

*Error recen-
tiorum, qui
multiplicem
visum con-
stituant.*

VITEMUS amici somnum
meridianum, Deus nostris a-
spiret cœptis, operam date.
POL. Animum advertimus.
COS. Omnium primum er-
ror quorundam recentiorum se nobis offert,
qui valdè impedimento esset, quo minus ve-
ritatis compotes esse possemus. Tripertitam
divisionem risus qui secundum naturam est,
moliuntur, ut quidam propriè, alius impro-
priè, alius verò quadam similitudine sit, ut qui
fit ex titillatu. POL. Ita quidem ipsi. COS. At
verò erratum est per se conspicuum, apertum-
que, ut enim probè enarrasti, risum, qui se-
cundum naturam semper eadem conditio-
nes, seu proprietates comitantur, eundemq;
semper sensu percipimus, quamobrem unus
duntaxat est, frustra q;, falso q; eam divisionem
faciunt. POL. Ni fallor, eam faciunt ob va-
rias ejus causas. COS. Hallucinantur, si enim
unus idemq; semper est effectus, unam ean-
demq;

demq; causam habeat, est necesse. P O L. Pa-
tet. C O S. Post hæc dicendum, contractio-
nem, quæ in risu secundum naturam est, fieri,
aut ex repletionem, aut ex evacuationem, scili-
cet, aut utraq; de causa, alio tamen, atq; alio
tempore, aut ex altera tantum. P H. Quo pacto
hanc suppositionem jadis? C O S. Hippocra-
tem sequor, nam convulsio de qua agit, con-
tractio quædam est, si enim motum attendas,
idem specie est in contractionem præter ac se-
cundum naturam, nam eosdem terminos ha-
bent, præsertim in facie, unde utraq; risus ap-
pellatur, omitto, quod generatim malum, &
quod præter naturam simile necessariò est
ejus, quod secundum naturam, & bonum op-
positum est, imò idem genere sunt, ut Arist.
docuit. Quapropter, quod Hipp. de convul-
sione dicebat, non erit præter rem videre, an
in contractionem secundum naturam verum
sit, præsertim, cum ipsius nullam aliam cau-
sam invenire quis possit, at verò eò magis nos
debet Hipp. dictum usurpare, quod contra-
ctio faciei in risu de quo loquimur, accedit
ad convulsionem, atq; prorsus secundum na-
turam non est, ut infra dicemus. P O L. Verum
principium posuisti, perge porrò. C O S. Arbi-
tror equidem contractionem musculorum
faciei in hoc risu haud ex evacuationem fieri,
cum etenim, quod ex Hippoc. patet, duo no-
stro in

stro in corpore sint contenta, sive humores, atq; impetum facientia, sive spiritus, Græcis πνεῦμα dictus, qui nobis modò non indicat anhelitum, aërem, nec flatum, ventumq; neq; substantias incorporeas, sed quoddam horum simile, in quo vires, naturaq; consistit, hoc in risu secundum naturam exinaniri musculos faciei verisimile non est, cùm nil adversum, infestumq; in hujusmodi risu spiritibus obijciatur, quo, ut in metu accidit, refugere illi cogantur. P H. Ita est. C o s. Eoq; minus humores in hoc risu exhaustiuntur, nam id non adeò repente fieri potest, ut in risu contractio, quæ extemplo advenit, absceditq;. P o l. Profectò, ac jam liquet eam contractionem ex evacuatione non fieri. C o s. Est igitur ex repletionem. P o l. Sine dubio, sed illud quæro, utrum muscoli ipsi faciei, an eorum principia impleantur. C o s. Nil vetat eorum principium, vel remotum impleri. At de partibus faciei musculisq; compertum est, nam, ut observasti, & ipsi eorumq; venæ in risu turgescunt, sed hoc ex dicendis fiet usq; apertius. P o l. Satis nunc quidem manifestum est. C o s. Videamus modò quo, & quomodo impleantur, cumq; nulla re extranea adventitiaq; eas partes in risu secundum naturam repleri clarius sit, quàm, quod demonstrari debeat, sequitur eas, aut humores, aut spiritus imbi-

In risu faciem non exinaniri.

imbibere, at non humores, quoniam hi tumores afferunt præter naturam, atque ipsam insigniter lædunt, violantq; , ut vel minus, vel depravatè, agat, quod in risu nõ adeò videre licet. Accedit, quod crassiores sunt, quàm quod subito imbibit, exinanirivé, ut in risu opus est, possint. P O L. Id quidem patet. C O S. Restat igitur ut spiritibus imbuantur, repleanturq; consimili ratione, ac pars quædam faciei directo opposita spiritibus item impletur, ac intumescit, ut dure scat, & extendatur, erigaturq; . P O L. Intellego pulchram quidem analogiam, sed quid prohibet nomine suo membrum illud appellare? nil enim obscœnum, nil turpe dictu, vel apud Stoicos est. P H. At verò nulla in eo contractio, immò extensio magna, & quidem secundum omnem dimensionem. C O S. Id ex ejus valdè spongiosa, laxaq; carne fit, qualis in facie adeò non est: accedit, quod admodum liber est, cum musculi faciei utrinque, & ubiq; firmissimè ossi cutiq; adhæreant, ut cum extendi secundum omnem dimensionem haudquaquam possint, contrahantur. P H. Rectè quidem rem hanc explanasti, sed cum membrum illud flatu impleri possit, num & in facie id unquam eveniet? C O S. Propter faciem non sunt humores, ex quibus vapores flatusq; efferri possint, sicuti juxta membrum illud, quod ad inferiorem abdominis

*Faciei partes
in risu spiri-
tibus im-
plentur.*

*Quo spiritu
in risu im-
pleatur fa-
cies.*

minis partem pertinet, ubi corporis est cloaca, & excrementorum colluvies, atq; ubi existit quod Aristot. *ἄμείων* dicitur, Persio verò aqualiculus. P H. Satisfecisti. C o s. Repletio igitur spirituum in facie ridentis causa est ejus in facie ridentis figuræ, & contractionis, de qua suprâ dictum est. At planius dicendum est, quo spiritu tunc repleatur facies, utrum scilicet spiritu vitali à corde per arterias, an animali è cerebro per nervos, vel potius naturali à jecore per venas fluente, utrum nimirum uno tantum, vel duobus, vel omnibus. P o l. Quid? nonné quondam de te audivimus, non tres spiritus, sed unum tantum esse? C o s. Ita est, sed cum de spiritu agere hîc non sit locus, præstat sententias aliorum ponere, accipereq; P o l. Probè quidem. C o s. Arbitror omnes spiritus ad ridentis faciem confluere, præsertim verò vitales, quippe plures, quàm animales, & subtiliores, fluidioresq; naturalibus, quemadmodum evenit ei membro, quod diximus tumentis; concurrunt etiam & alii, ob consensum, sympathiamq; mutuam, quæ & unum putari possunt. P o l. Et hoc item rectè. C o s. Verùm spiritus, ut implere, & contrahere musculos faciei possit, multus, nimiusq; primò esse debet. P o l. Id per se ipsum constat. C o s. Secundò debet esse subtilis, tenuisq;, ut se in musculos eos pene-

pene-

penetrare possit, quanquam & faciei natura, constitutione mollis, laxa, raraq; mirum in modum consonat. P O L. Hoc etiam per se patet. C O S. Tertio demum valde fluidus, fluxusq; sit oportet, ut confertim confestimq; ad faciem moveri possit replendam, etenim nisi eo pacto ad faciem proflueret, cum ejus sit naturæ, ut continenter aut refluat, aut effluat, inq; auras per cutis carnisq; foraminula evolet, nunquam illam impleret, contraheretvé. Quemadmodum Tyberi, ut solet, usq; *Tiberii inundatio Romæ anno 1599.* pridie Dominicæ Nativitatis sanctissimum festum, horrida ea diluvies Romæ non obtigisset, nisi inquam aquarum ea tanta vis lapsu cursuq; viginti quatuor horarum spatio profluxisset. Nilus etiam alluvie sua fertilem, fecundamq; haud efficeret Ægyptum, nisi copiosè cursimq; aquæ de altissimis Æthiopiæ montibus delaberentur. Accepisti itaq; quas conditiones postulet spiritus, ut risum efficiat. P O L. Teneo. C O S. Vide an hoc solus homo ad risum sit aptus. P O L. Haud mihi id liquet, amabo planius, ac apertius demonstras. C O S. Magnum onus mihi imponis, nam tractationem naturæ spiritus postulare videtur, quæ tamen, utpote altior, ac difficilior non est nunc mihi assumenda. Quamobrem, nisi planè vobis satisfecero, quæso, ut mihi

Tiberii inundatio Romæ anno 1599.

mihi veniam detis. P O L. Quin potius, uti liber agis. C O S. Attendite igitur quomodo demonstrem spiritus homini plures, subtiliores, fluxioresq; quàm cæteris animalibus esse. P O L. Id ipsum agimus. C O S. Anné spiritus sunt quibus animalium vires, actionesq; referuntur acceptæ? P O L. Utiq;. C O S. Animal igitur quodcunq; plures, ac validiores, operationes sortitus, iisq; citius, agiliusq; fuerit, ei spiritus illiusmodi erunt. P O L. Id quidem constat. C O S. Quid tibi ego dicam actiones homini plures, quàm cæteris esse? Id quidem in potentiis, quibus cognoscimus est manifestum, nam intellectum præter cætera habet, qui quanquam per se spiritu eo non utitur, illum tamen multumq; postulat propter sensuum interiorum sibi famulantium excellentiam, in motuum verò varietate, quantum animalia cætera superet, quemadmodum, & numero musculorum, nervorum, atq; fibrarum, eos observanti perspicuum erit. P O L. Utrumq; verissimum esse arbitror, scilicet illud de intellectu nostro, nam ei cogitativa opus est, & hoc de moribus, namq; homo, & motus fermè omnes aliorum sibi vindicare posse videtur; cùm ipse quosdam habeat, quos habere animalia nequeunt, ut ea est in primis actio, qua natura

Pronaq; cùm spectet animalia cætera terram.

O

ti spiritus, & ingentis roboris est, quod cum
adeò mollis sit carne, tamen erectus stare (id
quod ego difficilimum duco) valet: extremis
verò sensibus (nam intimis constat hominem
cæteris omnibus præstare) quod extremis
(inquam) aliquibus quoquomodo supere-
tur, id haud copiae spiritus in illis tribuendum
est, sed ut Aristoteles tradit, angustiae porum,
meatumvé, quibus spiritus, aut spectra in
animal influunt: angustia enim cogitur tan-
quam lumen, spectrum, spiritusvé, magisq;
vigent, atq; apparent. Prætereo, quòd multi
in homine spiritus signo est, quod pluribus
simul in actionibus, quàm cætera versatur, ut
in gladiatoribus, pantomimis, gesticulatori-
bus, ac circulatoribus præsertim videre est,
nullum etiam animalium magis in vigilia,
actuque vel plurium simul facultatum manet
ipso homine, ut patet in philosophis, cæte-
risq; amatoribus, cum tamen homo spiritum
subtiliorem, fluxioremq; habeat, qui conti-
nenter multum deficiat, exhaleturq;. P O L.
Ut rem hanc apertè, breviterq; complexus es.
C o s. Prætereo hominem meritò magis
quàm alia spiritu abundare, quod calidissimi
cordis, & amplioris cerebri sit, & carnis mol-
lioris, illo plurimus spiritus gignitur. His ge-
nitus magis conservatur. Omitto & illud, spi-
ritum copiosiore propagari in homine ex
ejus

ejus purissimo ac defæcato sanguine, qui ex optimis cibariis, quibus vescitur, gignitur, tum etiam ex sole, Joveq; præclaris spirituum largitoribus, hominiq; (ut asserunt Astrologi) maximè influentibus. Hominem autem spiritum subtilissimum sortitum fuisse, ac (ut ita dicam) minimè materialem, constat ex intellectus præstantia, sensuumq;, ei inservientium, qui plurimas sensibilibus differentias, sibi cognitæ illi repræsentant, hoc ipsum comprobatur hominis in suis motibus efficacitas, agilitas, ac velocitas, suavitasq; mira, præsertim, si ut cætera animalia assuetus sit, etenim, & natare valet, & forsitan volare, ut memoratur Dædalus, cum tamen natura ad hæc ineptus sit.

Quid referam actiones, & gesticulationes, circulationesq; histrionum ac mimarum, & puerorum saltationes, ludos gladiatorios, & parvæ pilæ, cursus, luctationes, & funambulationes prorsus admirandas?

Hic etiam prætereo maximum in homine solis, Jovisq; influxum, copiamq; subtilissimi sanguinis, plurimumq; cordis calorem, quæ subtilitatis spiritus in causa sunt. P O L. Præclare loqueris. C O S. Deniq; & spiritum fluxiorem habere, propriè ostenditur ex celeritate executionis, atque ex hominis pro affectuum varietate repentina, adeoq; cita muta-

rione, specta modò, ut repentè pallet, ut subito erubescit sine mora huc atq; illuc maximo cursu, fluente spiritu, & hîc relinquo hujusmodi sanguinem, hominisq; naturam, cùm parùm Saturniam, tum valdè Mercurialem.

Ex quibus omnibus patet solum hominem, siquidem spiritus plures, subtiliores, fluidioresq; habet, ad ridendum aptum esse, quod infra apertius erit.

P O L. Satisfacis sanè.

C O S. Annè regulam Aristotelis topicam tenetis, sicut simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis, ac maximè ad maximè? P O L.

Teneo quidem. C O S. Per eam ex dictis sta-

*Quis aptior
ad risum sit.*

tuere poteris, quis hominum aptissimus sit ad maximum risum, citoq; crebroq; edendum; is etenim erit, qui spirituum copia, tum subtilitate, tum etiam fluxibilitate aliis præstet, isq; est, qui plurimas actiones, muneraq; diutius, validius, ac simul obit, in eisq; efficacitatem agilitatemq; miram, & excellentiam habet, quiq; mobilissimus omnium sit, summeq; inconstans, sed planius dicam, eos magis spiritu abundare, atq; ad risum maximum, & frequentem, citumq; procliviores esse, qui calidissimi cordis cum sint, attamen cerebrum proportionem homini congrua, atq; excellentem, carnis mollitiem habuerint, quibusvè magna purissimi, dulcisq; sanguinis
copia

copia sit, ii verò sunt, qui à liene, jecoreq; & ventriculo, ac hujusmodi membris plurimum recteq; valent, præsertim verò à liene. Hoc enim viscus si sanguinem crassiorem ac fæculentum valdè attrahat, defæcatus sanguis ille, qui spirituum pabulum escavé est, restat, quare haud injuria quidem, (quod ajunt) lien ridere facit, unde Persius in Satyra, sum (inquit) petulanti splene cachinno, hoc est, ob lienis robur ac petulantiam valde rideo, scilicet minimum humoris melancholici, crassiq;, ad motumq; inepti habeo, sed humores habeo optimos, subtilissimos, summeq; fluidos. Dempto autem aut invalido liene humor melancholicus superfluus haud excernitur, sed per venas in omne corpus pervadit, corrumpitq; spiritus, eosq; crassos & ineptos ad motum reddit, cum motum humorum à quibus vix ægreq; sejungi possunt, ipsi sequantur, & chamæleon quidem liene carens animal frigidum est, paucissimiq; spiritus, sicut etiam testudo, cui minimum adest. At verò aves eo ipso ferè carentes calidiores sunt, & sanguinem subtiliorem habent, quod retrimenta humoris melancholici, ut ait Aristoteles, in pennas transeant, eo igitur hominibus risus adimitur, fiuntq; agelasti, qualis (ut puto) hoc fuit Crassus avus Crassi, qui in Parthis occubuit, quem nunquam risisse me-

*Lien ridere
cur faciat.*

morat Plinius, Cicero autem, semel in vita tantum. Quidam addunt, cum vidisset asinum carduos comedentem, dixissetque, similes habent labra lactucas. Hoc etiam arbitror *αγέλασον* fuisse Philippi Imperatoris filium: biliosus autem sanguis cum tenuis sit, & paucus, & quoddam velut incitamentum, stimulusque naturæ non aded spiritui obest, sicut neque pituitosus, quoniam si dulcis sit purissimum in sanguinem concoctione vertitur. Hic non me præteriteos, qui sanguinem crassio rem, succumve melanconicum multum habent, quamvis tardè raroque rident, attamen si id contingat, nullus ridendi illis modus, risuque penè corruunt: spiritus enim densis, crassisque in rebus viget magis, magisque apparet, valdeque suo motu agitur, cieturque, sicut de brutis quibusdam animalibus supra dicebam. P O L. Bre viter dicis, & aperte tamen. C O S. Sed quis ignorat optimam congruamque victus rationem in causa esse optimi, subtilissimi que, ac fluidioris sanguinis? P O L. Nemo profecto. C O S. In his quæ probum sanguinem efficiunt, aut in ipsum spiritum vertuntur, præcipuè numerari debet Crocus, Melissa, Buglossum, & nobile illud Nepenthes, quod Galenus radicem Oenopiam dicit: Helenæ, ut Plinius refert, ab Ægypti Regina donatum, sed maximè id ipsum præstat optimi vini tempera-

Cibaria risum excitantia.

pera-

peratus usus, quo, uti Zeno Platoq; dicunt, succus Melancholicus mollitur eluiturq;, ut igne ferrum, aquavé lupini, eoq; nomine Poëtis laudatur, ac celebratur, Flacco præsertim, ut nostis. P O L. Novimus, atq; si calida temperetur, salubrius putat vir optimus Antocius Persius, Musarum omnium alumnus, reſta quidem ratione, neque ea sanè antiquis ignota, nam quod mihi in mentem venit, & Cornelius Tacitus in Britannici morte, & Martialis in Sextilianum, de hac ipsa portione meminere. C O S. Insuper spiritibus amplius abundat, qui, ut cum Marone loquar, aura vescitur ætherea, illa quidem hominis naturæ congrua, odoribus florum, herbarumq; benè olentium, gemmarum cœlorumq; beneficis qualitatibus perfusa, affectaq;, quæ singula commemorare longum esset. Hæc verò breviter dicere possumus, homines veris & hyemis tempore propter sanguinis boni ac spirituum copiam ad risum edendum aptiores esse, die inluper, quam nocte, quia tenebræ spiritui noxiæ, atq; summa est spiritus abundare, hominesq; ad risum esse procliviores illiusmodi ætate, anno, die, & hora, qua vigeat, & dominetur Jupiter, & Sol, aliq; benigna astra, minimè verò Saturnus. P O L. Accipi. C O S. Præterea à prandio, cœnavé moderata, quemadmodum à somno, & corporis

*Aëris status
ad risum in-
clinans.*

exercitatione, Venereq; , spiritus redundant, atq; ad risum homines aptiores reddunt. Juvenes item, ac pueri præsertim, qui vividior ingenio, ad ridendum aptiores sunt, quia, ut ait Hippocrates, plurimum habent calidi innati, & spiritus, viri insuper, hoc nomine, magis, quàm mulieres, quia spiritus plures ac subtiliores, utpote calidiores, habent. Præterea qui in regionibus temperatis degunt, ab his, qui in frigidis, item indocti, & ἀμυτοι, doctis enim spiritus subtiliores evanescent, ipsique fiunt melancholici. Qui etiam magno corpore sunt, si in membris symmetria fit, spiritus plurimos, ut ait Aristoteles, habent, atq; ad risum edendum faciliores, cætera hujusmodi ex his perpendatis, quæ diffusius, planiusq; aliàs explanata expectetis. Nunc autem videndum à quo, unde vé spiritus in risu moveantur, qua de re crassa Minerva modò dicam, animales à cerebro moveri, vitales à corde, & naturales à jecinore, qui spiritus, uti dicebam, ex mutuo consensu, ac vasorū, quam Græci dicunt, anastomosi omnes ad faciem in risu una moventur, si verò verius esset dicendum, & examussim loquendum, assererem quidem spiritum in nobis unum duntaxat esse, cui omnia hominis munera, actionesque, exceptis quoquomodo intellectivis, tribuantur, quiq; à corde, ut à sui medio principio vé

in

Spiritus à quo unde vé in risu moveantur.

in omne moveretur corpus. Sed vereor, ne vestris quæstionibus respondendo forsitan præter rem digrediar. P H. Id quidem haud commitemus, sed potius positionem hanc, ut ut est, concedemus. Esto igitur, moveantur in risu spiritus à corde, at quid istuc? C O S. Dicendum profectò est, an né vobis videtur motus spirituum, imò cujuscunq; rei ex ejus appetitu quopiam fieri? P O L. Planè. C O S. Appetitus autem homini, ni fallor, duplex est, alter quidem simpliciter naturalis (ut dicunt) rebus inanimatis communis instinctum appellant, qui nulla de cognitione excitatur, alter verò qui ex cognitione quapiam. Isq; duplex est, unus sensitivus dicitur ex sensuum cognitione præcipuè, ac simplici forsitan singularium de comprehensione intellectus suscitatus, alter ex ratione, uti memorant, elicitus. P O L. Ita quidem nuper accepi, ut tres numerentur appetitus. C O S. Libet ab appetitu sensitivo ordiri, nam ex eo maximè risus fieri solet. Illud in primis constituamus, motum hoc appetitu contingere uno eo modo, quem Aristoteles tradit. Hujusmodi quædam fit ratiocinatio; cognoscitur primò à sensu quidpiam bonum, malumvé esse, ac dein pro conclusionè complexioneq; simul cum appetitu innascitur motus, sive operatio ad illud assequendum, fugiendumvé, qui discursus vim

E S

de-

demonstrationis habet, quod omne bonum sequendum, fugiendum malum, principium videlicet, haud sensu cognitum; verum ab intelligentia quadam superiori, communiq; P O L. Tibi assentior. C O S. Itaq; oportet eum, qui ridet, quod ridet, cognoscere, & cum ejus, quod non est, sicut nulla est scientia, ut ait Aristoteles, ita nulla sit cognitio, oportet, quod ridetur verum esse, nemo enim, ut arbitror, ea cupiet, quæ neq; esse, neq; fieri posse, retur, quanquam enim homo, quamvis Adynaton, nil non appetit, attamen dum appetit, tacitè saltem illud fieri posse ponit. P O L. Ita est. C O S. Cognitio insuper magna, perfectaq; summè, videlicet perspicua requiritur, ut appetitum vehementem, magnumq; motum, sicut ad risum opus est, efficiat, ne scilicet spiritus pauci, ac dubitanter moveantur. P O L. Probè sanè sentis. C O S. Hujusmodi præterea cognitio, quæ appetitum, motumq; in spiritibus, qualis ad risum opus est, suscitet, esse debet maximè velox, & cita, ut tempore non perspecto fiat, ac se cognoscere tunc nemo sentiat videlicet, ut spiritus confertim, confestimq; moveantur. P O L. Et hoc quidem rectè dictum. C O S. Vide modò, an hoc etiam solus homo ad risum aptus sit. P O L. Planius id explices, velim. C O S. Namq; homo certissimè omnium, ac velocissimè cognoscit, com-
prehen-

*Quod ride-
tur verum
oportere esse.*

*Conditiones
cognitionis
in risu.*

*Cur homo
solus aptus
sit ad risum
alia ratio.*

prehenditq; , & quod spectat ad intellectum, id quidem constat, nec non de sensu, ut etiam superius dicebam, quippe famulatur is ad eum intellectui, ut nil ille cognoscat, nisi quatenus prius sibi cognitum perspectumq; fuerit, ex quo præstantissimum organum, spiritusque subtilissimos homo natura habet, quippe minimè materiales sunt, atq; ad citò agendum, recipiendumq; aptissimi, ac extranea quaq; re defæcati, & proinde evidentius, liquidiusq; repræsentâtes, ac pervidentes. P O L. Doctè loqueris, & quoquo modo accepi. C O S. Quod si hac quadam argumentatione ab Aristotele non aliena utaris, emerget, quod nonnulli ne scientes, quid dicant, asserunt, hominem scilicet esse risibilem, quia rationalis, ea hujusmodi est. Quod homo est rationis particeps, ideò exquisiti sensus est, & hoc mollis, tenuisque carnis, perfecti, amussitatiq; organi, subtilissimiq; spiritus, his verò homo solus ad risum propensus est, ergò quod homo rationis est compos, hoc ipse duntaxat ridet. P O L. Ut probè ratiocinaris. C O S. Sed vultis né hîc recenseam, quænam sensuum cognitio certior ac velocior sit, risumq; magis excitet? P O L. Percupimus. C O S. Ea est in primis intellectus cognitio, hæc enim, quod spectat ad potentiam, facultatemq; prorsus fermè immaterialem, & quod ad species intelligibiles,

Quod homo sit risibilis, quia rationalis.

pluri-

plurimum certa, & velox est, ut ipsa ratiocinatio, seu medii cognitio solertibus præcipuè extemplo fiat: hæc tamen, an risum movere possit, infra dicetur. Ab ea est sensus interioris, nempe phantasiæ cognitio, hæc enim utpote altioris potentiæ spirituum subtilitate, ac specierum puritate, integritateq; externis sensibus, ac sensui communi, qui idem re, quod externi ipsi est, præstat; externorum verò sensuum visus celerrimus est, ut constat, tum etiam & certissimus, unde diutius memoria visorum manet, ac, ut est apud Comicum:

Pluris est oculatus testis unus, quàm auriti decem.

Namq; ut ait Flaccus:

*Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quàm quæ sunt oculis subjecta fidelibus.*

Ab hoc est auditus, tertio olfactus, quarto gustus, quinto tactus, qui, quamvis aliis velocitate ac certitudine cedat, attamen in homine excellere aliquando potest, risumq; in primis movere, ut infra dicam. P O L. Quid sis dicturus præsentio. C O S. Ex his patet, cur pueris ante quadragesimum diem sui ortus, ut Aristoteles tradit, risus non adveniat, vel præcox & celerrimus, tum enim parum, nedum ab intellectu, sed etiam à sensu ob spiritus excrementorum redundantia hebetiores valent,

lent,

lent, ut neque magna ex parte cum scalpuntur, sentiant: unum excipio Zoroastrem, qui, ut ait Plin. eodem die quo genitus, risit, atque eidem ita cerebrum palpasse fertur, ut impostam repelleret manum, futuræ pæfagio scientiæ, scilicet ob ingenii excellentiam ex spirituum subtilitate, atq; ex mollitie, nedum carnis, sed & ossium, ut in eo motu patebat, generatim etiam dicere possumus, quibus magnum divinumq; ingenium, ac eximia solertia est, eos hoc nomine ad ridendū promptiores esse, qui verò tales sint, non est hujus loci decernere, atq; ex doctissimo nostro Antonio Persio haurire quivis queat. Ejus verò, quod dicimus argumento esse potest, quod nunquam audietis bardos, stupidosq; homines risu emortuos esse, nam, ut procos præteream apud Homerum, quorum præter naturam, & sardonius fuit risus, ac ut omittam fabulosum illum, maximeq; vafrum callidumq; Marguttem à Pulcio Hætrusco Poëta carmine vernaculo decantatum, Philemon Syracusis comædiarum scriptor, cum asellum optimis ficis vescentem casu spectasset, illisq; ab eo lepidè absumtis, cū puero sero, ut eum abigeret, supervenienti jussisset, ut asino merum misceret, risu dicti urbanitatem consequuto interiit, id quod nonnulli Chrysippo Philosopho evenisse dicunt. Risu etiam de-

cessisse

cessisse ferunt Zeusim illum celeberrimum
 pictorem, dum anum graphicè à se depictam
 intueretur. Memorémne vobis, quamvis si-
 mile horum non est, alterum Therfitem ma-
 gni ingenii Petrum illum Aretinum, tempo-
 ribus suis principum, ut ipse gloriabatur, non
 leve flagellum, cujus ut Plautine loquar, im-
 puritias traloqui nemo potest, infandas ob-
 scœnitates de meretricibus, ut ajunt, sorori-
 bus suis, cum audiret ex risu sellam, in qua se-
 debat evertisse, occiputq; vehementer gravi-
 terq; ad terram afflixisse, atque allisisse, ut ex-
 templo nequissimè interiret. Democritus et-
 iam tanto in omnium rerum scientia, ingenio
 præditus, risum, cachinnosq; illos crebros
 continere nõ poterat. Fuerit in hoc albo Asi-
 nii Pollionis filius, cui nomen Salonino, de
 cujus genesi Maronis furentis, ac inscienter
 sapientis Ecloga exstat, Servatoris nostri or-
 tum, divinaq; gesta cum Sibilla exprimens; Is
 ergò Saloninus simul, ac editus, edidit risum;
 cui tamen, ut Poeta inquit, non risere pa-
 rentes, quippe statim expiravit; Nimum e-
 nim præcox risus, spiritus nimium subtiles, in-
 genium admirabile, quod statim parentum
 lucisq; distincto aspectu exultavit, & carnis
 extremam mollitiem præ se indicabat, quibus
 tum spiritus per se facile ac subitò diffugiant,
 tum adversis, infestisq; rebus expositi facilè,
 citoq;

citoq; extinguantur, conficiantur & marcescant cunctis hominibus ita conflatis, paucis exceptis, quos, ut ille ait, æquus amarit Jupiter, seu quos cœlum benigno foverit, protegeritq; afflatu, quiq; etiam prudentia præcincti, eam victus rationem, qualem Zoroaster 20. annis caseo in deserto victitans, sequutus est, instituerint, quæ tenuem, ac diffugientem spiritum, corpusq; diffluens, ne dissipetur, nevé adversis opprimatur, ac succumbat, teneatur, coerceat, & compescat, neq; tamen illi ex sententia dici vitam producent, sed cum Plautino amatore dicent: Quasi solstitialis herba paulisper fui, repente exortus sum, repentino occidi, nisi quod de Julio Agricola memorat Tacitus, cautè magis, quàm vehementius gloriam appetant, & nisi accensum flagrantemq; animum, ratione ac ætate coerceant, mitigent, & quod difficilimum, ex sapientia modum retineant, alioquin, ut præcocibus evenit fructibus, diffugit citò humidum radicale, marcescit & conficitur spiritus; Sic sophistam quempiam in adolescentia, sapientia senem, ac demum in juventute omnium paulatim oblitum, & omninò vappam evasisse accepimus: hoc item Picus, ingenii fama Phœnix appellatus desipuisse quondam, ac dein sibi reditus, flore ipso ætatis, Astris Italiæ rebus infensis, qua die Galli urbem Florentiam ingredie-

die-

diebantur instar floris decedens decidisse dicitur. Verùm iis omissis, rursus de melancholicis, qui haud prorsus refrixerint, dicam eos ad cognoscendum, ridendumq; seros esse, at si id illis contingat, risu penè dirumpi; species enim difficulter, ut calor in ferrum, eorum in animos imprimitur, at cùm semel eos affecerit, valida, claraq; adeò est, ut magnam intensamq; cognitionem, ac vehementem appetitum, motumq; excitet, perinde ac rhinoceroti accidit, animali melancholico, ut ex ejus squamoso & testaceo indumento constat, de quo sic Martialis:

Solicitant pavidì, dum rhinocerotà magistri,

Seq̃, diu magnæ colligit ira fera.

Desperabantur promissi praelia Martis,

Sed tamen is rediit cognitus ante furor.

Namq; gravẽ geminò cornu sic exulit ursum,

Factat, ut impositas taurus in astra pilas.

Sic mulieri ob excrementorum crassitudinem contingit, ut quemadmodum, quod Solomon ait: Non est ira super ejus iram, ita vehementer adeò sibi percepta jucunda appetit, ut rictum diducat, nesciatq; risui suo moderatier, etsi ob eorundem ex nimio humore fluxibilitatem; & ob sensuum ex consuetudine facile evanescentem cognitionem, repentinis affectuum mutationibus valdè obnoxia sit. Restat, ut asseramus eos homines, qui

qui

qui aliis visu præstant aptiores ad risum esse, qui ex rebus visibilibus excitatur, quod de auditu, deq; aliis sensibus dicendum est. Argumento est, quod pueris ac juvenibus, qui sensu tactus plurimum valeant, in genibus præcipuè & lateribus costisvè ob cutis nimirum tenuitatem risus maximè movetur ex titillatione, minimè verò duris rusticisq;. Sed planius, & apertius dicamus, varia ex cognitione, varios affectus, seu affectiones fieri, quæ Græci animi *παθήματα* dicunt, quæq; ad appetitivam facultatem pertinent. Hæ autem affectiones (ut opinio nostra fert) nam dilucidæ, brevisque orationis ergò aliorum sententias omittam, sicut *duo sunt*, quæ eas omnes (ut Aristoteles ait) comitantur, scilicet gaudium, & dolor, & sicut duplex est cognitio, quæ eas fert, boni nempe, ac mali: ita ipsæ duæ sunt, una boni, altera mali, hanc iram, illam concupiscentiam & amorem dixerim. P O L. In hanc sententiam ire mihi lubet. C O S M. Utrum autem ex affectione boni fit risus, an ex mali? P O L. Ex affectione boni, ut arbitror, quam comitetur gaudium. C O S M. Rectè sentis. Bonum autem in honestum, utile ac jucundum, velut in tres rationes distribuunt, si verò diligenter & singillatim animadvertas, invenies bonum, ut jucundum est, affectionem appetitumque semper ferre.

F

P O L.

P O L. Ita sanè opinor, unde, ut Flaccus ait:
Omne tulit punctum, qui miscuit utile dul-
ci. ac:

— *Pueris olim dant crustula blandi,*
Doctores, elementa velint ut discere prima.

*Quanam
sint jucunda
risum exci-
tantia.*

C O S. Jucunda igitur, si excellentia sint, ac vehementer citoq; potentias cognoscentes pulsent, feriant, titillent, ut multos spiritus citò cieant, risum ipsum efficient. P O L. Id quidem jam certum est. C O S. Censetis ne jucunda ab Aristotele enumerata nobis percurrenda esse? P O L. Id ut facias magnopere te equidem rogo. C O S. Eorum alia per se, alia per accidens esse arbitror. P O L. Distributio hæc analytica, & necessaria videtur. C O S. Per se autem jucunda in primis sunt quæ secundum naturam, vel consuetudinem. Hæc enim, si sensu, intellectu vè percipiuntur, appetitum, amorisq; affectionem commovent. Hæc singula omninò enumerare longum esset, sunt etenim omnes passiones, ac passibiles qualitates, actionesq; & opera, quotquot natura aut consuetudine homo, vel quatenus homo, vel quatenus simpliciter animal, plantavè contrahit, fortiturq;. Sunt autem hæc plurimum varia, pro vario syderum cælorumq; afflatu aspectuq;, unde Propertius inquit:

Natura sequitur semina quisq; sue.

Et Maro:

— *Tra-*

— *Trahit sua queng, voluptas.*

Ac apud illum in comœdia, quod Flaccus & Persius in Satyra usurparunt:

Quot capita, tot sententia, suis cuiq, mos.

Artium item actiones, operaq; artifici jucunda, ac secundum naturam quoquomodo sunt, ut non adeò mirum sit Zeusim illum ex anu à se depicta risu corruisse interiisseq; in his autem jucundis numeranda sunt mala præterita, quæ quis superarit, depuleritq;, ex quo Æneas ad socios:

— *Forsan & hac olim meminisse iuvabit.*

Horum autem omnium ratio, ut uno verbo dicam, ad insitum innatumq; cuique sui-
met amorem, Philautiam Græci dicunt, refe-
renda est. P O L. Percipio. C O S. Eandem et-
iam ob causam hominis cujusquam similia,
cum eoq; quoquo pacto convenientia ei ju-
cunda existimantur. Hinc ab Aristotele pro-
verbia memorantur: Æqualis æqualem dele-
ctat, similis à simili amatur, belua beluam co-
gnoscit, merula semper ad merulam, & alia
hujusmodi: Ut verò summa eorum capita
memorem, cum homo operibus animi, quæ
ei ex sententia succedant, plurimum lætetur,
quippe ut Plato ad Alcibiadem inquit, ipse,
aut prorsus, aut saltem præcipuè animus est,
(hinc enim Philosophi, veri q; homines sa-
pientiam summum bonum putant, & si quan-

do eorum mens, (ut Avicenna ait) supra res
lata abditum, abstrusumq; quippiam ex ino-
pinato perviderit, haud quidem in sinu gau-
dent, sed lætitia sese efferunt, tripudiant, exul-
tant, gestiunt, exiliunt, subsultant. Hoc Ar-
chimedes ille Syracusanus, cùm ex aquæ inter
lavandum supra labrum effluxione coronæ
dimensionem ex improvise excogitasset, haud
injuria quidem tanta lætitia pluries, sæpeq;
~~eugenia~~ vociferans prosiluit, ac nudus, ut erat,
ad regem pergere properavit, hoc item Py-
thagoras propositione, quæ quadragesima se-
ptima est primi elementorum Euclidis, exco-
gitata adeò gavisus est, ut centum boves, vel,
ut alii dicunt, unum album Musis immolarit,
cùm autem his, quæ corporis sunt utpote suis
secundo homines lætentur, tertio verò extra-
neis, ut auro & argento (quamvis pleriq; ho-
minum, quasi non homines præ divitiis cor-
pus mentemq; ipsam susq; deque habeant,
nam, ut Flaccus, præsertim ex Staberii sen-
tentia ait, omnis res

*Virtus, fama, decus, divina, humanaq; pul-
chris*

Divitiis parent, quas qui construxerit ille

Clarus erit, fortis, justus, sapiens, etiam & rex)

Sic itaq;, nisi quidpiam invidiæ intercedat,
in primis dulcis, suavisq; est similis intellectu
affectibus, moribusq;, ab hoc qui corpore,
ætatē

etate nimirum, complexione, forma, arte, ordine, patria, amicis, ac sanguine, quemadmodum omnes amati, erga amantes sunt, tertio, qui potentia, ac divitiis. Quemlibet autem sui similis opera, actionesq; secundum naturam ridere contingit, sic pater jocos, ludosq; parvuli filii, scitulos illos quidem ridet. Vidi ego quosdam, qui ex animalium quorundam, ut canum, vel aspectu, lætitia, risuq; perfunderentur eorum corporis partibus, animiq; moribus, ut de Aristotele in Physiognomicis didici, affimiles esse, his etiam adnumeratur admirabilis illa, variaq; geniorum similitudo, qua cæco quodam naturæ impulsu benevolentia magis quempiam, quàm alterum prosequimur, de qua in convivio Plato cum geminatos primùm homines, mox verò sectos memorat; unde Flaccus ad Mæcenatem inquit:

Vtrumq; nostrum incredibili modo

Consentit astrum.

Et Persius ad Corvinum:

Non equidem hoc dubites amborum fœdere certo,

Consentire dies, & ab uno sydere duci.

Et paulò infra:

Nescio quod certè est, quod me tibi temperat astrum.

Et Martialis ad Sabidium:

F 3

Non

Non amo te Sabidi, nec possum dicere quare.

Hoc tantum possum dicere, non amo te.

*Cur suorum
stultitias &
errata quis
videat.*

P O L. Utrum verò scurras, mimosq; , nec non fatuos, amentesq; homines, ut nostrum similes ridemus? cum potius eorum dolere vicem humani esset? P H. Quin etiam consanguinei, phrenesi, ac deliriis ingemiscientes vidi inter mœrorem ac luctum aliquando risum continere nequivisse. C O S. Id pro certo omninò haud affirmarim, scilicet omnes homines, quod vulgò ferunt, quoquo pacto quosdam magis, & quosdam minus stultos, sive, ut benignè interpretor, stultorum similes esse. P H. Forsitan quod (ut Flaccus ait) vitiis nemo sine nascitur, ac, ut apud eundem asserit Damasippus, excepto sapiente omnes desipiunt. C O S. Nedum hoc, verum etiam quod homo suis in actionibus, utpote plurimum aliis præstans, maximoperè laborat, ac defatigatur, dum enim se totum vel in altos mentis recessus refert, conditq; , vel cum totus in umbris, rebusq; inanibus, futilibusq; est, ac versatur interius, fiunt spirituum contrarii motus, subtilesq; illi spiritus, quibus intimo opus est sensui marcescunt, conficiunturq; , ut valdè defatigetur, ac omissa interius residente ratione ad extremos sensus, ut bruta insipientia omnis recurrat. Hinc natura, rationeq; duce sapientes homines remittendum animum, ne
amit-

amittatur, jubent, & miscendam (ut Flaccus ait) stultitiam consiliis brevem, ut enim ille inquit:

Si nunquam cesses tendere lentus eris.

Hoc item nomine ocium commendatur Flacco, cum ait:

— *Et amara lento*

*Temperet risu nihil est ab omni
parte beatum.*

Nec non Valerio Maximo, cum exemplo Scipionis Laeliiq; littoribus Cajetæ, ac Laurenti conchulas, & calculos lectitantium, atq; exemplo etiam Scævolaë jurisconsultissimi, in pilæ, aleæq;, & calculorum scurrilibus lufibus, ut ille ait, hominem agentis, ac Socratis cum parvulis filiolis interposita arundine cruribus suis ludere, vel coram Alcibiade non erubescens, cum, inquam, his comprobatur, virtutem ocio recreari, hominesq; tempestitiva laboris intermissione ad laborandum fieri vegetiores. Quid? quod Cato ille Uticensis stoico supercilio insignis, cum interdum omnimentis conatu Reip. invigilaret, tota ferme nocte madidus erat; Democrito autem, qui adeo sapientiæ fuit studiosus, ut ne animus à contemplatione abduceretur, quod Tullius refert, oculis se privavit, crebri ejus illi cachinni ebulliebant. Idem Tul. de intempestitivis jocis ab Ant. carptus, homines, inquit, quamvis

in turbidis rebus sint, tamen si modò homines sunt interdum animis relaxantur. Hoc Saturnalia, Lupercalia, ac Bacchanalia constituta, solvendus enim nonnunquam est nimium bonus, tum corporis habitus, ut monet Hipp. tum etiam & mentis, ne sponte in deterius recidat. Hoc item neque tantùm, ut spectaculo quodam turpi juvenes ab ebrietate absterrentur, servos ebrios Lacedæmone circumferri mos erat, hoc etiam, ut arbitror, Apulejus fabulatur Hypatæ, quæ Thessaliæ erat civitas, quotannis sanctissimum, ut ait, Deum risum hilario, atq; gaudiali ritu propitiari solitum: hinc etiam constitutæ apud Lacedæmonios ac Romanos commestationes publicæ, & amicorum convivium, ubi omne malum vino, cantuq; levatur, ut ait Flaccus, deformis ægrimoniam, dulcibus alloquiis, ibidemq; cautum erat, ne quis convivarum temerè dicta aut facta foras eliminaret, & per ora hominum proverbium ibat, odi memorem compotorem, in ædiumq; primo vestibulo inscriptum erat: Hac non egreditur sermo, rosaq; mensis præfigi solita erat, & sub ea dicta volebant perpetuo silentio involvenda. Harpocrati hæc à Venere dono data, ut sua furta celaret, fabulis fertur. Cavete verò hanc animi relaxationem, in Dei contemplatione, in qua probi duntaxat Christicolæ verè versantur,

Animi relaxatio in Christiano.

fantur, existimetis esse necessariam, tantum enim id adest, ut ea, & assidua quidem ipsi perfectiores ac vegetiores fiant, ex ea enim oritur charitas, quam divinæ comitantur gratiæ, omnia hujusmodi naturalia vitia eluentes, ut homines, quasi non homines, sed cœlestes divinosq; reddant; atq; hinc est, quod dicitur, hominem solitarium aut Deum esse, aut bestiam, aut enim jugi sapientiæ convivio fruatur, aut adeò hebetis sensus, bardusq;, stolidusq; est, rationisq; expers, ut penè semper intellectus muneribus vacet, otiosus, vacuusque sit, ut animi relaxationis ergò hominum consuetudine, ludicris, ridiculisq; non egeat. Eò ista pertinent, ut dicamus natura homines non rarò stultis insanisq; saltem similes esse, nam animum remittere, uti Gellius ex Mulo- nio ait, quasi amittere est, quod si insuper eos rideant, quod facilè ob similitudinem contingit, magis similes fiunt, ex quo Tul. ad Cœ- lium de quodam jactatore in ædilitatis peti- tione repulso respondens, nimio gaudio se penè desipuisse, inquit, & subdens, quid quæ- ris? ait, dum illum rideo penè sum factus ille. Quod verò de consanguineis, amicisq; deli- rantibus risum homines penè continere ne- queant, ex intellectus ac sensus omnium ac singularum cujusq; rei rationum distincta co- gnitione, atq; à malo abstractione, quam di-
 F S cunt,

*rum medi-
tatione non
est necessa-
ria.*

*Cui proprias
ineptias quis
videat.*

cunt, & similis illius jucundi repentina maximeq; cita perceptione evenit, quam vel solus, vel maxime homo sortitus est, hoc enim etiam spiritus subtilissimos habet. Quid, quod eandem ob causam, & cognitionis distinctæ, dilucidæque præstantiam proprias ineptias, quis ridere penè cogitur? ut semetipsum multiplicem apprehendat. Quærebat quis per omnes angulos domus rem quam habebat, quod cum sensisset, effusè risit, nempe inveniens semetipsum quærentem, tanquam alterum. P O L. Ut probè omnia mihi videris eloquutus. C O S. Sed altius vos ducam ad unam simplicem, absolutamq; omnium jucundorum rationem, hinc exordio capto. Omnibus rebus naturaliter in primis, quod & Aristoteles asserit, insitum, innatumq; est, ut sempiternum divinum, omnium qui est princeps, autor, ultimus finis, bonumque ipsum appetant, ejusq;, ut suus cuique est captus quàm maxime participes, ac similes esse summo quodam obsequio studeant, atq; hoc est, quod esse, qui sempiternæ illius causæ proprius effectus, expressaq; est similitudo, tantoperè expetant, diligentissimeq; custodiant. Hinc enim est, quod homines his, quæ secundum naturam, ac similibus, uti dicebam, adeò exultent, his etenim & diutius incolumes servantur, atq; etiam in hac vita immortalitatem quoquo

quoquo pacto sibi vendicare posse videntur. Cùm autem summum illud bonum omni in re eminentissimum, omniumq; princeps, Dominusq; unus sit omnibus, & illud insitum innatumq; est, ut principatum quaq; in re ardentissimè cupiant, enixeq; petant, teneantq;, hinc rerum, ut Græci loquuntur, antipathia, & sympathia, dum contraria extinguere conantur; ac ne ab iis extinguantur cavent, atq; dum similia, amicaq;, amicè amplectuntur, scilicet, ut eam, in qua omne bonum consistit, unitatem consequantur. Hæc autem dominatus gloriæq; cupiditas, nisi secundum divinam legem, voluntatemq; sit, atq; si ab ea digritum transversum, aut unguem latum, ut dicitur, sciens ac prudens quis declinet, maximum vitium est, omniumq; malorum homini origo, ut sacra demonstrant eloquia, philosophi, atq; experientia testantur. Hac è cælo Draco, quem sanctus Joannes in Apocalypsi memorat, cum tertia stellarum parte delapsus est, ejusq; hortatu eodem fermè peccato lapsus est homo, atq; dein materia hac alligatus, qua, dum hujus lucis usura fruimur, semper ad vitia propensi sumus, cumq; magnanimi cum humilitate, humilesq; cum magnanimitate esse debeamus, nullaq; invidia angimur, immò alterius mala nos mœrere æquum esset, tantum id à nobis abest, ut modò ob naturalem

Cur principatum adeo exoptemus.

ralem

Homo cur
ad super-
biam & vi-
tia propen-
sus.

ralem fermè propensionem, ac consuetudi-
nem imprudentes, inscientesque, modò vel
prudentes principatum quaq; in re dignita-
tatem atque honorem adeò optamus, ut si à
quoquam, præsertim verò à laudatis viris no-
bis id deferatur, gaudio exiliamus, risumq;
tenere haud possimus, quod etiam contingit,
cum aliis benè facimus, cumq; munera, præ-
miaq; nobis præbentur, & cum quacunq; in
re excellimus, atq; admirationi sumus, præ-
sertim verò in sapientia, hæc enim suapte na-
tura homini summum est bonum, atq; hinc
ex abditi cujusquam inventione Philosophis
lætitia, risusq; eo etiam amari adeò jucundum
est, ut risum excitare valeat, aliquod enim
præstans sibi esse bonum amati tunc existi-
mant, ex quo Flacco, gratus puellæ risus ab
angulo, & Gallus de quapiam inquit:

*Et nunc subridens latebras fugitiva quærebat,
Non tamen effugiens tota latere valens,
Lætior hoc multo, quod malè tecta foret.*

Cur assenta-
tores sint
grati.

Hinc etiam est quod assentatoribus, ut ille
ait in Eunucho, quæstus sit multò uberrimus,
cùm etenim homini palpum obtruditur, nisi
recalcitret, ut ille ait, undiq; tutus, risus facilè
excutitur, exprimiturq;. Hoc etiam effusum
edunt risum cum injuriæ propulsatione aut
ultione se in dignitatem vendicarint, quæ si
item consanguineis, amicisq; eveniant, iti-
dem

dem fermè lætitiã, risumq; afferunt. Sexcenta sunt, quæ memorem, sed viribus parcam. At verò eandem ob causam homines, si quem divitem, aut virtute præstantem alium viderint, plerumq; invidia differuntur, intabescuntq;, atq; cum alios victos demissos, deliros, fatuosq;, ineptosq; cernunt, ac pedentes, & saltanti personæ togam inducentes, ac hujusmodi alia facientes sentiunt, tunc maxime desipiunt gaudio, solvuntur in risum, omnibusq; incedunt lætitiis, neq; modò si hæc in æmulis ac inimicis perceperint, animadverterintq;, sed etiam si in amicis, suiq; similibus, evenit enim ob naturalem illam ex materia, atq; ex peccato primi hominis ad mala, vitiaq; propensionem, ac ob consuetudinem, ut homines vel imprudentes, inscientesq; frequenter labantur necessariis suis invidentes, eorumq; errata, offensiones, casusq; ridentes. Hinc derisiones, sannæ, detractiones, susurrations, omnibus fermè gratissimæ, quæ omnia jucunda per accidens appellamus, suasmet insuper ineptias, quasi alterius ob rationum abstractionem, ut dicebam, homines rident. Quod si aliquando mortes, infortunia, sævasq; ægri tudines alterius quis non rideat, sed doleat, id potius naturæ quadam sympathia, & consensu evenit, quàm aliqua benevolentia: nam ea præter modum mala sunt,
ut ea

*Jucunda per
accidēs enu-
merantur.*

ut ea humanus animus, vel in alio horreat. Accedit, quod miseris prestare nihili facimus, & citius id nobis derisioni aut vituperio, quàm laudi fore cæco quodam naturæ instinctu reputamus. Quibus è peripatho haustis apparet, quid Aristoteles in Poëtica pronunciarit. Ridiculum cum primis à turpi proficisci, non tamen cujuscunque vitii, hoc est, ridiculum esse quoquomodo peccatum, & turpitudinem sine dolore, ut facies deformis, & absq; noxa molestiavé distorta. P O L. Haud displicet hic sermo. C O S. Exposui omnium jucundorum rationem, quæ si aut sensui interno aut externo, aut intellectui offerantur, risum movere valent, quod quidem accidet, si, ut arbitror magna, nova, aperta, seu dilucida fuerint, & magna quidem, ut magnum appetitum, motumq; multi spiritus faciant, ut ad risum opus est. P O L. Id quidem palam est, nullus enim exempli gratia, nisi ei corruptus depravatusq; sensus sit, oboli munere, inventioneq; lætabitur, gestietq;. C O S. Verùm hic ratio apparet, cur quædam admirabilia adeò jucunda sint, ut risum moveant. Quædam inquam, nam cum omnia admirabilia ob inexhaustam hominis naturalem sciendi aviditatem grata sint, attamen nonnulla delectant quidem, sed quod tristitia per se sunt, lacrymas potius excutiant; quædam igitur admirabilia,

*Conditiones
jucundorum,
ut risum
moveant.*

*Cur quædam
admirabilia
jucunda.*

lia, quæ nimirum per se jucunditatem, & eam quidem magnam habent, idcirco risum excitant. P O L. Percepi, sed quidnam de admiratione dices? num ea ad risum necessaria est, ut quidam ex recentioribus dicunt? C O S. Res ipsa id falsum esse docere potest. Experior etenim, & quilibet ita esse comperiet, dum quidpiam admirantur homines ridere non posse, & ratio quidem id ipsum comprobabit. Nam dum quis admiranda stupet, immotus fermè constat, obtutuq; ut Maro ait, hæret defixus in uno, cum qui ridet, totus quatiatur. Neq; etiam admiratio necessariò risum antecedit, ut in risu ex titillatione, ac ex amicorum aspectu patet. P O L. Certum id est, perge porrò. C O S. Nova item ea esse debent, hoc est, si fieri potest, nunquam antea audita, aut visa, ne excogitata quidem, aut saltem varia, quoniam hoc modo valdè certiusq; cognoscuntur, & magnam valent excitare lætitiã, à qua, ut suprã indicabam, risus fit. P O L. Sed quænam hujus est ratio? C O S. Ea hujusmodi est, nam species, spectravé rerum, rebus ex ipsis manantia, ipsa inquam, aut sola, aut quãdam cum substantia tenui illa quidem ex rebus effluente, ut Democrito, ac Platoni, ut arbitror, placuit, corpus, organumq; immutant, nedum alteratione perfectiva, ut dicunt, sed & corruptiva. Hinc enim prægnantes, si
 cum

*Admiratio
 num ad ri-
 sum necessa-
 ria sit.*

cum quidpiam cuius illis potestas non sit, ar-
denter concupiscant, tunc membrum aliquod
casu sibi tangant, notam ejus rei fetus
ejusmodi membro imprimunt, latis nimirum
ex eo repentino contactu ad membrum illud
spiritibus, ea specie intensa affectis, ac sibi si-
mitem in membro infantis, ad quod nimirum
feruntur, efficientibus. Id ipsum constat in
speculo recenti mulieris menstrualis conspe-
ctu infecto, ut macula vix ac ne vix quidem
delevi possit, ut memorat Aristoteles. P O L.
Teneo. C o s. Hinc est, ut dicitur, quod ab as-
suetis non fit passio, hoc est, ea tum non per-
cipiuntur, neque attenduntur, intus enim exi-
stens, ut Aristoteles testatur, & experientia
ostendit, prohibet sentiri extraneum, unde,
ut Comicus ait:

*Cur ab as-
suetis non
fiat passio.*

*Tum denique omnes nostra intelligimus bona,
Quoniam quae in potestate habuimus, ea amisimus.*

Quin etiam quae non raro, sed frequen-
ter animo versamus, quamvis jucundissima,
nauseam faciunt ac odio habentur, quasi sen-
sus, naturamque corrumpant, unde ait ille in
Epigrammatis:

*Illud quod medium est atque inter utrumque
probamus,*

Nec volo quod cruciat, nec volo quod satiat.

Et alibi:

Putidus est, toties si mihi ponis aprum.

Alio

Alio etiam nomine rara delectant, quòd ea habentes vel audientes, & alio quovis modo sentientes, videamus (id quod jucundissimum est) aliis præstare, atq; hinc rara, & primitiæ Deo, ac principibus, patronis amicisq; offerimus, hinc etiam ille ait:

*Rara juvant, primis sic major gratia pomis,
Hyberna pretium sic meruere rosa.*

Nova igitur, modò uti dicemus, simplicia apertaq; sint, animum magis, quàm vetera feriunt, delectantq;. P O L. Profectò. C O S. Hoc etiam fit, ut facetiæ, joci, salesque, & jucunda omnia, ut risum moveant, præter expectationem homini esse debeant. Quin immò mimi, ac histriones (quanquam non tristi, sed hilaro, jocososq; vultu eos esse decet, scilicet, ut ad jucunditatem quadam cum spe animum auditoris agant, disponantq;, nam, ut in Arte Poëtica Flaccus ait:

Ridentibus arriident humani vultus)

Mimi inquam, ac histriones, cùm ridiculum quoddam enarrant, ac rictum diducere, ut cum Flacco loquar, student, ipsi nimium ridere non debent, sed potiùs à suspitione ridiculi ad gravius quidpiam auditoris traducere animum, ut repente in eum incidens facetia, ipsum profus occupet, titillet, atque ad risum impellat, non autem adeò, ut nimium distrahatur, abducaturq;, ne deinde ridiculum

G

non

*Facetia &
joci ut pro-
poni debeant.*

non advertat. Accedit, quòd si prius homo suspicetur, & persentiscat, sensim quoquo pacto fiet ridiculi cognitio, quæ vel nulla, vel parva valdè erit, ut appetitum non excitet, sensim enim, ac ceu per minima facta mutatio non sentitur, minimum etenim sensibile; utpote in organo materiali illo quidem antea existens sensum præ tenuitate ei non respondente fugit, atq; à majori etiam sensibili semper obscuratur obcæcaturq;, præterea ob naturalem illam principatus cupiditatem olfaciens, ac præsentiens, histrionis, exempli gratia, propositum, nollet ad ejus arbitrium duci, sed fiet obfirmatus, ac obstinatio, ut jucundum illud, tanquam quoquo pacto injucundum apprehendat, eandem ob causam, jussi à risu abstinere, tunc ridentes facilè concinnamur, ut enim ille ait:

Nitmur in vetitum, cupimusq; negata.

Reditus ad naturam cur adeò jucundus.

Hinc Aristoteli reditus ad naturam jucundus dicitur: sicut enim in magno lumine parvum videri nequit, & sicut in tenebris parvum lumen vel longissimè conspiciamus, ac interdiu fumum, ita bonum dulce, jucundum magis percipimus: malum triste, amarumq; experti. P O L. Sic etiam vulgò fertur. C O S. Id quolibet in sensu manifestum est, atq; hinc, uti significabam, histriones, mimi que pendunt, sed præclarè in sensu tactus patet, hoc enim

enim

enim maximã in Venereo coitu, voluptatem
 inesse comprobant Physici, cum enim acer
 acutusq; humor, & semen (sperma Græcis di-
 citur) effervescens in molliculam, tenellu-
 iamq; pudendi carnem, nervosq; ex improvi-
 so sese effuderit, eam valdè pungit, vellicatq;
 ut nisi citissimè, omniq; naturæ conatu ejice-
 retur, ac ejacularetur, eam insuper præ multi-
 tudine distendendo, distrahendoq; maximo
 afficeret dolore, verum ex ea ejaculatione ex-
 templo (nam sensim facta mutatio parum
 percipitur) rediens pudendum ad suæ natu-
 ræ unitatem ob consensum cum principibus
 membris eam affert jucunditatem, qua ho-
 mines quidam vita excefferint; aliis autem,
 velut ex morbo comitiali evenit, convellan-
 tur oculi, & quoquo pacto vitientur, ac per-
 vertantur, accurrentibus nimirum ex illis, at-
 que ex tota facie spiritibus ad cor, ad easq;
 partes, ubi voluptas ea quasi festum celebra-
 tur, qua velut stupore quodam impediti, cor-
 ruptiq; ad faciem statim redire, ad eam volu-
 ptatem exterius significandam obliviscuntur,
 unde à coitu statim risus non sequitur, at ve-
 rò post aliquantum temporis, ad harmoniam,
 hoc est, ad consueta munera illis remeanti-
 bus, ac, ut ita dicam, sibi redditis, & præteri-
 tam voluptatem, tanquam præsentem memo-
 rantibus risus excitatur, præterquam adole-
 scen-

*Vnde volu-
ptas in coitu.*

*Cur à coitu
statim non
sequitur ri-
sus.*

scentibus à primo coitu, & avaris à meretricio concubitu, quibus mox tristitia, vel ingens advenit, illis quidem, quod feminis ille motus infuetus, ac nimis magna mutatio fuit naturæ semper adversa, qua, atq; etiam dignitatis cujusdam, & principatus ex eo coitu amissione, adeò mœret animus, ut ejus, qua cum primò coierint, quod refert Aristoteles, aspectui sese subtrahant, eamque aversentur, tanquam mœroris maliq; illius fontem. Illis autem quoniam deperditæ pecuniæ præsens dolor præteritæ, ac momentaneæ voluptatis memoriam prorsus obliterat. Nunc autem dicendum est de titillatione, quæ sub alis fit, musculis, nervis, membranisq; quæ inibi sunt sæpiùs manu compressis, dimissisque alternatim, valdè, citoq; ex ea enim compressione afficiuntur dolore, qui quidem exquisitè non sentitur, quia citò fit, subitoq; eum assequitur perfecta voluptas, quæ sensum ac memoriam omnem præteriti doloris delet, quæ tamen tanta, ut in coitu, quemadmodum neque dolor, non est, ut ea spiritus fermè corrupti adeò torpèant, ac stupeſcant, quin ad faciem moveantur ac risum edant, quãvis eam compressionem, dimissionemque diutius perpeti non possit, qui carnis cutisve tenuioris delicatiorisq; sit. Quod verò ea titillatio præcipuè sub alis contingat, eò fit, quoniam inibi, ut in-
 dica-

Vnde titillationes sub alis.

dicavit Arist. & cutis & caro tenuior est, scilicet musculorum intercostalium, quos vocant; adfunt etiam nervi, & membranæ, propter quas cor existit, quod est organum princeps sensus, tactus. Illa verò organum, sive medium, per quod dilucidius, magisq; sentimus, eadem fermè titillatio, ex qua risus itidem aliquando sequatur, fit, quod etiam memoravit Aristoteles in labris, utpote cute tenuissima, exquisitoq; sensu præditis, & magnum consensum, sympathiamq;, sicut & tota facies cum corde habentibus, ut multæ venæ, arteriolæq;, ad ipsa pertingentes, ostendunt. Titillamur etiam in genubus compressis celeriter, dimissisque musculorum quibusdam capitibus, ex quo magno dolori magna voluptas comes consequatur, accedit, quòd genua sympathiam cum corde insignem habent, ut facile eorum affectus ei, utpote principi tactus organo, impertiantur, argumento est, quòd ea dignioribus, divinisq; rebus flectimus quasi cor ipsum demittentes atq; insuper, quod, ut ex Plinio ac experientia comprobatum est, in ipsa genu utriusq; commissura dextra, lævaq; à priore parte gemina quædam buccarum inanitas inest, qua perfossa, ceu jugulo, spiritus fugit, fit etiam insignis titillatio in pedum plantis leviter, quemadmodum & labra, fricatis, in his enim nervi plures existunt, qui

*Titillatio
in labris.*

*Titillatio
in genubus.*

*Titillatio
in pedibus.*

dolore gaudioq; valdè affici possunt, suosq; affectus cum toto corpore communicare valent: experientia compertum est, inunctionibus quibusdam ad pedum palmas, puellis fluxiones, seu catarrhos sisti posse, eisq; frigidis cerebrum corpusq; totum malè afficitur, ut pedibus, vel nudis, quod ait Aristoteles, nullus concumbere possit: accedit, quòd bona pedum constitutio, magnitudoq; totius corporis, cordis, ac cerebri robur præ se indicat. Unde Polemon Physiognomicus, pedes, inquit, nervosi, & benè articulati generosis moribus hominem & fortem, qualis Hercules fuerat, denotant, & pedes plus satis longi multa molientem hominem, & Aristoteles inquit, quibuscunq; pedes benè formati, & magni, atq; articulati nervosiq; sunt, fortes, quantum ad ea, quæ sunt in anima, reducuntur ad masculinum genus, certè apud Plautum Pseudolus ille tanti consilii homo à militis servo depictus fuit admodum magnis pedibus, quo percepto Simo senex, perdidisti, inquit, postquam dixisti pedes: at nimis multa de pedibus, titillatio etiam his, qui tenuis cutis, carnisq; sunt, & in aliis membris fieri potest, ut puerulis præsertim vividioribus, sed illud in mentem venit, hominem etiã si non titilletur, instantem titillationem animo percipere, ac prævenire, ut eo rideat, adeò citò diluci-

luci-

lucideq; cognoscit. P O L. Ita est. C O S. Vide, num is cui trajecta fuere præcordia titillatus fuerit, ut ex teli extractione cita illa quidem redeunte ad unitatem Diaphragmate ad ridendum compulsus sit. P O L. Nemini ea titillatio placuisset. C O S M. Interdum jocor. P O L. Ast ego illud seriò de te quæro, quidnam nosmet ipsos titillare non valeamus. C O S. Quoniam, ut arbitror, tantus dolor non sentitur in compressione à semetipso, ac sponte facta, ex quo neque tanta voluptas in dimissione. P O L. Quid causæ est? C O S. Nonne scis, cum quis cor obdurarit malum præsentiens antequam adveniat, minus dolere? P O L. Novi quidem, sed rationem ignoro. C O S. Ea, ut arbitror est, quoniam, quæ non sunt nova non adeò cognoscuntur, minusq; , ut supra dicebam, ab his anima patitur, quare Demipho senex apud Terentium inquit: Quamobrem omnes, cum secundæ res sunt maximè, tum maximè

Præcordia trajectus, an titillatione riserit.

Cur nosmet titillare non valeamus.

Meditari secum oportet, quo pacto adversam ærumnam ferant.

Pericla, damna, exilia, peregrè rediens semper cogitet.

Aut filii peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filia communia esse hæc: fieri posse, ut ne quid animo sit novum. Quidquid præter spem eveniat, omne id deputare esse in lu-

cro. P O L. Rectè loqueris. C O S. Cùm ergò compressio ea lacertorum spontè à semetipso facta tantum absit, ut nova animæ sit, ut omninò ab ejus præcognitione fiat, minor percipitur, ac fermè nullus dolor, ex quo neq; voluptas eo ablato sequitur, quantum verò ea præcognitio præscientiæ rei malæ dolorem minuatur, patet in his, qui sibimet ipsis manus afferunt, mortemque consciscunt, ut in Catone Utricensi, filiaq; ejus Portia Bruti uxore. P O L. Tibi omninò assentior. C O S. Constat igitur jucunda, ut risum excitent, esse debere magna, novaq; P O L. Ita est. C O S. Tertiò ea sint oportet, dilucida atq; aperta, facilia scilicet captu, nempe, ut citò percipiantur, citumq; spirituum motum qui ad risum requiritur efficiant. P O L. Profectò. C O S. Quæ igitur oculis sentiuntur, sint simplicia & distincta. P O L. Sine dubio. C O S M. Quæ auribus verò hauriuntur, brevia apertaque, & lepore quodam tincta, unde, ut in Problematis ait Aristoteles, historiæ de una re magis, quàm quæ de pluribus, delectant, & hæc quidem de jucundorum claritate, ut extra animum sunt. At verò aliud est memoratu dignum de eorundem luciditate, ut in animo insunt per species, spectravé. P O L. Magnum hujus sciendi me tenet desiderium. C O S. Quid? ut perspectivam picturamq; calles? P O L. Haud satis. C O S. Anné tenes

tenes

tenes quo pacto, distantia, ac propinqua fingant? P O L. Quæ distare videri volunt, minora, ac tenebris in quibusdam faciunt, quæ verò volunt videri propinqua, majora, & quædam in luce ponunt. C O S. Ita quidem illi faciunt, sed nonné phantasia, ad quam memoria pertinet, est, velut quædam tabula depingenda variis rerum idolis? P O L. Certè. C O S. Nonné etiam certum est majus & lucidius spectrum esse rei præsentis, ad quam tamen radius animæ directè perveniat, quæ scilicet advertatur? P O L. Ita est. C O S. Ablatis verò extrinsecis objectis manent in memoria eorum spectra, quorum, quæ majora & lucidiora sunt, proximiora ac præsentia videntur, nisi animus multum vigilet, quæ verò minora sunt, atq; obscuriora, ea distantiora, ac vel futura, vel præterita videntur. P O L. Sic se res habet, & memini me hæc legisse apud somniorum quosdam interpretes. C O S. At verò in magna vehementiq; spe futuri boni, ac præteriti recordatione ejus phantasma validum apparens lucidumq; est, quo fit, ut præsens videatur, & proinde gaudium, lætitiã, risumq; excitare possit. P O L. Fateor. C O S. Hac de causa summæ cupiditates, ut ait Aristoteles, jucundæ sunt, & gaudium lætitiãq; afferunt, eo amantes cum de amica absente cogitant, scribunt, aut loquuntur, eam tanquam

*Jucundissima
gna spes ac
memoratio,
currisum
moveat.*

*Risus Sardoni
nii in Han-
nibale causa.*

quam præsentem intuentur, & quodcunque, sive faxum, sive fontem, sive pratum, sive fagum, sive albam nubem viderint, ut doctè Franciscus Petrarca in iis, quæ Hætrusca lingua edidit carminibus dixit, eam esse rentur, eoq; lætantur, ac rident. Hoc etiam in ira ex ingenti ardentiq; vindictæ appetitu gaudium lætitiâq;, risusq; quidam Sardonius esse potest, dum ultione, tanquam præsentem delectatur, ut jam exulet, seq; jactet, quod Annibali forsitan contigit, cum propè jam rebus Carthaginensium perditis, ut fertur, ipse risit, ob alicujus ficti jucundi, ut victoriæ, seu quidquid illud fuerit, vehementem spem, aut memoracionem (neque hic illud Plutarchi me præterit, revera stultitiam civium, serò ut dicitur, sapientium, ac frustra acta re deflentium, unum Annibalem potissimum ridendo illufisse) Id enim semper tenendum, hominem ob intelligentiæ subtilitatem atq; attentionem abstrahere posse à præsentem malo, totumq; versari in imaginato quodam bono, perinde ac ei præsens foret, eoq; frueretur, ut rideat cachinno quodam nedum illo Catoniano Catullo decantato, sed hilaritudine quadam oculorum. Nam is risus omninò Sardonius non est, ne me putes Philandro refragari, is item risus parum durat, diffugitq; statim falsum illud ficti boni gaudium, lætitiâq;

PH.

PH. Probè quidem rem ipsam loqueris. Co s, Eandem illam ob causam forsitan fit, ut ridentibus adrideamus, nescientes quid rideant, tunc enim generatim, & universim adeò ardenti quodam desiderio ac spe illud distinctè percipiendi præsciscimus, ut perinde ac illud, dilucidè clareq; cognoscamus, exultemus, rideamusq; simili ratione, qua oscitanti- bus, oscitando respondemus, atque dum alios mingentes videmus, ipsi mingimus, ex ea etenim perceptione excitatur rei illius jam notæ memoria, ex qua si dispositi simus, appetitus cum ea actione oritur. Accedit & alia ratio, quod ipsa ridentis species per se jucunda est, eoq; ad risum aut derisum excitare valens, quin etiam si ea graphicè ab excellenti artifice depicta ante oculos ponatur, risum vix tenere quis poterit. P o l. Id aliquando expertus sum. Co s. Cæterùm illud non omit- tam, multum accessionis, momentiq; ad jucundorum perceptionem afferre corporis humorumq; temperamentum, hoc etenim rerum spectra, quæ in animo insunt, valdè permutantur, etenim præterquam quod in sensus organa humores incurrere, suaq; specie ea afficere possunt, ut in somno præsertim patet, in quo, utpote quiescentibus omnibus apertius, & melius, quàm in vigilia apparent, ut non nihil puitæ dulcis inter dormiendum in linguæ nervos

*Cur ridentibus
adrideamus,*

nervos illapso visus est sibi quidam mel lam-
 bere, ut ait Arist. & si quis sibilus, parvusq; so-
 nus in aure fiat, tonare, & fulgurare, & parvo
 calore in quibusdam partibus affectus se uri,
 perq; prunas ambulare somniavit: Præterea
 verò calidus & fervidus humor ebulliens, o-
 mnesq; species commovens, atque exagitans,
 idemq; si nigri fœdivé coloris fuerit rerum
 jucundarū spectra promiscua, distorta, mon-
 struosa, turpia, horribiliaq; reddere valet, si
 autem frigidi sint humores, vel nigri siccivé,
 ut natura melancholicis, vel aquei, tum spe-
 ctra in nigro densové humore oblitterata, ac
 in nimis aqueo refracta, & ad nihilum reci-
 dentia non apparebunt, at verò humores san-
 guinei temperatiq;, clari ac dulces injucunda
 spectra leniunt, mulcent, mitigant, jucunda
 verò placida quietaq; & mitia concinnant, ut
 venusta lepidaq; appareant, quiescentibus ni-
 mirum illis, ut quemadmodum cum Alcedo-
 nia sunt, omnia sint pacata, tranquillaq;, muta,
 ac dilucidius, sonantiusq; percipiantur. Hinc
 omnis pendet Hip. dum ex insomniis bonam
 malamvé valetudinem deprehendere docet.
 Hinc cibaria, potionesq; quædam insomnia
 hilara, tristiavé accersunt. Hinc etiam infan-
 tes vel ante 40. diem sui ortus in insomniis
 interdum, ut memorat Arist. rident, propter
 humorum temperiem, & tranquillitatem
 Spectris

spectris quibusdam magis apparentibus, magisq; perspectis, cum in vigilia & ob plurimum infantium calorem spectrorum adsit agitatio, ac spirituum quadam cum horum crassitie, quam in utero contraxerunt. Cumq; humores in hepate gignantur, ibiq; vigeant, atq; idem hepar cum & cognoscere objecta valeat, hoc Plato in eo concupiscentia & amorem, ejus scilicet illusiones residere gigni q; voluit, ut verum sit, cogit amare jecur, quod insuper speculi instar lene lucidumq; quoquo pacto conflatum fuit, ut imagines, uti par est, reddat. P O L. Ut hæc audire me juvat. C O S. Verum & hoc etiam addam, ridentis faciem, sermonesq; ridiculos, atq; hujusmodi alia, ut jucunda animo appareant, risumq; excitent, feriant, pulsentq; eum oportet, cum rei seriæ cogitatione solutus, atque omni majori cura vacuus est: nam cum quidpiam grave animo quis versat, complectiturq;, aut adversam fortunam, & suas calamitates mœret, luget, ac deplorat, si qui adsunt dicteria passim jactent, sales, jocosq; aspergant, ad omnia renideant, bilem citius in nasum conciunt. Natura enim insitum homini est ob eam principatus affectationem, ut se imitari, sibiq; obsequi, assentariq; cæteros velit, hoc alios in miseris suis vicem suam dolere, secumq; conqueri, aut sapientiam suam, cum seriò loquitur, attendere,

Hepar cur concupiscentia sedes Platoni.

Jecur cur instar speculi lucidum.

re,

*Risus occasio
que.*

re, atq; admirari par esse ducit; cum qui tum
rident occasionis articulos ignorantes mise-
rum atq; gravem, sapientemq; virum nihil
pendere, & vel irridere videntur, ut igitur
sacra memorant eloquia, qui cantat, ut tri-
stem latificet, magis turbat illum. Hinc doctè
Catullus inquit:

Risu inepto res ineptior nulla est.

Hinc Martialis Musam suam illam quidem
prurientem, risumq; excutiètem ad Plinium
Juniorem mittens sic alloquitur:

Sed ne tempore non tuo disertam

Pulsès ebria januam videto.

Totos dat tetricæ dies Minervæ,

Dum centum studet auribus virorum

Hoc, quod secula posteriç, possint

Arpinis quoq; comparare cartis

Seras tutior ibis ad lucernas.

Hæc hora est tua, dum furit Lyæus,

Dum regnat rosa, dum madent capilli,

Tum me vel rigidi legant Catones.

Sic etiam Comicus in ea Comœdia, ubi le-
pos, joci, risus, vinum, ebrietas decent; Gra-
tiæ, decor, hilaritas, atq; delectatio, spectato-
res alloquens ait:

In scena, qui jejunus venerit, aut sitiens,

Is risu, ventre raso vigilabit sedulo,

Dum ridebunt saturi, mordebunt famelici.

Significans, vel eorum molestiam, & longitu-
dine

dine fabulæ, vel risum eorum coactum, & vix facetiis expressum, restrictis dentibus, ut mordere videantur, unde subdit:

Nunc, si sapite, cedite jejuni, atq; discedite,

Vos saturi state, immò sedete, atq; attendite.

Quasi spiritus dum molestia, aut labore, aut exercitio, vel incommoditate afficitur, distrahatur à jucundi perceptione, ut minus, ac vix quidem illud appetat, atq; ad faciem moveatur, ut in Sardonio evenit risu, ex quo itidem, ut vulgò fertur, jejunus venter non audit verba libenter.

Satis nunc mihi videor locutus de jucundis, & qua de causa spiritus à corde in risu moveantur: Plura forsitan his addet accuratior quis, non enim omnia possumus omnes; sed quid causæ est, cur ad faciem potius moveantur? P O L. Id te dicere par est. C O S. Equidem vereor, ut vobis satisfaciam. Animum advertite, an existimatis animo, spiritui inquam maximè in optatis esse, jucundo potiri, atq; illud amplecti? P O L. Sine dubio. C O S. Quanam ratione id fieri posse putatis? Utrum materiali quadam corporum mutua penetratione, ut de Metamorphosi in Hermaphroditum fabulantur, an potius optatæ rei idoli, spectri-
vé susceptione? P O L. Ea fieri non potest, hæc autem maximè, nam hac sensuum perceptio fieri constat. C O S. Hæc cum in toto fiat
quoquo

quoquo pacto corpore, tum maximè in facie fit, nam totum corpus facie, hanc præcipuè oculis, hos pupillis natura fenestavit, per has igitur, sicut & per aures, nares, linguam, labia animus pervius videt, audit, olfacit, gustat, tangit, osculatur. In facie igitur, ac præsertim in oculis animus, spiritusq; inhabitat. P O L. Ita sanè est. C O S. Per eas partes, quasi per valvas rerum spectra intus ad animum se penetrant, ipsumq; pulsant, feriuntq;, quod si idola hæc rerum parum jucundarum, ac debilia obscuraq; sint, animus, spiritusq; quiescet, aut parum ad ea amplectenda movebitur, si autem excellentis, atque præstantis jucundi spectrum ad animum pervadat, tum omnis vel plurimus spiritus obviam ei ad illas partes, quasi ad valvas fenestrasq; sese feret. Hoc infantes naturæ quodam cæco instinctu, vel quos nunquam viderint parentibus exemplo conspectis forsitan rident. Unde illud Maronis:

Incipe parve puer risu cognoscere matrem.

• P O L. Modò id experientia comprobet. P H. Esto. Quid? nonné ad jucundum suscipiendum satis sunt spiritus duntaxat, qui adsueta sensuum externorum munera à natura allegati fuère? quin etiam id naturam admittere haud par esset, cùm spiritus multus ad faciem accurrens damno sit aliis membris.

C O S.

*Cur pueri
parentibus
inspectis ri-
deant.*

Co s. Id animus curat scilicet, cum jucundi amore accensus, incitatusque, semet non cognoscens, neque curans, suique oblitus (verus etenim amor, ut ille ait, nescit habere modum) totus commovetur. Quemadmodum enim in amici adventu, tota familia, omnisque aliquando civitas obviam ei procedit, ad eam voluptatem magis perfruendam, sic spiritus in perceptione præstantis jucundi ejus amore ad faciem fermè totus rapitur, & risum efficit, ut nimirum propius rem ipsam jucundam sit, ex qua, tanquam ex fonte, stirpeque manat, & propagatur idolum, spectrumve, quod propius, validius, & recentius est, magisque apparet, qua ratione omnis spiritus ejus fieri compos studet, Catul. doctè quidem id significavit, cum Fabullum suum ad cœnam vocans inquit:

Nam unguentum dabo, quod mea puella

Donarunt Veneres, Cupidinesque.

Quod tu cum olfacies, Deos rogabis,

Totum ut te faciant Fabulle nasum.

Pol. Equidem rem ipsam eloqueris, sed quædam sunt jucunda, ut est quid magnum addiscere, ut etiam est reditus ad naturam in titillatione, quæ per faciem percipi non posse videntur. Co s. Attamen animus assuetus per faciem jucunda exquisitissime comprehendere in reditu ad naturam, ad quem forsitan,

H

ut

ut Plato assereret, pertinet addiscere, seu recordari, quasi hæc per oculos, aliosq; sensus percepturus ad faciem accurrit. P O L. Satisfacis. C O S. Alia item de causa spiritus in cujuscunq; jucundi perceptione ad faciem copiosè moventur, ad significandam nimirum exterius ingentem illam animi voluptatem ob insitam illam principatus ambitionem, qua ne dum cæteris quacunq; in re præstantiores esse, sed etiam videri volumus, idq; adeò nobis innatum est. ut frequenter nobis omninò insciis, ne præsentientibus quidem contingat, eo arbitramur, nostrum scire, ut ille ait in Satyra, nihil esse, nisi nos scire, sciat alter. Hinc quæ soli tenemus, tacere, ac quin omnibus deblateremus nosmet ipsos continere ne vix quidem possumus, sicut neq; in tacito, quod dicitur, sinu gaudere, unde Martialis ad Gal- lam inquit:

Nec sunt grata tibi gaudia, si qua latent.

Hujusce rei exemplo fuit Lydorum Rex Candaulis, ut Justinus ex Trogo refert, qui (id quod ei cautè exitii fuit) sibi non temperavit, quin uxorem, quam pulchritudine cæteris anteire gloriosius prædicabat Gygi sodali nudam demonstraret, eo igitur ad faciem in risu spiritus moveri arbitror, ex quo fortasse ut Platonis Cratylo etiam suffragemur, risus Græcis γέλων, quasi ἄγγελος dictus est, scilicet
ludi,

ludi, ac festivitatis nuncius, quemadmodum
 & risus (nam ut Dionysius Halycarnasseus
 comprobatur, latinæ multæ voces ex Græcis
 sunt) ἀπὸ τῆς φύσεως, hoc est, fluere forsitan dictus
 est, quod in eo spiritus ad faciem fluant, sed
 vide an homo item solus ad ridendum aptus
 sit, quod ei uni, ut asserit Aristoteles, facies est
 quæ Græcis ὀφθαλμοπύλον dicitur, hæc enim quo-
 niam sublimis & erecta, atq; ante prospiciens,
 aptior est ad rerum imagines suscipiendas at-
 que ad gaudia expromenda, & ad hilaritatem
 animi præferendam, indicandamq; ea item
 ad spiritus accipiendos accommodatissima
 est; multas enim arterias venasq; habet, & la-
 xæ raræq; substantiæ est. P O L. Ita sanè se ha-
 bet. C O S. Hoc igitur, ut ad ea, quæ enarrasti,
 deveniam, fit, ut tota facies impleatur, & con-
 trahatur præ multitudine nimirum spirituum
 eo accurrentium. Hinc ea faciei figura, quæ
 manet, dum jucundi perceptio ejus in causa
 viget, eadem extemplo advenit, cum ex subti-
 litate spiritus, tum etiam ex repentina jucun-
 di cognitione, qua subito deficiente, ea iti-
 dem illicò discedit, evanetq;. P O L. Id constat.
 C O S. Eo etiam facies tumet, & venæ præser-
 tim ac genæ, quæ circa oculum, oculiq; ipsi,
 hæc enim maximè accipere spiritum valent.
 Hoc ille motus capitis inordinatus, quod ni-

*Motus de
 risu unde*

H 2

TUS

tus moventur, quod item de brachiis dici potest, ad illa enim etiam forsitan spiritus tunc moventur non sufficiente facie ad eorum multitudinem excipiendam. Moventur & crura, totumq; corpus commotis ubiq;, ac undiq; excitis spiritibus, qui cum partim ægrè à membris discedant, ea saltem movent inordinatè, incompositè, inconcinneq;, ut impellantur hæc, exultent, profoliant, subsultentq;. Quod verò partes dextræ tunc magis quàm sinistræ moveantur, id etiam semper verum est, nam ut placet Aristoteli, ab ortus nostri primordiis dextra pars fermè semper calidior, & validior læva est, nisi ad eam consuetudine, exercitationeq; multa, multum caloris spiritusque quis traducat, ut ambidexter fiat, quanquam Plato omnes natura ambidexteros esse sentit, hominumq; inscitia, inertiaq; fieri, ut dexteri tantum, aut lævi fiant, nulla tamen inter eos est dissensio. P O L. Teneo. C O S. Quod verò totum fermè corpus tunc remissum, relaxatumq; est, in causa est motus ille spirituum, etenim præterquam quod spiritus, in quibus vires resident, inferiora membra tunc deserentes, ea imbecillia debiliaq; reddunt, ut fragiles quidam vix lotium, aliaq; huiusmodi contineant, tum etiam ex ea adeò cita crebraq; eorum commotione ac fluctuatione (neq; enim major in risu inspiratio & flatus

Platonis opinio de ambidextris.

flatus illa per intervalla retentio, ut alias perennis spiritus colligendo robur addit) vires non consistunt, & volentem quidpiam moliri deserunt, idemq; oculis aliisque sensibus parum minus mente tum prospicit, ut nihil aliud, quam id quod ridet, idq; vix cognoscere ac appetere ritè possit, animus enim spiritusvé fluctuans, atq; agitato, jaçtatoq; instar aquæ in vase, spectra, quod Aristoteles, cum de somniis agit, arbitratur, distorquet, distrahit, dissipatq;, ut vel depravata, vel nulla appareant, & crassos, atrosq; humores in ima corporis parte confidentes instar sepiæ atramenti, commovet, tollit, miscet, & spargit, quò spectra obscuritate, tenebrisq; involvuntur, vel ea ipsa, quæ ridemus ut cognitio certa præsertim, quanquam præcedit, nulla in risu sit. P O L. Nugæ hæc quidem non sunt. C O S. Nunc de motu illo thoracis, deq; aliis dicam, cum in risu spiritus omnes superiora, atq; faciem præsertim petere cupiant, siquidem ipsi principem sedem, cor inquam, prorsus deficient, emoriatur homo est necesse, quod forsitan causa potuit esse, cur aliquando in risu decesserint, sed hoc ipsi, nisi omninò summo gaudio afficiantur, nunquam facient, propriæ nempe conservationi, quæ absq; corde nulla esset, consulentes, & invitati, ne vix quidem omnes prorsus à corde excientur, nisi paulatim

Cur risus interficiat.

fortasse diuturno, maximoq; in risu, id quod exitium homini afferat. P O L. Ita convenit. C O S. At verò cum in jucundi perceptione adeò ardenter ad faciem properare concupiscant, quiescantné, an cor deserant? equidem neutrum arbitror, sed cor ipsum sursum quantum possunt movebunt. P O L. Rectè mihi sentire videris. C O S. Quibusdam iccirco maximo in risu pectus condoluit, quod nimirum corde valdè repenteq; sursum moto distensæ, distractæq; fermè fuerint membranæ, & præsertim Pericardium appellata, quæ cor ipsum complectitur, per eas enim tum ad pectoris os, tum etiam ad Diaphragma annectitur. P O L. Illud quidem contingere potest. C O S. Annè etiam Diaphragma sursum movebitur, vel quod hoc modo cordi conjungitur, vel quod à spiritibus sursum ad faciem accurrere cupientibus, trahitur, vel quod ab hepate concupiscentiæ sede, & ipso eadem ratione, qua & cor sursum moto impellitur? P O L. Id jam teneo. C O S. Sursum verò moto contracto vé Diaphragmate dilatantur costæ, inspiratur & aër. P O L. Hoc ex Anatomicis accepi. C O S. Maxima itaq; continenter fermè inter ridendum est inspiratio, quæ, quod suspensioni similis est, idcirco quidam falsi sunt, opinantes in risu esse admirationem quandam. P O L. Tecum sentio. C O S. At verò quis igno-

Diaphragma in risu sursum movetur.

ignorat continentem inspirationem, nisi congrua expiratio alternatim intercedat hominis calorem in corde ob aëris attracti multitudinem, & frigiditatem suffocare, extinguereq; , quod cur aliqui risu emortui sint, causæ fuerit? P O L. Pater. C O S. At nonné hujusmodi inspiratio, seu spiritus, flatusvé retentio alvum comprimit, ut intestina aliquando crepitent, ac excrementa continere, si fragiliora sint, nequeant? Atq; ut quidam maximo scilicet in risu, suos possint rumpere ramices? P O L. Certa est ratio. C O S. Cæterùm certamen naturæ cum semetipsa considera. ea primò dum spiritus ad faciem jucundi satius percipiendi causa mittit, illam vehementem facit inspirationem, dum verò conservationis salutisq; suæ ergò sibi ab illa cavet, expirationem molitur, cumq; maximum ei sit, tum jucundi desiderium, & parvum salutis studium, inspiratio multò major, quàm expiratio erit, cumq; motus ille diaphragmatis repente, subitoq; fiat, sicut & motus spirituum, ita magna, & velox erit inspiratio, sed interrupta, crebraq; , ob crebram causa salutis expirationem illam quidem velocem, sed non adedò magnam, ut quidam in thorace, quàm etiam, & in abdomine tremulus motus appareat. P O L. Rectè loqueris. C O S. Annè hæc pugna contentiové violenta est, & dolorem, labo-

remq; afferre potest, ut aliquando costæ penè luxatæ fuerint? P O L. Quidni? C O S. Ex hac magna, violentaq; inspiratione alternaq; expiratione ipse aër ad Laryngem fractus, dispersus, collisusq;, ac repercussus efficit sonum, quem cachinnum dicunt, ex quo adeò crebro frequentiq; nullus fermè sermoni locutioniq; est locus, si tamen loqui enitamur, ut sermo erumpat gravior erit vox: Rima etenim Laryngis, quod ejus muscoli ob motum spirituum ad faciem remissi sint, quodq; multus aër violenter per eam attrahatur, valdè laxa est, aspera q; arteria, quod cor pulmonesq; sursum, uti dicebam, moveantur, brevior, quibus præsertim, cùm interrumpatur, fit segnis, iners, ignavaq; aëris multi motio collisioq;, causa ex Arist. cur vox gravis edatur. P O L. Ita est, atq; hinc video his, qui valdè rident, periculum imminere, ne inter manducandum, deglutiendumvè in Laryngem ob ejus riam nimium apertam quidpiam cibi incurrat, & suffocationem faciat, sic forsitan Anacreon Tejus acino uvæ passæ periit, ac Fabius senator, idemq; prætor, ut Plinius refert, in lactis haustu uno pilo strangulatus est. C O S. Rectè sentis, atq; de risu, ut ex appetitu sensuum oritur, hæc ferè dixerim, si quod penè dicere oblitus eram, eloquar, pulsum præsertim in facie perinde, ac respiratio, magnum,

cre-

*Cur vox
gravior.*

crebrum, velocemq; tunc esse, atq; Dia-
 stolem, seu dilatationem majorem systole aper-
 tionevé, cùm in risu, gaudioq; magno cor ex-
 pandatur, cum ad ipsum, tum ex ipso ad faciẽ
 accurrentibus spiritibus, cordis autem mo-
 tum vena aorta, seu arteria ab eo ortum du-
 cens observat. P O L. Percipio, perge eloqui.
 C O S. Nunc de appetitu purè naturali vobis
 dicam, ex eo etiam fieri risum, verùm hic ap-
 petitus in homine, quamvis idem, qui & sen-
 sitivus sit, tamen naturalis dicatur, quod absq;
 alia prævia cognitione innasci possit. P O L.
 Quò evadas nescio. C O S. At jam scies, jucun-
 di, ut arbitror, perceptio maximè fit in corde,
 ubi ex Aristotele adest, ac residet sensus com-
 munis, ad quem, velut ad centrum, ex uno
 quoq; sensuum spectra confluunt. P O L. Esto,
 quanquam urgent difficultates. C O S. Aliàs
 eas tollam. At verò nonnè verisimile est in ea
 jucundi perceptione spiritum, qui unus per
 omne corpus diffusus ubiq; est, undiq; ad cor
 ruere, scilicet ad eam voluptatem magis ca-
 piendam. P O L. Forsitan. C O S. Imò verò ar-
 gumento est, quod in magno gaudio totum
 corpus immutatur, quoniam scilicet spiritus
 omnis ad cor properare velit, ut ea hilaritu-
 dine totus magis perfruatur, atque, ut illinc
 commodius ad faciem se ferat. P O L. Hoc
 uno verbo satisfecisti, ut ex anatomicis reco-
 lo, ut

H s

lo, ut

lo, ut enim aliorum membrorum spiritus ad faciem expeditè, facileq; ruant ex ramis arteriæ magnæ, seu venæ aortæ, velut ex angipor-
 tis quibusdam ad eorum stipitem truncumq; qui est ad cor ipsum prius se recipere debent.
 Co s. Quoquo pacto id accepisti: verùm ne te hic prætereat hoc fieri in summo gaudio, ut risus, ne dum non concitetur, sed ut potius mortem homines obeant, scilicet spiritu, qui cum humoribus quoquo modo ad cor procedit, præ sui met multitudinem, tanquam à fulmine erepto, suffocatoq;, ut duabus mulieribus Romæ evenisse memorat Valerius, nunciata enim inquit, clade, quæ ad lacum Trasimenum inciderat, altera mater sospiti filio ad ipsam portam facta obviam complexu ejus expiravit. Altera cum falso mortis filii nuncio mœsta domi sederet ad primum conspectum redeuntis exanimata est, genus casus inusitatum, quas dolor non extinxerat, læticia consumpsit, atq; hinc arbitror, in magno etiam gaudio lacrymas effundi, risum non edi, ut præ gaudio Demea ille apud Terentium lacrymarit, primò etenim spiritus etiam à facie ad cor properant, advolantq;, ibi enim, velut in foro quodam dilucidius gaudii composites fiunt, quo fit, ut tenues præsertim, serosiq; humores à caligantibus oculis, & flaccescente facie, quemadmodum, neq; in dolore ac tristitia,

*Mulieres
 gaudio ex-
 sincta.*

tia,

tia, cohiberi non possint, quin per notos sibi lacrymarum poros forâs profluant. P O L. Intellego satis. C O S. Nimio item de spiritu, qui calor ignisq; Philosophis dicitur, quippe calido cum humore sibi respondente, quo gaudet, procedit plus satis cor incalescit, quo fit, ut duplici nomine spiritus in magno gaudio ad faciem advolet, & risum efficiat, tum ad suffocationem, extinctionemque præcavendam, tum etiam ad cordis calorem remittendum ventilandumq;. P O L. Sed cur ad faciem potissimum? C O S. Præter illa, quæ de facie suprâ dicebam, nulla alia pars ad cor refrigerandum tunc aptior est, nam pulmonum ea magna inspiratio suffocationem auget, & quoquo pacto calorem, dum expulsionem debitam excrementorum exefflatione prohibet. Neq; aliæ corporis partes, è quibus tunc spiritus ad cor se ferunt, illud præstare valent, sola facies tanta carnis mollitie, laxitateq;, ut præcipuè ea sudore manare soleat, exanthemata, tubercula, papulasvé ferre prædita, aëri externo frigidové exposita cum primis, & arteriis referta, ac irrigua potest cum multos suscipere spiritus, tum iis usq; ac continenter, quemadmodum hujus gratia in animi defectu frigida aspergitur, refrigeratis, cordis temperare æstum, qua etiam de ratione cor ad faciem quasi forâs exiturus, tunc effertur. P O L. Placet

*Cur spiritus
in risu à cor-
de ad faciem
pergant.*

Placet hæc sententia. C o s. Ideò risisse eum, cui trajecta fuêre præcordia, minus crediderim, sicut neq; à Phalangio demorsos hoc ridere haud putarim, nisi his nimirum cor caleat, hoc autem forsitan rident, qui in aquæ ferventis lebetes, aut in igne decedunt. At verò croci potionem, & quarundam herbarum, ut Gelotophyllidæ Magorum existimo quidem idcirco risum inextinguibilem excitare, quod nimium cor concalfaciant, adde, quod spectra, quæ in animo sunt, concinnè, lepidè, facetèq; composita, atque ornata, quibus magnum gaudium & risus moveatur, commovent, atq; obversari faciunt. P o l. Id verisimile est. C o s. Mirum autem non est, si ridentis facies ob spiritus, quibus impletur, calore quodam insigni afficiatur, illo quidem perblando, suaviq; pro ejus ætate, temperieq;, verùm qua de causa ridens aërem calidum expiret, constat, etenim is incalescit propter pulmonum & cordis calorem, quippe hæc tunc spiritu redundant. Adhæc per loca multo spiritu calida, fervidaq;, nēpe per os transit. Accedit quòd ore potiùs hianti fit risus, ex quo sive dicas multum efflari aërem ex Aristotele in problematis, sive paucum ex eodem philosopho in Meteorologicis, calidus is semper erit. Multus enim calorem diutius retinet, ut ab extero non refrigeretur, sicut ille
qui

qui ore angusto paucus exufflatur, siue paucus sit, quod potius dicendum videtur, aërem externum valdè non movebit, quo quædam fiat ventilatio, sed non longè à principio, seu ore sentietur, ubi quemadmodum & exhalatio, in ortus sui principio, calidus est, contra qui exufflatur multus est, & aërem valdè movet concitatq; frigidusq; videtur. P O L. Ita sentio. C O S. Lacrymæ autem in risu profluunt, oculiq; roscidi fiunt ob illum spiritus calorem qui poros meatusq; dilatat, ac humores serofos sanguine commixtos, quiq; lacrymarum ac sudoris substantia sunt, solvit, eliquatq;. Ad hæc aliquapiam horum humorum expressio fieri potest ob eam adeò magnam spirituum repletionem. P O L. Satisfacis planè. C O S. Eæ verò lacrymæ calidiores quàm flentibus apparent, utpote à spiritibus magis exalfectæ. P O L. Certa res est. C O S. At verò apertius dicam, faciem in risu sudore manare, ob spirituum magnum illum calorem, quo & humores illi liquefcunt, & cutis ejus rarefit, cum insuper ea per se valdè laxa sit, eademq; multo humore imbuta, præsertim in fronte, quippe, quæ, ut etiam Aristoteles ait, cerebro subest, accedit, quòd in risu, & serofus hic humor simul cum aliis humoribus ac spiritibus quoquo pacto fertur. Is igitur in vaporem solutus, ac aërem externum frigidum offendens, statim

tim

Copiosior sudor cur à labore.

tim in humorem, sudoremvé ad cutim redit, & copiosius quidem à risu, sicut & à labore, vel quod in labore, & forsitan in risu venæ spiritus, humoreq; turgidæ poros coarctent, ut vapores, qui continenter fiunt contineant cohibeantq; velut clepsydra aquam, ac velut vesica nimium lotio oppleta astringi, occludiq; solet, ut ne vix quidem, deinde illud excernere possit, à labore vero, & risu venæ deturgidæ laxæq; vapores jam genitos copiosius exudant: vel quod inter laborandum, ridendumq; magno eo de calore, æstuq; cæci vapores in auras evolant, atq; evanescent. At verò secundum laborem, ac risum, calor ille remissus, quemadmodum in hyeme, & cum sole ad occasum vergente calor terræ invecus paucus est, nequit vapores altius excitare, efferre q;, ut noctis frigore in ipsam terræ superficiem, aut in rorem, aut in pruina concrecant, coganturq;, sic ille, inquam, remissus calor ad cutim usque fermè vapores attollit, quo in sudorem illi vertuntur. P O L. Vera loqueris. C O S. Insuper illud advertas, spiritus haud per se existere, sed humoribus, ac partibus commixtos esse. P O L. Teneo quid dicas, nempe in arteriis spiritus sanguine commixtos contineri aliter, ac Herastratus opinatus sit. C O S. Accepisti, & sanguis igitur in risu ad faciem fertur. P O L. At verò suprà negabas

gabas faciē in risu humoribus impleri. Co s.
 De humoribus crassis, in venis propriè con-
 tentis id asseveraram, scilicet, quod per se, ac
 primò non moverentur, neq; excirentur. At
 verò in risu facies impletur sanguine subtilif-
 simo, qui à spiritibus concitetur: Meritò itaq;
 facies eo quem memorabas rubore in risu
 suffunditur. P o L. Optima ratio. Co s. Splen-
 dore autem, nitoreq; illo facies præsertimq;
 oculi in risu illustrantur, quod lucem quan-
 dam spiritus habeant, igneiq; sint, id quod, &
 si ob eorum tenuitatem sensus prætervolat,
 præsertim interdum, cum majori, atq; eviden-
 tiori lumine sensus prævenitur, tamen & in
 oculis inesse signo est, quod oculi angulo in-
 terno compresso fricatoq; ignea quædam ap-
 paret rota, quodq;, ut Aphrodisiensis memo-
 rat, facie icta quandam cernere sibi videntur
 flammam: Noctu item aliquando spiritus no-
 stri hujusmodi videntur, præcipuè si crasso in
 corpore eorum lux refracta, collectaq; mani-
 festior sensui fiat. Hinc arbitror forsitan Ti-
 berio Cæsari, ut Plinius refert, fuisse naturam,
 ut expergefactus noctu paulisper haud alio
 modo, quàm luce clara contueretur, omnia
 paulatim tenebris sese obducentibus. At ve-
 rò, si spiritus plurimi, subtilissimiq; cuiuspiam
 sint evidentius apparent, atq; cum os, inpri-
 misq; oculos jucundos reddunt, tum si com-
 posi-

*Spiritus i-
 gnei & eo-
 rum effectus.*

*Facies vene-
randa quæ.*

positè, aptèq; , ac leniter placideque quadam cum tranquillitate in iis moveantur , venerandos, multaq; majestate verendos, ut ad eorum aspectum homines caligent , oculosq; dejicere, demittereq; cogantur, futuri principatus, ut inquit Aristoteles, argumentum, qua oris specie CHRISTUM JESUM fuisse nonnulli memorant, si verò multi spiritus, subtilissimiq; faciem contineant, iidemq; fluctuent, tumultuentur atq; ineptiant, ut in nimio gaudio risuq; facies quidem lucida, illustris fulgidaq; erit, at minimè excelsa, venerandaq;. P O L. Deus te nobis fervet. C O S. Videor fermè risus causas omnes exposuisse. Nunc verò, quæ restant, brevi eloquar, nam ut videtis :

*Et jam summa procul villarũ culmina fumãt,
Majoresq; cadunt de montibus umbra.*

Quid igitur causæ sit, cur risum penè unquam continere nequeamus, accipite. Nemo vestrũ, ut opinio mea fert, inficias ibit, hominis & cujusq; rei in primis dignitatibus numerari libertatem eam, qua quis sui compos, suorumq; actuum ac operationum liber Dominus est, ut antequam incipiat, non agere, & postquam occeperit, desistere ad suum possit arbitrium nulla coactus necessitudine, nullaq; lege cohibitus, impulsusvè, contra turpe cum primis, indignum esse, ac malum,
ita

ita imperio, potestatiq; cujusciam subjici, ut veluti mancipia, instrumentaq; nostri potestas ne utiquam penes nos sit, sed alterius ad libidinem, nutumq;, quocunq; impellamur, tradamurq;, & quidvis facere, & pati cogamur, haud verò velim me id asserere, dicere, opinari vè, ullo pacto existimetis, de obsequio obedientiaq;, quam Deo religione præstamus, etenim ad hanc nequaquam cogimur, sed sponte, libentissimo, æquissimoq; animo eam amplectimur, jugumq; illud suave, suaviterq; omnia disponentis Domini, ipsi nobis imponimus. P H. Nihil est, quod hac de re dubitemus. C O S. Cùm autem eam necessitate ac libertatem mente verso, hujus adeo communis effectus causam, materiam esse reor, ea enim, ut omnes qui eam asseruere, Philosophi dicunt, omnium malorum, ac imperfectionum nobis causa est, unde turpe, & scemina dicitur, quæque ab ea magis distant magis libera sunt, sic Deus Optimus Maximus, quo prorsus ea caret omninò liber existit. P H. Atqui nonné Aristoteles materiam causam contingentiaæ asseruit? C O S. Et rectè quidem, verùm de patiendi contingentia loquitur, non autem de agendi libertate, quæ materia tollitur, vel corrumpitur. P O L. Do manus. C O S. Vobiscum ipsi recolatis duplicem appetitum, rationalem nempe, ac sensiti-

I

vum,

Necessitas & libertas un-
de.

vum, quo & naturalem complectimur. Divinus Plato Metaphoræ involucris eos in Phædro describit, hominem, ut currum se habere pronunciat, Auriga intellectus, ratiové est equorum, qui à dextris rationalis appetitus, qui à læva sensitivus, pervicax hic atq; durus, nisi de hordeo multùm ei dematur, atq; si valentissimus sit, effrenatus, indomitus, præcipiti furore impotens.

*Altius ingreditur, & mollia crura reponit
Primus & ire viam, & fluvios tentare mi-
naces,*

*Audet, & ignoto sese committere ponto,
Nec varios horret strepitus illi ardua cervix
Argutumq; caput, brevis alvus, obesaq; terga,
Luxuriatq; toris animosum pectus——
——tum si qua sonum procul arma dedere,
Stare loco nescit, micat auribus, & tremunt
artus,*

*Collectumq; premès volvit sub naribus ignem
Densa tuba, & dextro jactata recumbit in
armo,*

*At duplex agitur per lumbos spina, cavatq;
Tellurè, & solido graviter sonat ungula cornu.*

At verò amoris in furias, ignemq;, quantum ruat, palam est. etenim

*Nonné vides, ut tota tremor pertentet equo-
rum*

Corpora, si tantum notas odor attulit auras,

*Ac neq; eos jam frena virum, nec verbera seva,
Non scopuli, rupesq; cave, atq; objecta retar-*
dant.

Flumina correptos unda torquentia montes.

2. *Verum——Ante omnes favor est insignis
equarum.*

Talis hic est equus, quippe, ut ait, niger, ma-
tetiaq; luto imbutus, animus hic antiquis
Latinis dicitur, caro autem & anima Apосто-
lo Paulo, sacrisq; Doctoribus. Alter verò
quod albus, & materiae sordibus, quàm maxi-
mè defaecatus, mansuetus est, mitis, placidus,
ut qui ex asturia advehuntur, atq; aurigæ ad
verba, nutumq;, obediens, ac ob præstantiam
ipse homo nuncupatur. P H. Præclarè loquu-
tus, perge. C o s. Risum ab equo nigro, lævoq;
fieri, scilicet ab appetitu sensitivo, in dè à natu-
rali nobis jam demonstratum est, ab appetitu
verò rationali verè non edi mihi suadeo, cùm
enim ad risum velox plurimum, citaq; ac cer-
ta cognitio requiratur, vix credibile est ratio-
nem unquam intercedere posse, quippe eam
non adeò citò conficimus, quin etiam si ea
intercedat, risumq; improbet, attamen præ-
potens niger ille equus ad risum nos vel invi-
tos trahit, hinc enim fit, quod inquit Naso:

Meliora video, proboq;, deteriora sequor.

P H. Fateor quidem, sed tamen, quidnam ap-
petitu rationali non fiat, planius tibi dicen-

*Risus Sar-
donius ve-
rus unde.*

dum est. Co s. Omnino haud negarim risum ab appetitu rationali fieri posse, hic enim si valuerit, spiritus ad faciem, & ipse vel in stomacho, ut dicitur, allegare potest, risumq; illum mendacem, ac Sardonium, de quo Philo loquebaris edere, scilicet cum iram atq; invidiam alto premere corde, risumq; mendacior fingere sibi conducibile quis arbitratur. Ph. Teneo. Co s. At vero cum ad veritatem coepi revocare rationem, risum tanquam animae corporisq; malum culpandum censeo: animae mala vitia sunt, cum quidpiam praeter rationem fit, hujusmodi autem est Sardonium risus, sive Pseudogelos, simulare enim magnanimi, ac philosophi non est, atq; ut apud Plautum dicitur: Ego verum amo, verum volo mihi dici, mendacium odi, risus item, qui de jucundo per accidens scilicet de alterius malo excitatur, invidiae, superbiaeq; junctus est, & ab optimo quoq; plurimum abesse oportet, citiusq; cum Heraclito aliorum lapsus, errataq; dolendum, quam cum Democ. ridendum, eo vero omnis verè risus vituperabilis est, quod magno de gaudio appetituq; fit, illud enim, ut in comœdia scribitur, arbitror, ad primè in vita esse utile, ut ne quid nimis. ac ut hinc Stoicos omittam, qui, ut Lact. Firm. prodit, lætitiā aliosq; affectus radicibus extirpari posse ac debere censent, certè magnanimum,

mum,

mum, quemadmodum ob corporis quædam
 mala, neq; tristitia demissum, sic neq; ob ju-
 cunda materialia quibus risus fit, elatum esse
 patet est. P H. Esto, ita sese res habeat in hujus-
 cemodi bonis jucundisq;, at verò in spiritua-
 libus hæc sunt duntaxat mentis, ut Dei in pri-
 mis, ac substantiarum separatarum est cogni-
 tio, summum gaudium, & amor laudatur, atq;
 experitur, prout mala errataq; ipsius mentis
 quò magis mœremus, ac ingemiscimus, eò
 magis Deo commendamur. C o s. Et meritò
 quidẽ, debetur enim summo bono gaudium
 summum ardentissimusq; amor, sicut maxi-
 mo malo mœror odiumq; extremum. Verum
 summum illud gaudium risum non excitat,
 est enim solius mentis, quæ in eo jugi specu-
 lationis, ac fruitionis convivio tota est, sensus
 autem spiritusq; ingentem eam voluptatem
 capere non valens, tamen ob sympathiam,
 consensumq; adeò illam admiratur, ut stu-
 peat, torpeat, immobilisq; præ attentione
 reddatur, ac risum facere nequeat, hæc ea est,
 quam ecstasin Græci dicunt, qua nullus anti-
 quorum Philosophorum prorsus, perfecteq;

*Ecstasis causa
 sa.*

unquam affectus fuit, sed potiùs lætitia ine-
 proq; & jactabundo risu ex quadam propria,
 atque particulari, quam animo conceperint,
 præstantia atq; excellentia ob res inventas,
 quæ, utpote singularis ad sensus pertinet, eiq;

I 3

solum

solùm, vel præcipuè cognoscitur. Nostri verò absolutè ea sæpè affecti sunt virtute divinitus, & gratuito sibi impertita, qua quicquid hac de re Physiologi quidam deblaterent, ipsos vel genu flexos altius è terra sublato fuisse constat. P O L. Compertum est sæpiùs id obtigisse Beatæ Agneti, virgini Politianæ, à cujus gente familiaq; maternum ducit genus Laurentinus noster, ut vel unanimis popularium vox aliquot ab hinc seculis in posteros usque fluxa, haud unquam falsa restatur. C O S. Ne dum autem lætitia, hoc est, magnum gaudium de materiali quovis bono culpandum, verùm etiam de eo ipso tristitia quædam laudabilis est, hac enim animus collectus nil non præsentit mali, præcavetq;, illa verò animus dispersus, spiritusq; jactati, palantesq;, cum ad cognoscendum pro eo, ac debent, inepti sunt, tum etiam facile re non satis, ut par est, perspecta cognitaq;, ab appetitu sensitivo impulsis, falli, decipi q; possunt. Hinc omnes pendent palpatores, qui sensum cujusquam Principis pulchrè callentes occasionis quibusdam articulis, cum hilarus genio indulget suo, quidvis impetrant, exorant, atque extorquent, eo etiam divina Christi Servatoris nostri lex, qui lugent, quiq; hujus vitæ miseriis & calamitatibus, libenter, patienterq; urgentur, beatos prædicat. Ad hæc, qui in secunda magis, quàm
adversa

*Beata Agnes
virgo Poli-
tiana Lau-
rentini gen-
tilis.*

*Palpantium
artes.*

adversa in fortuna fortiter se gerunt, hoc laude digniores, unde Flaccus ad Delium:

Aquam momento rebus in omnibus

Servare mentem, non secus in bonis

Ab insolenti temperatam letitia

Moriture Deli.

Hoc idem Philippus Magni Alexandri pater ingenti victoria potitus, puero mandat, ut singulis diebus manè ter ei proclamaret, dicens: Philippe homo es. A risu ergo quod à lætitia, hoc est, à magno & gestiente gaudio, scilicet in vultu apparente, fiat, abstinendum. Quin etiam, ut præteream, quod ex Dione refert Stobæus, in sacris eloquiis: dicitur, iram risu meliorem esse, quoniam per vultus tristitiam corrigitur animus. Et alibi: Cor sapientium ubi tristitia, stultorum ubi lætitia. Stoici insuper gaudium quidem, ut scribit Cicero, in sapientem cadere posse, lætitiā, & proinde risum nō posse existimant, & meritò quidem, nam, ut supra dicebam, spiritus in lætitia fluctuans, atq; exagitatus, humores conturbat, commiscetq; , ut spectra rectè pervideri nequeant, vel illa, quæ ridemus, uti supra dicebam. Qua in re subvenit Mithridatis indignū facinus, quod Justinus ex Trogo memorat; nam Ariarathe juniore, qui cum exercitu parato congregiendum proximè fuisset, sollicitato ad colloquium, scrutatori ab Ariara-

Ira risu melior.

the regio more misso, curiosius inum ventrem pertrectanti, dixit, caveret, ne aliud telum inveniret, quàm quæreret, atq; ita risu protectis insidiis, se vocatum ab amicis, velut in secretum sermonem, spectante utroq; exercitu interfecit. Hinc etiam divina eloquia risum præsertim effusum stultis nunquam nõ tribuunt, sapientẽ vix tacitè ridere affirmant, risum errorem putant, in Academia item ridere vetitum fuisse memorat Ælianus. Hinc Maro matris Minervæ gaudium explicans, Latonæ tacitum perttentant gaudia pectus. Verè enim ille sapit, qui tacito scit in sinu gaudere, & quod penè oblitus eram, ex sacra scriptura Abram centenarius accepto à Deo nuncio de filio Isaac, id est risus ex eo, ut linguarum rerumq; doctissimus Riccardus Wilobeus nobilis Anglus nuper me admonuit, appellato, risit, sed in corde suo, Sara verò uxor nonagenaria apertè risit, & quasi non satis verbo Domini credens, eoque increpita fuit. Alio insuper nomine risus culpandus est, quòd semper incontinentiam, nonnunquam intemperantiam adjunctam habet, quoniam risum, & si ratio dehortetur, tenere, aut compescere, eiq; moderari vix possumus: habet & aliud risus, nempè nimiam, atq; optimo cuiq; vituperatam principatus ambitionem. His rationibus adducor, ut credã quod Lentuli

*Historia de
Abram &
Sara.*

culi quadam epistola scribitur, Servatorem nostrum verè Deum, eundemque perfectum hominem ridere quidem potuisse, risisse verò nunquam, cum quòd esset sapientissimus omnium, ac prudentissimus, maximeq; liber, tum quòd hominum miseras semper dolebat, ac vehementi cogitatione in ejus animo oculisq; continenter mors versabatur, quam pro nobis acerrimã purus ipse & insons subiturus erat. P H. Ita me Deus amet, sapienter loquutus videris, attamen hic mihi scrupulus injicitur. etenim, cum anima & corpus invicè sibi respondeant, eorumq; mala & bona, quoquo pacto mutua sint, ut eo existimarit Plato mentem sine corpore, & corpus sine mente moriendum nō esse, neutrumq; negligendū, videtur mihi risus tanquam corporis bonum, neque præter rationem, neq; vitium esse, atque ipsemet suprã dicebas, menti & corpori quam salutare esset, animum gravissimorum hominum exemplo remittere, relaxareq; nugis, levibusq; jocis, ludisq; risuq;, melancholicis maximè salubris risus videtur, quod spiritu, quasi Phœbo, Bacchovè animi tetræ caligines, circa cor è nigris elatè humoribus discutiantur, dispergantur, dissipenturq;. Est etiam artis Gymnasticæ recentior scriptor, qui in exercitationibus vocis risum numeret, atq; pronunciet prodesse frigidiori cerebri, pulmonum

*Christum
nunquam
risisse demō-
stratur.*

Dubitatio.

*Artis Gy-
mnastica
scriptor de
risu.*

monū atq; pectoris intemperie affectis, tum melancholicis, atq; attonitis, aliisq; hujusmodi ægrotis. POL. Is ipse scriptor est, qui risum, quem *ἄριστος* nomine à Cælio Aureliano significari putat, cū eodem videtur à cibo commendare, cumq; risum ex Platone, ut ait, intempestivum culpet, quòd spiritus effusionem faciat, ipse tamē eundem laudat, is enim, qui vocis sit exercitatio, & qui ex titillatione fiat, quam ægrotis illis hic injungit, effusus est, ac magnus, effusionemq; spiritus insignem facit, ut mihi quidem is ridens scripsisse videatur. COS. Sententia profectò homini haud salutaris. Risus etenim, ut suprā dicebā, ac apud Xenophontem scribitur, & menti & corpori obest, atque, ut omittam maximum risum, varia incommoda, mortemq; ipsam consequi, ea quæ omnis fermè risus quoquo pacto sunt, commemorabo, in primis autem videtur risus haud secundum naturam esse, ut enim nobis demonstratum fuit, omnes hominis ordinatæ actiones inter ridendum aut corrumpuntur, aut depravantur, atq; ipse risus ecquid aliud est, quàm repentina quædam, & insignis cordis totiusq; corporis mutatio? sine dubio, ut ex Aristotele cōstat, semper naturæ adversa, infestaq; ? planius hoc explicabo. Percepto jucundo spiritus multi ad cor confertim, confestimq; accurrunt, eo ipsum plus satis subito

inca

incalescit, ac simul cæterū corpus languidum,
 remissumq; fit, deinde spiritus itidem ad fa-
 ciem profluunt, eoq; cor magis, quàm par sit,
 illico frigescit. Unde verum est quod divinus
 sermo prodit; De risu dolet cor. Calor insuper
 innatus, spiritus scilicet, anné ea exagitatione,
 perturbationeq; diffugiet? atq; homo uti vi-
 no cum valdè nimis commovetur, accidit, vap-
 pa fiet? quotus auté per laxa faciei foraminula
 in auras evolabit? sunt Physici, qui meritò asse-
 rant membrum virile diutius intentum detri-
 mentum spiritibus viribusq; afferre, quod hi,
 tum exhalentur, quantò magis id eveniet fa-
 cie spiritibus repleta, atq; ridente, quam natu-
 ra ulla Cartilagine nō circumsepfit, uti mem-
 brum illud. Coitus insuper ad prolem accom-
 modatus nonnunquam salubris, & coeunti
 creditur, quod simul cum semine, ac spiritu,
 redundans noxiusq; humor ejiciatur. At verò
 in risu cum multi spiritus diffugiant, nihil ex-
 cernitur. Quid ergò risus exercitatio profi-
 ciet? aut quemnam scopum attinget? num in-
 spirationis crebris illis salebris, violentisq;, ac
 necessariis cachinnationibus pectus, pulmo-
 nesq; exercentur? Vide quantum detrimenti
 ex copia aëris exteri, frigidiq; inspirati capiāt.
 At verò frigidum cerebrum, pectusq; excalfa-
 cit, sed quonā calore? repentino illo, ac subito,
 quod leviter afficiat, illicoq; deficiat discedē-
 tibus

*Risus nul-
 lam esse ex-
 ercitatio-
 nem.*

tibus ad sua loca spiritibus, eo accidit, primò, quòd in capite à cibo præsertim motu illo spirituum commoventur humores, eoq; de calore imbecillo, actutū scilicet, abeunte vapores attolluntur, quibus caput gravatur, & molestia afficitur, vapores item tunc efferuntur ex ventriculo, qui quoquo modo cum inferioribus aliis membris, præsertim genitalibus, tunc à spiritibus sursum elatis scilicet ad faciem, destitutus friget, ut concoquere, uti par esset, nequeat, unde excrementa gignet, quibus aliorum membrorum valetudo depravetur, corrumpaturq; ; cerebrum præterea fiet imbecillum, tum quòd eo parvo de calore, nimirum transeunte rarefcit, ac exhalatis spiritibus minus viribus valebit. omitto quod frigus illud cerebri repentino eo de calore se retrahet colligetq; Antiperistasi ac validius fiet, quæ thoraci, ac pulmonibus frigidioribus in risu evenire dicendum est, quamvis autē melancholicis ad tempus tristitiam, curasq; risus discutiat, attamen evolatis spiritibus in auras, subtilioribusq; humoribus confectis, præsertim cū maximos risus edāt, nesciantque modum habere, deinceps multò tristiores evadunt, ut verum sit, quod dicitur, voluptatem mœror comes subsequitur. Et illud sacræ scripturæ: Gaudii extrema luctus occupabit: & si autem mentis relaxatio, uti dicebam,

*Quantum
melancholi-
cis obsit.*

bam, homini necessaria sit, id tamen de risu negamus, & quod plurimos homines materiæ necessitate actos compulsosq; facere dicebam, id faciendum haudquaquam affirmo, sed animum exemplo hominum clarissimorum judico remittendum, ut non amittatur tamen.

Hanc animi relaxationem à Cælio Aureliano *διάχων* appellari arbitror, quam ipse meritò à cibo commendat, est autem, ut quoquo pacto describatur, cùm simpliciter à rerum difficilium, ac seriarum cogitatione abstinemus, cavemusq;, ne spiritus & calor à ventriculo ad sensus interni sedē, hoc est, vel ad cor, vel ad cerebrum proficiscantur, ac se referant, hoc præstant cantus, præstant in primis & dulcia alloquia, levesq; ludi, leni quodam fortasse sub risu, quo spiritus iners satis excitari, lustrari, augeriq; potest, nisi & aliquis Stoicus id etiam prohibeat, quasi eradenda extirpandaque minima sint, ne succrescant, quapropter illis forsitan paria omnia esse peccata placuit, & quidem haud injuria risum à corpore menteq; benevalenti omninò vitari par est, quippe qui illi sit supervacaneus, & proinde noxius. PH. At verò ne tu quidem mihi suaseris, ut amico ridiculum narranti nō arrideam, inurbanus enim essem, & communi sensu planè carerem: accedit, quòd ex risu
bene

Benè me habere mihi videor. Memoravit mihi dudum optimus atq; doctissimus Riccardus Wilobeus risum in phrenesi laudari. Narrauit insuper, ut est vir humanitatis refertus, scitam quidem historiam, eam, si placet, vobis referam. Dives quidam, & potens ex pectoris & diaphragmatis phlegmone quopiam animam agebat, familiares, (hi sunt aulicorum mores) preciosiora primum, mox quaecunq; occurfabant, harpagare, rapere, trahere, vel cotam miserrimo principe non erubescabant. Aderat fortè propter moribundi lectulum simia, singula attentè observans, atq;, ut est hominum imitatrix, & ipsa pileum rubeum sibi callida nimis abstulit, eumq; suo capiti pessima aptavit, quadravitq;, dexterè adeò graphice, & studiosè, ut oppressi homunculi spiritus admirabile id perceperint, voluptate exilierint, risum expresserint, præcordia adeò, petusq; vibrâtes, jactantesq;, ut Phlegmon forte fortuna, ut ajunt, suppuratus eo conatu, obnixuq; dirumperetur, expurgatoq; purè convalesceret homo. Adhęc mihi temperare quin rideam, non video satis, ut possim. C o s. An tibi prava hęc vulgi cõsuetudo sequenda sit, nec ne, ipse videris, ego verbum non amplius addam, nam, quod videris tibi in risu te bellè habere, id quod sensim perdis, non lentis, ab improba sirene, voluptate inquam deceptus, hæc

len-

sensus permulcet, eisq; falsa quadam dulcedi-
 ne blanditur, ne venena, quæ miscet, percipiāt.
 Sic Venus & vinum immoderata affligūt hu-
 mo divinę particulam auræ, & mortem homi-
 ni maturant. Risum verò in Phrenesi cōmen-
 dari ex Galeno novi duntaxat, ut signum mor-
 bi haud acrioris, copiam enim sanguinis dul-
 cis puriorisq; indicat, bilioso qui iras baccasq;
 conciat, minus noxii, atq; molesti? Quod autē
 risus hominē illum sanare potuerit, equidem
 haud inficias irem, verum id rarissimum admi-
 randumq; nimium, ac per accidens obtigisset,
 quemadmodum quod de Pheræo Jasone me-
 moratur, hostili hasta in bello apostemate,
 quod medicos omnes fatigarat, curato: cui, ut
 scribitur, una eademq; manus vulnus opemq;
 tulit. Qua ratione, quod fabula circumfertur,
 potuisse risu maximo piscis spinā è puellæ fau-
 cibus excuti haud negarim. Quonā verò pacto
 risus teneri, compescivē queat, equidem haud
 difficile dicere possum, an verò facilè id præ-
 stare quis possit, vereor. Homo itaq; si sapiens
 sit, & ratione usque gubernetur, astris & sibi-
 met ipsi dominari posse satis constat, Regum
 id cum primis est. Accepimus enim ex Livio,
 Philippum Macedonem, qui cum Roma-
 nis bella gessit, dicaciorem fuisse natura,
 quàm Regem decet, & ne inter seria qui-
 dem risu satis temperantem. Numam verò
 tetrica

*Risus ut te-
 neri & mo-
 derari
 queat.*

tetrica Sabinorum disciplina educatum. con-
 ducet itaq; equum lævum castigare, hoc est,
 spiritus minuere, & parum fluxiles reddere,
 sed in primis sibi omnis, quoad possit, à princi-
 pio causaq; risus caveat, ea enim posita perce-
 praq; fermè necessariò sequitur effectus, qui
 igitur à risu abstinere studet, ridicula effugiat,
 ratione utatur, semetipsum colligat, & paret,
 ne improvise improvideq; ridiculum acci-
 piat, seque illud in animum penetret, apud
 Plaut. Pseudolus hanc rationem indicat. Cal-
 lidoro enim Domino consulens, ut animum
 vinceret, & cor obduraret, in re quod sit, in-
 quit, prævortaris, quam re adversa animo au-
 scultes, hoc est, si dolore non vis, jucundum
 quidpiam toto animo complectaris, si autem
 risum tenere cupis, triste aliquod cogites, in
 eoq; totus sis. P. H. Difficile negocium tu mihi
 narras. C. O. S. Consuetudine à teneris ungui-
 culis facta, ac patientia mollius, leviusq; id fit
 ob materiæ natur, qua naturam alia hæc, affe-
 ctusq; ipsi mutari, ac homines mūdo, hoc est,
 vulgò mori possunt, ex quo ad Deum magis
 accedentes immutabiles quoquo pacto fiunt.
 Datum id cum primis nostris est. Datum & a-
 liis fuit magno ingenio præditis, hoc Cæsa-
 rem, quamvis aliter Franciscus Petrarca di-
 cere videatur, putarim Magni capite conspe-
 cto lachrymas effudisse, segregaverat enim
 cogi-

*Vt à risu ab-
 stinere facile
 possimus.*

*Qui à risu
 abstinue-
 rint.*

cogitatione victoriam atque inimicitiam, & prorsus in animo, oculisq; sibi posuerat præteritam amicitiam, generiq; personam. Socratem adedò sapientia clarum ferunt eodem semper visum vultu, nec aut hilari magis, aut turbato. Phocion Atheniensis tantæ virtutis & integritatis vir, ut narrat Plutarchus, nunquam risisse visus est, Anaxagoras ille Clazomenius, cui rerum patuere recessus, ut ille ait, atq; arcana poli, ut prodit Ælianus, hoc & ipse præstitit, ut nunquam ridere visus fuerit, Aristoxenum valdè à risu abhorruisse idem refert, Heraclitumq; omnia in communi vita deplorasse. Verùm enimverò illud nobis ostendisse sit satis, hominem si ad sapientiæ coriphæum perveniat, sine risu jucundissimam degere posse vitam: At verò jure me vobis increpitem putarem, si humanam consuetudinem variosq; hominum mores atq; ingenia non respectans (siquidem Monasticam verè vitam colere omnes aut non valeamus, aut nō audemus) risum omninò vetarim. Cæterum non me latet in activa vita, in qua amicorum consuetudine utendum est, & quandoque laborandum, & multis indigere contingit, & adversa sæpè fortuna jactari, requiem & jocum fermè necessaria esse, ut ait Aristoteles: in qua tamen re medium, ut in cæteris quoq; materialibus probari solet, ut nimirum εὐτελέ-

K

πελοί,

πελοι, ac ὑπεροποι simus, non autem βωμόλοχοι
 aut σκληροί, nempe præter personæ congruum
 magis, aut minus faceri ridentesq; , omnes ta-
 men existimandum est, dum velint, sapientes
 fieri posse, ut sibi prorsus, semperq; à risu ca-
 veant. ΠΗ. Libenter hæc amplector. C O S. At
 verò vesper illud jucundum, dulceq; Veneris
 sydu; hortari videtur, ut dicamus, an risus
 quidpiam ad pulchritudinem afferat, & qui-
 dem moderatus (maximus enim faciem dis-
 torquet, deturpat, vitiatq; , perinde ac tibia-
 rum sonatio, modulatiove, à qua hoc absti-
 nuisse Athenis primus Alcibiades dicitur)
 moderatus inquam oculos blandiores, fa-
 ciemq; totam suavi quodam, rutiloq; colore,
 speciosam, venustamq; efficit, sed in formo-
 sis, è quibus præsertim per oculos, cum sem-
 per pulchritudinis liquor, quem Plato me-
 morat scilicet spiritus spectrumq; extra ma-
 net; maximè in risu, facie nimirum, oculisq;
 liquore eo turgidulis, emittitur, atq; ejacula-
 tur in adversos hominum spectantium ocu-
 los, quo amor accenditur, ut aliàs, si Deus an-
 nuerit, dicam, hinc Lyricus dicit:

*Maximus
 risus faciem
 deturpat.*

*Dulce ridentem Lalagen amabo
 Dulce loquentem.*

Quò etiam magis vituperabilis est risus,
 quod amorem gignit, quo morbo quid acrius
 immi-

immitiusq; ? quanquam deformibus defor-
mitatem ac turpitudinem addat, hoc est, eam
coloris fœditatem, & oris amertiam, atq; ob-
scœnitatem magis manifestando, id quod E-
pigramma hoc, Martialis comprobat ad Ma-
ximinam:

*Ride si sapias ô puella ride,
Pelignus puto dixerat Poëta.
Sed non dixerat omnibus puellis,
Quamvis dixerit omnibus puellis,
Non dixit tibi, tu puella non es,
Nam tres sunt tibi Maximina dentes,
Sed planè piceiq; buxeiq;
Quare si speculo, mihiq; credis,
Debes non aliter timere risum,
Quàm ventū, Spanius, manumq; Priscus,
Quam cretata timet Fabulla Nimbum,
Cerussata timet Sabella solem,
Vultus indue tu magis severos,
Quam conjux Priami, nurusq; major
Mimos ridiculi Philistionis,
Et convivium nequiora vita,
Et quicquid lepida procacitate
Laxat perspicuo labella risu
Te mœsta decet assidere matri
Lugentivè virum, piusq; fratrem,
Et tantum tragicis vacare Musis.
At tu iudicium sequuta nostrum
Plora si sapias, ô puella plora.*

K 2

PH.

P H. Ut probè ac breviter enarraſti. Co s.
Diem ad extremum perduximus, ſatis hæc e-
runt: nam quod attinet ad prati, florũ, ipſius-
que mundi riſum, aliàs oſtendemus, hunc et-
iam fieri ex ſpiritu aliqua in re mundiq; parte
copioſius ad ſuperficiem, ut conſpiciatur,
profluente. Age itaq; ſurgamus quoad
valemus debitas gratias Deo
agentes.

*De mundi
riſu.*

F I N I S.

MARPURGI CATTORUM, EX-
CUDEBAT PAULUS EGENOLPHUS
TYPOGRAPHUS ACADEMICUS,
ANNO AB INCARNATIONE SAL-
VATORIS M. D. C. VI.

MARPIRGI CATTORUM, EX
CODICIBUS PAULI LEONARDI
TYRORARIENSIS ACADEMICI,
ANNO REINCAVNATIONE SAL-
VATORIS M. D. C. VI.

Philos. C. 1098^m

[Illegible white label text]